

*Біблійна історія та
християнська етика*

2 клас

Хрестоматія для читання у колі сім'ї

Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (Лист МОНМС України №14.1/12-Г-131 від 18.04.2013 р., протокол комісії №3 від 11.12.2012 р.)

Рецензенти:

- Н.І. Клокар,** ректор Київського обласного інституту післядипломної освіти педагогічних кадрів, доктор педагогічних наук, професор кафедри управління освітою;
- О.Ф. Чередник,** методист районного методичного кабінету відділу освіти Кагарлицької районної державної адміністрації;
- І.В. Горбач,** директор Кагарлицької загальноосвітньої школи I-III ст. №2 ім. В.П. Дашенка.

Біблійна історія та християнська етика. 2 клас : хрестоматія для читання у колі сім'ї / [упоряд. І.Г. Ковровський, Л.А. Мартиненко, О.В. Ляшенко]. – Біла Церква, 2012. – 182 с.

Хрестоматія є складовою частиною навчально-методичного комплексу і містить оповідання, вірші, легенди, казки та притчі, з яким діти знайомилися під час заняття. Матеріал хрестоматії призначений для читання у сімейному колі для кращого засвоєння матеріалу.

© Ковровський І.Г., Мартиненко Л.А., Ляшенко О.В. (упорядники), 2012

Любі діти!

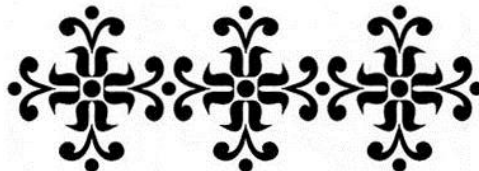
Як із маленьких струмочків наповнюється ріка і стає глибокою та повноводною, так і людина набирається знань і розуму з книжок. Тож ця книжечка – для вас. Тут ви прочитаєте вірші, повчальні оповідання, знайдете вислови зі Святого Письма.

Ви пройдете дорогами Добра, Милосердя, Дружби і Справедливості, які приведуть вас до світу Любові. Зустрічі на цих дорогах збагатять ваш внутрішній світ. А знання, які ви здобудете, допоможуть жити за Божими Законами у злагоді з ближніми, відчувати красу навколишнього світу.

У цій книзі ви прочитаєте приклади з життя святих, які стануть для вас дороговказами у житті. Вони будуть вчити вас боротися з власними гріхами, виправляти недоліки, допоможуть стати сміливими, рішучими. Та найголовніше – жити за «золотим правилом»: ставитися до людей так, як би ви хотіли, щоб вони ставилися до вас.

Читайте, пізнавайте, чисту душу й добре серце майте. Учіться бути чесними, ввічливими, добрими, слухняними. Умійте прощати образи. Учіться протистояти злу.

Бажаємо вам успіхів і Божого благословення!

Розділ I.

СВІТ, НАПОВНЕНИЙ ЛЮБОВ'Ю

Заняття 1

Дивосвіт навколо нас

Хвилинка святості

Найголовнішим і найдосконалішим творінням Божим є людина. Господь створив її за Своїм образом і подобою. Він дав людині розум, добре серце, щоб любити Бога і людей. Він дав людині очі, щоб вона бачила всю цю красу Божого світу і славилла Творця.

Господь любить усіх. Та є серед людей такі, які особливо догодили Богу своїм життям, своїми добрими справами, своєю молитвою. І Господь прославляє їх за святість життя.

Великомучениця Варвара

Багато-багато років тому в далекій країні Греції в сім'ї багатого і знатного вельможі Діоскора народилася дочка, яку назвали Варварою. Коли дівчина стала підростати, то не було в тій країні іншої дівчини, рівної їй в красі. Батько вважав, що ніхто не гідний бачити таку велику красу його дочки, а тому побудував для неї високу вежу, влаштував там розкішні покої і замкнув у ній Варвару. Бажаючи якнайкраще виховати свою дочку, він довірив її здібним вихователям.

З високої вежі перед Варварою відкривався прекрасний краєвид: квітучі поля, сади і виноградники,

ліси і гори, місяць і зорі на небі, схід і захід сонця. І вона часто задумувалася, хто створив усю цю красу.

Якось вона запитала своїх виховательок: «Чия рука створила все це?» І почула відповідь: «Це все створили боги, яким поклоняється твій батько.» Проте мудру дівчину не задовольнило таке пояснення: «Як же це могли створити боги мого батька. Адже вони самі створені людськими руками. Чи можуть ці бездушні ідоли створити таку небесну і земну красу?!»

Одного разу, коли Варвара довго дивилася на небо і була охоплена великим бажанням дізнатися, хто ж творець усієї краси небесної, несподівано засяяло в її душі велике світло благодаті. І вона промовила до себе: «Мусить бути лише один Бог, який не створений людською рукою. Він Сам Своєю рукою все творить: землю прикрашає розмаїттям дерев і квітів, зрошує її джерелами вод, освітлює зверху весь світ промінням сонця, сяйвом місяця і мерехтінням зірок, все оживляє, все утримує і про всіх піклується.»

Незабаром її батько поїхав на довгий час у далеку дорогу і дозволив дочці виходити з вежі. Skorиставшись цим, Варвара познайомилася зі своїми ровесницями-християнками. І вперше від них вона почула про Ісуса Христа. Саме в цей час до міста приїхав християнський священник, від якого вона дізналася про істинного Бога, який сотворив світ. Невдовзі Варвара охрестилася.

Батько, повернувшись з подорожі, незабаром дізнався про те, що його дочка стала християнкою. Він дуже розгнівався на неї і робив усе можливе, щоб вона відмовилася від Христа. Проте Варвара витримала найтяжчі муки і до кінця свого життя залишилася вірною єдиному істинному Богу – Творцю неба і землі, всього видимого і невидимого світу.

(За збіркою «Вибрані житія святих для дітей»)

Християнський словничок

Великомученики – християни, які померли за віру Христову після особливо великих страждань.

Заняття 2

Цінність людського життя. Адам та Єва

Хвилинка святості

Створення людини

Господь створив світ чудовим, прекрасним і з великою любов'ю. Але когось не вистачало в цьому Божому світі. Не було того, хто міг би доглядати за цим творінням.

І сказав Господь: «Створимо людину за образом і подобою Нашою, щоб була вона господарем над рибою морською, над птахами небесними і над тваринами земними». І створив Бог із земного порошу чоловіка, вдихнув у нього дихання життя, і став чоловік живим. Назвав Бог чоловіка Адамом і поселив його в райському саду, який посадив для нього.

Господь привів до Адама усіх тварин польових і птахів небесних, щоб віднині всі вони були друзями, і повелів кожному з них дати ім'я. Адам піклувався про всіх тварин, тому що Бог наказав йому бути їхнім господарем. А добрий господар завжди піклується про тих, кого йому доручили.

Проте серед усіх тварин не було Адамові помічника такого, як він сам. Бог дуже любив Адама, тому навів на нього глибокий сон, а коли той заснув – узяв одне з його ребер і створив жінку.

І благословив Бог чоловіка і жінку, щоб жили вони в раю і доглядали його.

Хвилинка святості

Адам всіляко піклувався про тварин. І тварини відповідали йому взаємністю. А чи можете ви пригадати випадки з власного життя, коли тварини відповідали вам взаємністю за вашу турботу про них?

А ось невелика розповідь із життя святого Герасима, який проявляв турботу навіть до таких тварин, які нам здаються грізними і небезпечними.

Преподобний Герасим і лев Йордан

Преподобний Герасим жив в монастирі в пустелі Йорданській. Одного разу коли преподобний молився в пустелі, почувся страшний рев, і святий побачив лева. Лев, кульгаючи, прямував до преподобного, а коли підійшов, простягнув лапу з гнійною раною. Святий Герасим побачив, що в лапу встромилася велика колючка. Лев подивився на старця очима, сповненими болем і стражданням.

– Що, друже, дуже боляче? – запитав преподобний. – Потерпи, зараз я тобі допоможу.

Він витягнув з лапи колючку, почистив рану і перев'язав шматочком тканини. Ласкаво погладивши звіра по кошлатій гриві, старець відпустив його. Та лев не пішов. З того часу він повсюди ходив за святим Герасимом, як учень за вчителем, і в усьому його слухався.

У монастир, де жив преподобний, воду привозили з ріки Йордан на віслюкові. Герасим доручив левові охороняти віслюка, коли той пасеться на березі. Лев старанно виконував цей послух. Але одного разу він заснув у тіні під пальмою. А в той час повз них проходив караван верблюдів. Господар каравану, побачивши самотнього віслюка, подумав, що той заблудився, і забрав його з собою. Коли лев повернувся в обитель без віслюка, Герасим сказав йому:

– Ти з'їв віслюка? Якщо так, то доведеться тобі виконувати всю роботу за нього!

Лев винувато опустил голову. З того часу він почав старанно виконувати свій новий послух – возити в монастир воду.

Через деякий час той самий караван повертався назад. З високого берега лев побачив свого віслюка і радісно кинувся до нього. Взявши губами вуздечку – так він робив і раніше – лев привів його в монастир.

Герасим погладив лева і, усміхнувшись, сказав:

– Я даремно сварив тебе. Ти – чесний звір, і я даю тобі ім'я Йордан.

Ще довго жив в монастирі лев Йордан. Коли преподобний Герасим зовсім постарів і помер, лев засумував, перестав їсти. Він ліг на могилу старця, загарчав так, що здригнулось повітря, і помер.

З тих давніх пір преподобного Герасима Йорданського на іконах часто зображають з левом.

(За журналом «Божа нивка»)

Чому лев, накульгуючи, прямував до святого Герасима?

Яка була вдячність лева за турботу святого?

Як проявилася відданість лева старцю?

Як святий Герасим виконав настанови Бога Адаму піклуватися про все живе на землі?

Християнський словничок

Монах (чернець) – людина, яка настільки полюбила Бога, що вирішила присвятити Йому все своє життя. Монахи не мають сім'ї, вони змінюють своє ім'я. Все їхнє життя проходить у пості та молитві.

Монастир – місце, де живуть монахи.

Преподобний – праведна людина, яка угодила Богові, перебуваючи в пості й молитві, проживаючи в пустелі чи монастирі.

Йордан – річка в Палестині, в якій хрестився Ісус Христос.

Літературна хвилинка

Часто у своєму житті ми не цінуємо того, що нам дає Господь: недбайливо ставимося до своїх ближніх, не прислухаємося до їхніх порад. А цінувати починаємо лише тоді, коли щось втрачаємо. Ось оповідання про двох друзів: сліпу дівчинку і хлопчика, який в усьому допомагав їй, проте не зовсім дослухався до її порад.

Сліпа

Жила на світі дівчина, яка народилася сліпою. І мала вона єдиного друга, що жалів її та допомагав їй в усьому.

Дівчина була побожна, а її друг, навпаки, сумнівався та нарікав на долю.

Часто сліпа вмовляла свого друга заспокоїтися й покласти всю надію на Бога, але він не міг до кінця повірити й продовжував вагатися.

Жили вони довго в мирі та злагоді, поки сліпа померла, так і не побачивши сонця.

Почав тоді друг її тужити й горювати:

– Яка несправедливість! – думав він. – Пішла навіки бідна сліпа у темну могилу, і не побачила жодного разу ні квіточки, ні пташечки, ані хмаринки...

Так побивався він, сумуючи, поки (саме на сороковий день після смерті) не з'явилася йому люба подруга уві сні.

– Чому ти, – каже, – сумуєш і побиваєшся даремно? Чи не говорила я тобі, що треба вірити Богові й довіряти Йому, бо Він ніколи не чинить ніякої несправедливості?! Як тільки моя душа розлучилася з тілом, мені відкрилися очі, і я побачила неймовірно прекрасних світлих ангелів, які взяли мою душу на руки й понесли мене навколо всієї землі, і показали мені усі красоти цього світу. Ми бачили океани, моря, льодовики, гори й безодні, озера, річки, ліси, поля, водоспади, сади й парки і найкращі міста світу. І, думаю, мало хто бачив у своєму житті стільки, скільки мені показав Бог. Коли ж я надивилася на ті земні дива, ангели понесли мене на небо. Непростий був у нас шлях, але з великої милості Божої ми його здолали. І коли ми увійшли у відкриті ворота раю, я побачила такі красоти, яких на землі ніде немає, і нічого подібного немає. Але про це неможливо розказати; ти не зрозумієш мене, як я не розуміла тебе, коли ти пояснював мені, що таке хмаринка і які квіти й зорі.

Прокинувся друг, а в його душі – мир, невимовна радість і світло.

– Сліпий я, сліпий, – вирвалося в нього з душі. – От хто був насправді сліпий: не вона, а я!

І він упав на коліна перед іконою і щиро каявся у своєму невірстві.

– Боже, – благав він, – викорени з моєї душі усякі підозри, усякі сумніви, усякі лихі думки, бо це все –

неправда. А єдина, найсправедливіша правда – тільки у Тебе, Отця світла і всякого добра!

І з того дня Господь дав йому непохитну віру, і він почав бачити очима серця.

За Г. Куземською

Чим відрізнялися між собою хлопчик і дівчинка?

Чому сумував хлопчик?

Як заспокоїла дівчинка свого друга?

Які зміни відбулися з хлопчиком?

А що ми повинні робити, щоб і в нас на душі був мир, невимовна радість, світло?

Заняття 3

Життя в раю. Життя у взаємній любові.

Спокуса

Хвилинка святості

Життя в раю

Життя людей в раю було сповнене радощів і щастя. Совість їхня була спокійна, серце було чисте, розум – світлий. Не боялися вони ні хвороб, ні смерті, не мали потреби в одязі. Нічого їм не бракувало. Їжею для них були плоди райських дерев.

Між тваринами не було ворожнечі: сильні не чіпали слабших, жили разом і споживали траву і рослини. Ніхто з них не боявся людей, і всі любили і слухалися їх.

Та найвище блаженство Адама і Єви було в молитві, тобто в бесіді з Богом. Бог являвся їм у раю видимим чином, як батько до дітей, і повідомляв їм усе необхідне.

Адам і Єва з любов'ю і радістю слухали Бога. І був у раю Божий лад.

Бог став навчати людей любові. Для цього Він і дав людям цю невеличку, здавалося б, нескладну заповідь – не їсти плодів з «дерева пізнання добра і зла». Виконуючи це веління Боже, вони могли так засвідчити свою любов до Нього.

Все було добре. Але звідки взялося зло і неправда? Пригадаємо, що перш ніж створити видимий світ, Бог створив світ невидимий, тобто ангелів. Ангели – це розумні духи, вісники, посланці Божі. Їх багато, і всі вони вірно служать Богу. Але один із ангелів так запишався своєю могутністю і силою, що сам захотів стати Богом. І через свою гордість і злість перетворився в злого темного духа – диявола. Добрим ангелам довелося воювати з дияволом і його послідовниками. Їх вигнали з раю. А це сталося тому, що рай – це місце, де немає зла, де панує любов і злагода. З тих пір вони ніяк не можуть заспокоїтися і завжди намагаються зашкодити Богу.

Перша спокуса

Диявол заздрив райському щастю перших людей і задумав позбавити їх райського життя. Задля цього він увійшов у змія і сховався у гіллі «дерева пізнання добра і зла». І коли Єва проходила повз нього, диявол почав нашіптувати їй, щоб вона скуштувала плодів від забороненого дерева. Він лукаво запитав у Єви: «Чи правда, що Бог не дозволив вам куштувати плоди з жодного дерева у раю».

«Ні, – відповіла змієві Єва, – плоди з усіх дерев ми можемо їсти, тільки плодів з дерева, яке посеред раю, сказав Бог, не їжте і не доторкайтеся до них, щоб вам не вмерти».

Та диявол почав брехати, щоб спокусити Єву. Він сказав: «Ні, ви не помрете; але, знає Бог, що коли ви скуштуєте, то самі будете, мов боги, і будете знати добро і зло». Спокусливі диявольські слова змія подіяли на Єву. Вона подивилася на дерево і побачила, що воно приємне для очей, гарне для їжі і жадане, бо дає знання; і закортіло їй пізнати добро і зло. Вона зірвала плоди із забороненого дерева і стала їсти; потім дала своєму чоловікові, і він теж їв.

Люди піддалися спокусі диявола, порушили заповідь, або волю Божу, – згрішили, впали у гріх. Так сталося гріхопадіння людей.

(За посібником «Відкриваємо для себе Біблію»)

Християнський словничок

Гріх – порушення Закону Божого; поганий, непорядний вчинок; непослух Богу.

Спокуса – те, що вабить, притягує до себе (переважно негативного змісту).

Літературна хвилинка

У нашому житті нас оточує багато спокус. І гірко, коли наші недобрі слова і поступки перетворюються у нашу звичку. Щоб такого не сталося, потрібно боротися зі спокусами і перемагати їх у собі. От як зробили це два старці із розповіді «Давай посваримось».

Давай посваримось

Ведучий: Всі ми знаємо, як тяжко позбутися поганих звичок, що нами володіють. Але буває і навпаки: добра звичка володіє людиною і зберігає її. В пустелі, в одній келії багато років жили два старці, і такої вони

досягли висоти в незлостивості, що зовсім перестали сваритися. І прийшла одному з них думка...

1-й монах: От, брате, скільки років ми живемо з тобою разом і ні разу не посварились. А чув я, що всі люди сваряться між собою.

2-й монах: Так. Але потім, кажуть, миряться.

1-й монах: От і я думаю: чи не краще нам теж посваритися, а потім помиритися?

2-й монах: Не знаю, що і сказати.

1-й монах: А то, якщо ми будемо жити і далі без сварок, можемо впасти в гордість.

2-й монах: Так. Страшне діло! І ще нічого, коли загордиться добра людина, – Бог її виправить. А якщо такий грішник, як я, – тут повна погибель.

1-й монах: То давай на всякий випадок посваримось.

2-й монах: Давай, якщо потрібно. А як же ми будемо сваритися?

1-й монах: Ну, наприклад, бачиш каструлю? Я буду говорити: «Вона моя», а ти кажи: «Ні, вона моя», так ми і посваримось. Почали! (Бере в руки каструлю) Ця каструля моя!

2-й монах: Ні, вона моя.

1-й монах: (Тихо) Тягни до себе. (Голосно) Ні, моя.

2-й монах: (Ніяково тягне.) Моя.

1-й монах: Ця каструля моя.

2-й монах: Ну, якщо твоя, то й візьми її собі.

Ведучий: І не змогли вони посваритися, та й не потрібно було. Їхня добра звичка перемогла помилкову думку!

(За збіркою «Добре слово»)

Про кого йдеться мова в оповіданні?

Що спало на думку одному з них?

Що, на думку іншого старця, повинно бути після сварки?

Чи змогли посваритися ченці? Чому?

***

Благословенна та людина, яка стійка до спокуси, адже, пройшовши всі випробування, вона одержить вінець життєвого щастя.

Тригорій Сковорода

Заняття 4

Голос совісті

Хвилинка святості

Давайте повернемося до Адама і Єви. Вони були створені за образом Божим і дивилися на все очима добра і любові. Але світ змінився навколо них, постав у зовсім інших фарбах райський сад після того, як вони проявили непослух, порушили закон, даний Богом, і зло прийшло до них.

Розмова з Богом

Не послухали Адам і Єва Бога, скуштували заборонений плід, і все навколо змінилося в їхніх очах. Не співали вже так солодко птахи небесні, не дзюрчав лагідно струмочок, та й звірі стали вороже озиратися на них. Збагнули тоді люди, що вчинили лихе, соромно їм стало за свій вчинок. Аж ось почули вони легку ходу

Господа, який ішов до них. Злякалися вони і вирішили заховатися в кущах.

– Адаме, де ти? – покликав людину Бог.

Бачите, перші люди чомусь злякалися і заховалися. Як ви гадаєте, чи дійсно Бог не знав, де заховався Адам? Так, зрозуміло, що знав. Але чому ж Він запитав про це в Адама? Тому що Бог хотів, щоб Адам покався в тому, що зробив.

– Я тут. Я почув, як Ти йдеш і злякався. Тому ми й заховалися, – відповів Адам.

– А чому ж ви Мене злякалися? Чи не їли ви бува плодів з того дерева, які Я вам заборонив куштувати? – запитав далі Бог.

На це Адам відповів:

– Господи, жінка, яку Ти дав мені, дала мені плід із дерева, і я їв його.

Чи ж визнав Адам свою провину? Ні, він не визнав своєї вини. Навпаки, він став звинувачувати у тому, що сталося, жінку.

Тоді мовив Бог до Єви:

– Що ж ти накоїла?

– Господи, це все змій! Це він обдурив мене, і я скуштувала плід.

Тож як повела себе Єва? Так, вона теж не визнала своєї провини, а переклала все на змія.

Так перші люди не подумали, що Бог їх дуже любить і бажає їм тільки добра. Вони не лише не послухалися застороги Бога, а й не визнали своєї провини, не просили пробачення і перекладали свої провини один на одного.

Християнський словничок

Совість – усвідомлення відповідальності за свою поведінку і вчинки перед Богом, людьми і собою.

Літературна хвилинка

Якщо ви скоїли щось недобре, то неодмінно треба визнати свою провину, попросити пробачення. І ви відразу відчуєте радість і спокій на душі. І цей ваш вчинок принесе добрі плоди.

Наша совість допомагає нам боротися з гріхом, з негарними вчинками і думками. Адже це дуже важливо, щоб наші думки були чистими і добрими.

І ось оповідання про двох дівчаток, які не встояли перед спокусою, але знайшли в собі сили визнати свою провину.

Совість

Чиста совість потрібна кожній людині – і дорослій, і малій. Без неї ніхто не побачить Господа.

Дві сестрички Ліда і Віра ніяк не могли зрозуміти: як це мама про все знає, так що її ніколи не проведеш. Коли вони запитували її про це, вона казала:

– Сорока на хвості принесла.

Та дівчатка розуміли, що мама жартує. Одного разу вона послала сестричок за покупками. Вони зраділи, що їм довірили гроші й весело попростували до крамниці. Коли все було куплено, виявилось, що картопля дешевша за ту ціну, яку сказала мама. І дівчатка вирішили купити на заощаджені гроші шоколадку – одну на двох. Спокуса була велика, і хоч Ліда трохи вагалася, але теж не змогла встояти. І вони купили шоколадку, що була не такою вже й маленькою. Розділили її порівну та й з'їли, а потім швиденько побігли додому. Вдома дівчатка поводитися так, ніби нічого не трапилося. Та мама відразу помітила, що тут щось не гаразд, але промовчала. За обідом сестричкам не хотілося їсти, бо зіпсували собі апетит шоколадом. Тоді мама запитала:

- Ви що, купляли собі якісь ласощі?
- Ласощі? – невинно перепитала Віра.

А сама так густо зашарілася, що аж сльози виступили на очах.

– Ви роздивлялися вітрини і, певне, купили собі щось, хіба не так?

– Звідки ти знаєш? – здивовано запитали дівчатка. І враз обидві заплакали вголос.

– Сорока...

Але тут сестрички перебили її:

– Не кажи так, краще скажи, звідки ти все завжди знаєш?

– По ваших очах і по щічках, мої любі, я зрозуміла все, тільки-но ви зайшли до хати. І по ваших голосах за столом я теж зрозуміла й здогадалася, що трапилося. Тож ви самі є ті сороки, які приносять мені все на хвості. Нечиста совість зробила вас боягузками. І ви не змогли дивитися мені в вічі.

– Мамо, ми більше не будемо, – в один голос почали просити сестрички.

Мама вибачила їм, але додала:

– Гріх ваш знайде вас. Як би ви не старалися, він завжди вилізе, як шило з мішка. Знайте, що Бог усе бачить. Ще немає слова на ваших устах, а Він знає, що ви хочете сказати. Якщо ви від мене стараєтесь щось приховати, то від Господа нічого не приховаєте.

Сестрички назавжди запам'ятали цей повчальний урок.

С. Рачинець

Що доручила мама сестричкам?

Перед якою спокусою не встояли дівчатка?

Як мама дізналася про те, що Ліда та Віра їли шоколад?

*Чи визнали дівчатка свою провину?
А як би ви вчинили на місці сестричок?*

***

Бо очі Господні на дорогах людини, і Він бачить усі її кроки (Іов 34:21).

Заняття 5

Добро. Перешкоди у виборі добра

Хвилинка святості

Позбавлені раю

Після розмови Адама і Єви з Богом серед людей поселився ще один гріх – нещирість. Адже вони не визнали своєї провини, на захотіли щиро покаятися, а звинуватили у своїх неправильних діях змія. Тож людям уже ніяк не можна було залишатися серед прекрасного райського саду. Гріх, що поселився серед них, змінював усе довкола: звірі більше не хотіли жити у мирі, а лише гризлися між собою. І люди не могли їх помирити, бо більше вже не розуміли їхньої мови. Земля разом із квітами почала родити людям реп'яхи та колючки, а деякі з них ставали навіть отруйними для людини. Пташине ніжне щебетання вже не тішило людей, як раніше, а стало схожим на крик і дудніння.

А ви, діти, чи розумієте те, що говорять звірі? Однак, якщо ви дбаєте про свого собачку чи котика, то, напевно, ви зрозумієте, коли вони хочуть їсти або погратися з вами. І не потрібно для цього жодного

перекладача з котячої мови. Ви просто розумієте вашого домашнього улюбленця і турбуєтесь про нього. Добро допомагає розуміти один одного.

Коли Господь побачив, як гріх перетворює чудовий сад, то вирішив захистити його. Тож люди повинні були покинути рай. Але не назавжди. Адже Бог любить людей і бажає, щоб вони були добрими і щирими. Він пообіцяв людям, що вони знову повернуться до раю. Але їм потрібно докласти зусиль для того, щоб очиститися від гріха. А Господь завжди їм буде допомагати боротися з гріхом. Він пообіцяв людям, що пришле їм Свого Сина, Який народиться серед них і знищить усякий гріх на землі. Божий Син принесе людям також правила, виконуючи які, вони зможуть очиститися від гріха і знову повернути собі втрачений рай.

Та до того часу люди змушені будуть жити окремо, в поті чола обробляючи землю і здобуваючи собі їжу на кожен день. Вони будуть зазнавати бід, хворіти і помирати. Однак Господь завжди буде поруч з ними. Любов Його не зменшиться, просто люди не завжди її помічатимуть і розумітимуть. На згадку про рай Бог дасть людям взаємну любов і довіру. Це допоможе їм піклуватися один про одного, підтримувати один одного і, таким чином, зберігати поміж себе рай.

Літературна хвилинка

Прозріння

В одній із московських шкіл перестав ходити на заняття хлопчик. Тиждень не ходить, два...

Телефону в Левка не було, і однокласники, за порадою вчительки, вирішили сходити до нього додому.

Двері відчинила Левкова мама. Обличчя у неї було дуже засмучене.

Діти привіталися й нерішуче запитали:

– Чому Левко не ходить до школи?

Мама з сумом відповіла:

– Він більше не буде навчатися з вами. Йому зробили операцію. Невдало. Левко осліп і сам ходити не може...

Діти помовчали, презирнулися, і тут хтось із них запропонував:

– А ми його по черзі в школу водити будемо.

– І додому провадити.

– І уроки допоможемо робити, – перебиваючи один одного, зашебетали однокласники.

У мами на очі накотилися сльози. Вона провела друзів у кімнату. Трохи згодом, намагаючись шлях рукою, до них вийшов Левко з пов'язкою на очах.

Діти завмерли. Тільки тепер вони по-справжньому зрозуміли, яке нещастя трапилося з їхнім другом. Левко із зусиллям сказав:

– Добридень.

І тут з усіх боків залунало:

– Я завтра зайду за тобою і проведу до школи.

– А я розкажу, що ми вивчили з алгебри.

– А я з історії.

– А я ...

Левко не знав, кого слухати, і тільки розгублено кивав головою. По обличчі мами градом котилися сльози.

Пішовши, діти склали план – хто коли заходить, хто які предмети пояснює, хто буде гуляти з Левком і водити його до школи.

У школі хлопчик, який сидів із Левком за однією партою, тихенько розповідав йому під час уроку те, що вчитель пише на дошці.

А як завмирав клас, коли Левко відповідав! Як усі раділи його п'ятіркам, навіть більше, ніж своїм!

Навчався Левко прекрасно. Краще вчитися став і весь клас. Для того, щоб пояснити урок другові, який потрапив у біду, потрібно і самому його знати. І діти старалися. Мало того, взимку вони почали водити Левка на ковзанку. Хлопчик дуже любив класичну музику, і однокласники ходили з ним на симфонічні концерти...

Школу Левко закінчив із золотою медаллю, потім вступив до інституту. І Там знайшлися друзі, які стали його очима.

Після інституту Левко продовжував учитися і, врешті-решт, став всесвітньо відомим математиком, академіком Понтрягіним.

Не перерахувати людей, які прозріли для добра.

Борис Ганаго

Чому діти прийшли до Левка додому?

Коли діти зрозуміли по-справжньому, яке нещастя трапилося з їхнім товаришем?

Яку допомогу вони запропонували Левкові?

Як ви гадаєте, наскільки корисною була допомога учнів?

А що ви можете запропонувати своєму товаришу, який захворів і не відвідує школи?

***

І ти, й твої товариші,
І ваші друзі всі по класу,
Живіть із сонечком в душі,
На ненависть не гайте часу!

Не тратьте часу на біду.
Це страшно, я скажу відразу.
Живіть, як пташечка в саду,
І не носіть в душі образу.

З любов'ю в серці вчіться жити,
Умійте людям гріхи прощати.
І навіть ворога любіть,
За себе вмійте постояти.

А доки ви іще малі,
Привчайтеся добро творити,
Бо ж ви – людина на Землі,
З собою вчіться в мирі жити.

(Зі збірки «Уроки етики в 1-4 класах»)

Хвилинка святості

Добро

Добро – як пояснити
Це слово? Не знаю.
Щоб краще зрозуміти,
Я приклад нагадаю.
Хлопчак в ранкову пору
Не спить вже, не дрімає,
А гусеняток з двору
До ставу виганяє.
Додому повернувся,
Сестричку одягає,
До мами посміхнувся,
Добро – це означає.

Людмила Міщук

Добро роби, то добре й тобі буде – говорить народне прислів'я. Адже добро навіть хижих звірів перетворює на смиренних і лагідних. Тож давайте прочитаємо невелике оповідання про те, як добрий погляд святого перетворив хижий норів змія на смиренність.

Зцілення змія

Християни перших століть часто йшли жити в пустелю, щоб подалі від мирської суєти бути ближче до Бога. Один з них, преподобний Симеон, що жив у п'ятому столітті, оселився на високому стовпі і багато років жив там у пості й молитві, за що й був названий Стовпником. Люди приходили до нього, і він нікому не відмовляв у молитовній допомозі й підтримці.

Але одного разу в огорожі стовпа оселився величезний змій, і люди стали боятися ходити до преподобного. А змій спокійнісінько жив біля преподобного й не хотів його залишати. Одного разу в око змія потрапила велика скалка. Змія звивався, крутився від болю, а потім підповз до самого стовпа і всім своїм виглядом став показувати святому, що йому дуже боляче, і він потребує допомоги.

Святому Симеону стало шкода цього нещасного змія. У погляді преподобного було стільки доброти й жалю, що скалка чудесним чином випала з ока змія. Вдячний змія ліг в огорожі стовпа і три дні лежав смиренно, як вівця. А коли око зовсім загоїлось, змія поповз у свою колишню нору, і люди без страху стали приходити до преподобного Симеона, дивуючись з цього чуда.

(Зі збірки «Білі птахи»)

Чому люди приходили до преподобного Симеона?

Чому люди стали боятися приходити до преподобного?

Чим вилікував Симеон змія?

Назвіть, які добрі вчинки ви можете зробити, а від яких недобрих – утриматися.

***

– Доброму скрізь добре! – мама так сказала.
Я її послухав і не зрозумів.
Мама пояснила, казку розказала,
Став я прислухатись до чарівних слів.
Й зрозумів, нарешті, що добро творити –
Треба щохвилини, протягом всіх літ!
Це і є завдання кожної людини,
Бо вона приходить для добра у світ!
Всі прийшли на землю, щоб добро творити,
Щоб ростить старанно честі деревце.
Треба добрим бути, чесно завжди жити.
Й ти ніколи в світі не забудь про це.

Надія Красоткіна

Заняття 6

Ти у храмі. Скинія – перший храм. Християнський храм

Хвилинка святості

Перший храм

Чи бував ти коли-небудь у храмі? У нашій країні багато храмів Божих: камінних і дерев'яних, древніх і зовсім нових. Та чи знаєш ти, що будувати храм людям наказав Сам Господь. І не просто наказав, а ще й дав детальний опис найпершого храму і його розміри. Щоправда, найперша святиня, або скинія, була легкою, переносною. Священнослужителі могли легко і швидко її розібрати і перенести на інше місце. Це необхідно було

тому, що народ Божий довгий час мандрував по пустелі, щоб прийти на місце свого постійного проживання в землі обіцяній.

Перший храм мав вигляд великого намету і поділявся на дві нерівні частини. Перша, більша частина, яка називалася святилище, мала посередині жертовник для принесення жертв Богу. Збоку стояв стіл, на якому лежали 12 жертовних хлібин. Їх щосуботи замінювали свіжими. З іншого боку – великий семисвічник освітлював скинію. Тільки священики могли заходити до жертовника, щоб приносити Богу фіміам (запашні речовини для кадіння).

А там далі, за завісою, була друга, менша кімната. Це було найсвятіше місце в храмі, і заходити туди міг лише первосвященик, та і то один раз на рік. І називалася ця кімната «Святеє святих», або «Найсвятіше». У тій кімнаті знаходилася лише одна річ – Ковчег Заповіту – скриня, в якій зберігалися найсвятіші речі народу Божого, і насамперед, скрижалі із Заповідями Божими.

Бог обіцяв людям, що саме тут, у скинії, Він буде невидимо перебувати і говорити до Свого народу.

До церкви

Попрошу сьогодні маму,
Щоб до церкви повела.
Від минулої неділі
Я ще там і не була.

В церкві гарно ладан пахне,
Світять зоряно свічки,
І співають – Боже милий! –
Наче янголи які.

Леонід Полтава

Християнський словничок

Скинія – найперший храм.

Жертва – дарунок людини, принесений Богу.

Жертовник – місце для принесення жертви Богу.

Фіміам – ладан, пахуча речовина, смола для кадіння.

Скрижалі – кам'яні таблички із Заповідями Божими.

Хвилинка святості

Коли ми приходимо до храму, то можемо побачити, що священник використовує на службі одяг різних кольорів. І зараз ми дізнаємося, чому ж це так.

Богослужбові кольори в Православній Церкві

Чи помічав ти, що в різні дні року священнослужителі одягають на богослужіння одяг різних кольорів?

Основні кольори богослужбових одяг: білий, червоний, жовтий (золотий), зелений, блакитний, фіолетовий, чорний. Кожен із цих кольорів відображає духовне значення подій, які святкуються.

У свята на честь Ісуса Христа колір риз – білий. У білих ризах також звершується служба на честь ангелів.

У неділю, коли згадується Христове Воскресіння, а також у дні пам'яті пророків, апостолів і святителів колір риз золотий або жовтий.

Блакитний або синій – кольори Пресвятої Богородиці.

У свята, присвячені Хресту Господньому, колір одяг фіолетовий або темно-червоний.

Червоний колір – колір мучеників. Це на знак пролитої ними крові за віру Христову.

Зелений – колір життя, колір Святого Духа. У зелених ризах звершується служба в день Святої Тройці та Вхід Господній в Єрусалим, а також у дні пам'яті преподобних.

У дні посту колір риз буває темний: темно-синій, темно-фіолетовий, темно-бордовий. В окремі дні Великого посту служать у ризах чорного кольору.

Свято свят – Великдень. Світле Христове Воскресіння починається в білих ризах на знак Божественного світла, яке засіяло з Гробу Воскреслого Спасителя. Основний пасхальний колір – червоний з золотом на знак полум'яної любові Бога до людей.

Тож коли ми будемо відвідувати храм, то вже напевне будемо знати, кому чи чому присвячений цей день.

Християнський словничок

Риза – одяг священика під час церковної служби.

Пророки, апостоли, святителі, мученики, преподобні – святі, які різним чином прославили Господа.

Літературна хвилинка

Твоє пташеня

Випало з гнізда пташеня – зовсім маленьке, безпорадне, навіть крильця ще не вирости. Нічого не вміє, тільки пищить і дзьобик розкриває – їсти просить.

Взяли його хлоп'ята і принесли в дім. Спорудили йому гніздечко з трави і гілочок. Володя годував малюка, а Іринка напувала і виносила на сонечко.

Незабаром пташеня зміцніло, і замість пуху в нього стало пір'ячко наростати. Хлоп'ята знайшли на горищі стару клітку для птахів і посадили в неї свого улюбленця, – занадто вже виразно став на нього кіт поглядати. Цілими днями біля дверей чергував, моменту слухного чекав, і скільки його діти не гнали – очей із пташеняти не зводив.

Літо промайнуло непомітно. Пташеня на очах у дітей виростило і почало по клітці літати. А незабаром йому в ній

тісно стало. Коли клітку на вулицю виносили, він бився об стінки і просився на волю. Ось і вирішили хлоп'ята свого вихованця випустити. Звичайно, жаль їм було з ним розлучатися, але позбавляти свободи того, хто створений для польоту, вони не могли.

Одного сонячного ранку попрощалися діти зі своїм улюбленцем, винесли клітку у двір і розчинили дверцята... Пташеня вистрибнуло на траву і озирнулося на своїх друзів.

У цей момент з'явився кіт. Причаївшись у кущах, він приготувався до стрибка, кинувся, але... Пташеня злетіло високо-високо...

Наша душа схожа на птаха. За кожною душею ворог полює, піймати хоче. Адже спочатку душа людська, зовсім як пташеня: без пір'я, безпорадна, літати не вміє. Тому Господь створив рятівну огорожу – дім Божий, Церкву святу, – за якою росте і міцніє наша душа. У ній душа вчиться злітати високо-високо, до самого неба.

За Б. Ганаго

Як діти піклувалися про пташенятко?

Чому дітлахи посадили пташеня до клітки?

Чому вони вирішили випустити свого улюбленця?

Чому кіт не зміг упіймати птаха?

Навіщо потрібен храм Божий для нашої душі?

Заняття 7

Хрест як символ спасіння

Літературна хвилинка

Труднощі, які є в житті кожної людини, також називають іноді «хрестом». Для когось це хвороби, для когось – прикрості від злих людей, для когось – бідність чи сирітство, чи ще яка недоля. Та хто терпляче й побожно переборює всі труднощі, тобто несе свій хрест, той спасеться.

Ця притча про те, як важливо, не нарікаючи на труднощі, нести свій хрест, тобто добросовісно виконувати свої повсякденні обов'язки.

Тяжкий хрест (притча)

Жив собі бідняк. І так тяжко страждав від бідності, що почав нарікати на свою долю. Але життя його від того не поліпшало. Взявся він тоді молитися Богові: «Боже, щедрість Твоя безмежна, а багатства Твої нескінченні. Ти бачиш, як я мучуся у цих злиднях, – не можу більш терпіти такого Твого хреста. Заміни цей важкий хрест бідності на будь-який інший, я на все згодний!».

От бачить він себе наче у просторій залі, де стоїть тисяча хрестів, усі, однак, вкриті покривалами. І чує він голос: «Вибирай. Котрий вибереш – буде твій».

Бачить бідняк – посеред зали невеликий хрест, і з-під ряднини видно, що золотий. «Це, мабуть, багатство! – подумав бідняк. – Оце б мені такий хрест!!». І кинувся його підіймати. Та тільки дзуськи: не те, що підняти, а й зрушити з місця того хреста не зміг, як не старався, як не намагався. Нарешті покинув його: «Може це й не

багатство. Піду, пошукаю для себе підхожий, найлегший». І пішов вибирати.

Бере перший – він його коле. Бере другий – він його ріже. Бере третій – він його пече, четвертий – наче болячками вкритий, а п'ятий – не коле, не ріже, – так він його знов підняти не може. Так усі перепробував і жодного не знайшов собі під силу.

Останній залишився в самому закуточку, найбільший та наче найтяжчий. Вже не сподіваючись ні на що, підійшов бідняк, узявся за нього, а він йому – найлегший.

– Оцей! – радісно закричав він. – Ось мій хрест! Отакий я згоден нести до самого кінця життя мого.

– Бери, що вибрав, – був голос. – І хвали Бога за премудрість.

Зірвав бідняк з хреста покривало, а на ньому написано: Бідність.

За Г. Куземською

Як ви розумієте слово «бідняк»?

На що він постійно нарікав?

Що запропонував йому Господь?

Чим не задовольняли бідняка інші хрести?

То який же хрест виявився під силу біднякові?

Так Бог кожній людині дає саме той хрест, який вона здатна понести, хоч люди, не розуміючи цього, часто думають, що їм легше було б «що завгодно, тільки не це». А зовсім без життєвого хреста ніяка людина не ввійде в Царство Боже. Та не варто сумувати й нарікати на долю, а без найменшого сумніву й нарікання нести свій хрест, і Сам Бог помагатиме нам його донести.

Хвилинка святості

Сила хреста

Багато дивних історій можна почути про дивовижну силу хреста. Ось, наприклад, свята Марія Єгипетська перехрестила воду річки і перейшла її, неначе по сухій землі. Преподобний Кирило Білозерський хресним знаменням загасив страшну пожежу. А свята мучениця Василиса перехрестила розжарену піч й увійшла в полум'я – вогонь не торкнувся святої, навіть волосся її залишилося неопаленим. І таких чудес безліч, усіх їх не можливо оповісти.

Звідки ж у хреста така сила?

Згадаймо, що Бог обіцяв Адаму та Єві прислати на землю Спасителя, Який здолає диявола і врятує людей від гріха й смерті.

Прийшов час виконати обіцянку, і на землю зійшов Спаситель Ісус Христос. Він жив поміж людей, вчив їх любити Бога і виконувати Його заповіді. Проте злі та заздрісні люди зрадили Його, засудили і незаслужено покарали жорстокою карою. Ісуса Христа розп'яли на Хресті на горі, яка називається Голгофа. Ісус Сам ніс Свого тяжкого Хреста на гору, до місця розп'яття. Там, на Хресті Він пролив Свою кров і такою неймовірно високою ціною Свого життя викупив наше спасіння. Він постраждав за нас, щоб ми мали життя вічне.

З того часу Хрест і став символом нашого порятунку й віри.

І кожен християнин носить на грудях невеличкий хрестик, як згадку про Ісуса Христа, який пролив свою кров на Хресті заради спасіння кожної людини, яка буде вірити в Нього.

Літературна хвилинка

До хреста слід ставитися з особливою повагою, пам'ятаючи, що ти носиш на грудях зображення Самого Господа.

А тепер прочитай невелике оповідання про те, як важливо шанобливо ставитися до свого хрестика.

Хрестик

Мені розказав цю історію мій рідний брат, коли я приїхав до нього в гості.

«Знаєш, – промовив він тихо й серйозно, – як я посправжньому увірував у Бога?»

Одного разу моя жінка подарувала мені хрестика. Я носив його і все було дуже добре. Але якось я розсердився на жінку й так роздратувався, що у гніві зірвав із себе її подарунок – Животворчий Хрест Господній – і у нестямі жбурнув його в куток. Раптом рука моя, якою я кидав хрестика, зомліла й віднялася. Я злякався, бо такого зі мною ніколи не бувало, і став розтирати її другою рукою, але те не помагало. Я думав, що зараз пройде, але рука так і лишалася мертвою, дерев'яною, наче не моєю, й не діяла зовсім. Я ще дужче злякався, принишк, та підійшов до жінки і все їй розповів.

Жінка сказала:

– Піди, знайди хрестик, підійми його, поцілуй, надягни і попроси у Бога вибачення.

Не роздумуючи, я зробив усе, як сказала жінка. Коли ж я надягав хрестика, каючись у своєму гріхові, руку мою відпустило, і вона стала знов здорова, як і була».

– Ну й пощастило ж тобі, – сказав я, вражений оповіддю брата. – Як Бог помилював тебе, що, покаравши, не дав тобі відійти від Нього! Страшно подумати, що б із тобою було, якби ти не розкався. Бо відкинувши зброю

Божу – Його всепереможний Хрест – ти залишився б як на полі битви без меча!

Я перехрестився й подякував Богові за свого брата від усього серця.

За Г. Куземською

Який подарунок отримав чоловік від жінки?

Чому він зірвав з себе хрестик?

Як чоловік виправив свою помилку?

***

Хреста свого натільного
Ніколи не знімай.
Святого дня недільного
До храму поспішай.

Зустріне хрест і в храмі нас
Щодня і щогодини,
В народження і смерті час
Він захист для людини.

Л. Міщук

***

*«Знай, що не можна інакше осягнути (здобути)
Царства Небесного, як тільки через Хрест».*

Св. Іоанн Златоуст

Заняття 8

Вдячність до тих, хто віддав себе в жертву заради нас. Славні сини і доньки України

Хвилинка святості

Святий великомученик Георгій

Святий Георгій жив у IV столітті, походив із знатного роду – його батько був воєначальником Каппадокії (східна частина Римської імперії). З ранніх літ вихований як воїн, Георгій відзначався особливою мужністю та сміливістю і в молодих роках вже досяг високого звання тисячначальника.

У цей час правив імперією Діоклетіан, який вчинив страшні гоніння на християн. Наприклад, одного разу, в ніч на свято Різдва Христового, імператор спалив храм в Нікомідії, де зібралося 20 тисяч людей Христової віри.

Святий Георгій теж сповідував віру Христову, і одного разу, коли Діоклетіан разом зі своїми вельможами чинив безжальний і беззаконний суд над християнами, він постав перед імператором і звинуватив його у жорстокості й несправедливості. Всі присутні були приголомшені вчинком Георгія. Тоді імператор, притамувавши свій гнів, почав просити молодого воїна зректися Христа і обіцяв йому ще більші почесті.

Але Георгій твердо сказав:

– Я не проміняю свою любов до Господа на нікчемну і тимчасову земну славу.

Побачивши непохитність Георгія, імператор наказав кинути його до темниці і жорстоко мучити.

– Скоріше ти втомишся мучити мене, ніж я – терпіти муки, – говорив мученик царю.

Діоклетіан наказав мучити Георгія на колесі – особливому знарядді мук. Це жорстоке знущання мало хто витримував і просив про помилування, готовий на все. Але Георгій тільки молився. Коли він бездиханний і скривавлений упав під насмішки імператора та його підданих, у двір тюрми залетіла ластівка. Двічі покружляла над головою Георгія і вилетіла геть. Небо враз потемніло, почувся такий сильний грім, що повітря здригнулося, ніби від вибуху. І всі, хто був у дворі, почули голос з неба:

– Не бійся, Георгію, Я з тобою.

Світлий ангел легко торкнувся мученика, і він встав здоровий – від страшних ран не лишилося й сліду.

Вражені побаченим суворі воєначальники Протолеон і Анатолій, які побували в багатьох битвах, впали на коліна і схвильовано вигукнули:

– Великий і славний Бог християнський!

Імператор наказав їх негайно стратити мечем.

Імператор придумував для Георгія нові муки. Його взули в розпечені залізні чоботи з гострими цвяхами всередині і примусили бігти в темницю. Але Господь знову зцілив святого мученика, і на ранок його ноги були цілком здорові. Він ішов, співаючи псалми Давида, з радісним лицем.

Тоді був покликаний чародій Афанасій, щоб чарами здолати мученика. Афанасій приготував найсильніше отруйне питво, але й воно не подіяло на Георгія. Вражений Афанасій і сам увірував у Христа, і йому відсікли голову.

Уночі в темниці Георгій молився до Господа, щоб дав йому силу стерпіти всі муки, які ще придумає йому розлючений імператор. Темну печеру раптом осяяло яскраве світло, і перед враженим Георгієм явився у всій

Своїй славі Ісус Христос. Це додало страждальцю бажаних сил.

На ранок імператор наказав привести Георгія до язичницького храму Аполлона в надії схилити його до ідолопоклонства. Але мученик молитвою зруйнував ідолів.

– Як ти посмів! – кричав розгніваний Діоклетіан. – Що ти зробив з нашими богами?!

– Отямся, імператоре! Про яких богів ти говориш? Всі бачили, як ваші ідоли повалені додолу хресним знаменням. Сором вірити таким богам, які не можуть допомогти навіть собі! – сказав мученик.

Тоді було наказано відрубати Георгію голову.

Так воїн царя земного, показав себе вірним і непереможним воїном Царя Небесного, від чого і отримав звання Переможця (Побідоносця).

(З журналу «Божа нивка»)

Християнський словничок

Святі або угодники Божі – це люди, які, живучи на землі, догодили Богу своїм праведним життям.

Мученики – християни, які за віру в Ісуса Христа прийняли жорстокі муки, навіть смерть.

Великомученики – християни, які померли за віру Христову після особливо великих страждань.

Літературна хвилинка

Після своєї смерті святі піднімаються до Самого Бога. І вони ще більше можуть просити Бога за нас, допомагати нам. Саме тому віруючі люди часто звертаються (тобто, моляться) до святих, щоб вони були їхніми заступниками і помічниками. І святі

обов'язково допомагають тим, хто просить у них допомоги.

Часто на зображеннях ми можемо побачити Георгія Побідоносця у вигляді лицаря на коні, який списом вражає голову змія, рятуючи людей від смерті. Ось послухайте вірш, у якому описується, як святий Юрій з'явився саме там, де люди потребували його допомоги.

Святий Юрій

Юр святий, відважний лицар,
Їхав полем на коні –
В нього спис і меч із криці
І стремена срібляні.

Коник скаче, коник грає,
Креше іскри з-під копит.
Вітер гриву розвіває,
Зброя рясно мерехтить.

Глянув Юрій – а на кручі
Причаївся злющий змій –
Дише полум'ям пекучим,
Кличе лицаря на бій.

Не злякався гада Юрій –
Бойова заграла кров:
Вдарив громом серед бурі,
Наскрізь змія проколов.

Юр святий, відважний лицар,
їхав полем на коні –
Срібний шолом, щит із криці
Мерехтіли в даліні.

* * *

В Україні Юрій-воїн
Має шану і любов,
Всіх смільців, усіх героїв
Він бере під свій покров.

Любить Юрія святого
Наша молодь, юнаки,
Бо, як Юр, Вітчизні й Богу
Вірно служать все вони.

Михайло Маморський

Літературна хвилинка

Де є віра в Боже слово, там є і любов до своєї Вітчизни – України. Багато її синів і доньок віддали своє життя за свою Батьківщину, за щастя і добробут рідного народу, за свою рідну християнську віру. Згадаймо 300 київських юнаків-студентів. Вони без страху вийшли назустріч багатотисячному ворожому війську, яке хотіло підступно захопити нашу столицю – місто Київ. Їх було надто мало, всього триста українських мучеників, які понад усе «любили свій коханий край» і «вмерли в Новім Заповіті з славою святих».

Про Миколу з студентського куреня

Був січневий морозний день 1918 року. Раїнка сиділа край вікна й дивилася на сіру, сумну, ледве притрушену снігом вулицю Києва. Швидко пробігали перехожі, мов утікали від холоду.

«Чи довго ще так буде? – думала Раїнка. – Різдво минуло, Водохреща теж, школи нема... У шкільних будинках лежать поранені. Учителі десь у війську. Мама

поїхала на село по харчі. А Микола ще вранці кудись пішов і не вернувся».

– Бабуню, де Микола?

– Та він, дитино, побіг вписуватися до війська. Казав: учора проголосили незалежну Україну.

– Куди ж йому до війська?! Йому ж п'ятнадцять років!

– Видно, треба Україні й таких вояків, – зітхнула бабуня, підкидаючи в піч кусні порубаних старих крісел. Журилася вона, чим будуть топити завтра...

Сиділи мовчки, гріючи руки біля невеличкої печі. Сиділи так цілий день, не ївши, бо й не було чого. Увечері почули під хатою швидкі кроки. Двері з грюкотом відчинилися і вбіг Микола.

– Бабуню, благословіть! Іду на фронт! – крикнув радісно.

– Дитино моя! – заломила руки бабуня. – Хіба ж ти знаєш, що таке фронт?

– Благословіть, бабуню, бо ось, бачте, ні батька, ні матері!

Бабуня швидко поставила на піч чайник, дістала шматок хліба, поклала тремтячими руками на стіл і промовила:

– Хоч з'їж, хоч випий!

Коли Микола нашвидку проковтнув гарячий чай, бабуня взяла в руки малу іконку Матері Божої з «Нерушимої стіни» Софійського собору.

– Хай Бог благословляє тебе, дитино моя!

Зняла з шиї хрестик і дала Миколі.

– А в якому ти курені? – спитала тихо Раїнка.

– У студентському, сестричко, – гордо відповів Микола. – Там усі такі, як я – молоді. Ми сьогодні охороняли Педагогічний музей, де засідає Центральна

Рада. А завтра, може, виїдемо на фронт, на Бахмач. Ну, прощайте!

І Микола весело вибіг, немовби йшов до товариша в гості. Бабуня тихо плакала.

– Та що це ви, бабуню, вже похорон справляєте? – сказала Раїнка.

– Та й справді, краще молитись. Все ж вони занадто ще молоді, щоб іти на війну. І їх мало. Їх сотні – а в московському війську тисячі.

Сумно минали дні. Приїхала мама з села, привезла харчів. Але ніхто й їсти не хотів. Чекали вісток. Ні тата, ні брата. Зачували: студентський курінь десь аж під Крутами.

Раїнка не виходила з хати, бо на вулицях весь час була стрілянина. Аж одного дня хтось сказав, що до Києва вступили синьожупанники і між ними бачили Раїниного батька. Дівчинка закуталась у теплу бабунину хустку й вибігла на вулицю. Затрималася під наріжним будинком на Хрещатику.

Від Дніпра віяв морозний вітер і трусив снігом. І побачила Раїнка військо – чудове військо в синіх жупанах і смушевих шапках. Вояки йшли, вибиваючи такт.

– Тату, тату! – закричала Раїнка.

Ось ішов її тато скраю!.. Вона підбігла й ухопила його за руку, але він глянув на неї почервонілими очима і показав рукою вниз Хрещатика.

– Дивись, дитино! Це ховають хлопців-героїв, що згинули під Крутами. Там і наш Микола.

Хрещатиком посувався інший похід – на Аскольдову могилу. Йшла військова старшина. Священики співали «за упокій». За ними на возах везли у домовинах молодих лицарів. Згинули вони 29 січня 1918 року під Крутами.

Триста їх ставили спротив трьом тисячам ворогів. Але ні один не здався в полон.

Раїнка не плакала за братом. Вона йшла з гордо піднесеною головою, співаючи «вічна пам'ять» своєму братові-героєві та його друзям.

Ївга Шугай

*Що попросив Миколка у бабуні?
Де в цей час були батьки Миколки та Раїнки?
Як бабуня благословила Миколку?
Чим могли рідні допомогти Миколці?
Яку звістку почувла Раїнка від тата?
Як Раїнка сприйняла звістку про смерть брата?*

Дитяча молитва на 29 січня

О Боже наш добрий
З високого неба!
Дитячу молитву
Несемо до Тебе.

За тих, що боролись
При станції Крути
За правду, за волю
Із ворогом лютим.

Що в бою упали
В ту зиму криваву.
Прийми їх до Себе,
Прийми в свою славу.

А нам від тих триста
Дай, Боже, навчитись,
Щоб для України
Щоднини трудитись.

Христина Лисовецька

Моя Україно

Віками палали заграви криваві,
І душу терзала розпука німа.
Моя Україно, у вільній державі
Для горя та лиха вже місця нема!

Хай слава козацька нам сонцем засяє,
І пісня щасливе пливе над Дніпром.
Хай Київ соборами землю єднає.
Собори душ наших, до бою зі злом!

За щастя людини, за долю народу
Боролись і будем боротися ми.
Мов в лузі калину, плекаймо свободу,
І пам'ять про нас збережеться людьми.

За О. Лошуком

***

«Немає більшої любові, як хто душу свою покладе за друзів своїх» (Мф. 5:17).

Заняття 9 Світ, наповнений любов'ю

Літературна хвилинка

Прочитай уривок з оповідання про двох дівчаток-ровесниць, які дивилися на навколишній світ різними очима.

Муха

(уривок)

Жили в одному дворі дві подруги, й обидві були Ганнусі. Одна з них народилася на два дні раніше за іншу, тому їх називали, щоб розрізняти, Ганя старша та Ганя молодша, або просто Старша й Молодша. Та хоч дружили вони багато років, але думками дуже різнилися.

Побачать, наприклад, обидві якусь дівчинку. Ганя старша скаже:

– Яка чепурненька.

А Ганя молодша:

– І чого б оце я так вичепурилася?..

Старша скаже:

– Яка вона рішуча.

А Молодша:

– Яка вона нахабна.

Або, скажімо, якщо побачать обидві квітку, Ганя старша присяде, ледь торкнеться й промовить:

– Яка ніжна!

А Ганнуса молодша скривить губки й скаже:

– Вона тобі треба? Дивись, яка квола, й пелюстки якісь... мов пожовані.

Помітили, у чому різниця між дівчатками? Бачать вони одне й те саме, але сприймають не однаково. Старша шукала в усьому й в усіх щось хороше, і знаходила це. А Молодша в усьому й в усіх могла побачити щось погане.

Одного літа дівчата вперше поїхали разом у село до діда Гані молодшої. А був він бджоляр.

От зустрів їх дід на станції, питає:

– Ну, як доїхали, дівчатка?

– Так гарно! – відповіла Ганя старша. – Такі красиві з вікна краєвиди!..

– Нічого гарного, – перебила її Ганнуся молодша. – Стільки бруду за вікном. Ще й сидіння було тверде.

Повів їх дідусь у село. Дорогою Ганя старша все дивувалася: яка природа, які квіти, які птахи, які комахки навколо. А Ганнуся молодша сердилася на комарів та роздратовано бубоніла: «Дикі краї. Ніякої тобі цивілізації».

Йдучи вузькою стежкою між високих трав, дідусь розповідав дівчаткам:

– У нас тут добре в селі: тихо, спокійно, пташки співають, молоко своє, домашнє. Бджоли мої працюють, мед виробляють. Скоро й викачувати будемо. Як захочете, то покажу вам, як мед качають.

– А бджоли не покусують? – запитала Ганя старша.

– Ага, не покусують! – підстрибнула Молодша. – Там їх знаєш яка безліч! Я їх обходжу десятою дорогою!..

– У мене бджоли добрі, – заспокоїв дідусь. – Вони добрих людей не кусають. От якщо хто має погані думки – того можуть і вкусити.

– А як це – погані думки? – спитали дівчатка.

– А так: іде собі якась людина, а ти про неї – раз, і погано подумав. «У!.. – подумав, – яка погана».

Дівчатка засміялися.

– А якщо вона й справді погана? – припустила Ганя молодша.

– Може й погана, – погодився дідусь, – але людині думати про таке шкідливо. От у що перетвориться дім, якщо туди звідусіль заносити всякий бруд?

– Ой! – скривилася Ганя молодша. – Це буде якийсь смітник. І ще гірше.

– Правильно, – відповів дідусь. – На такий самий смітник перетворюється душа людини від поганих думок та підозри. Душа від цього стає брудною та сморідною.

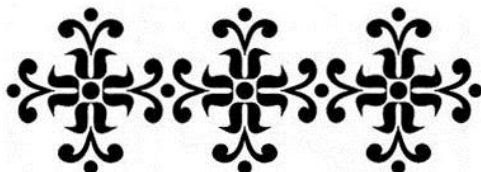
Г. Куземська

*Чим були схожі дівчатка?
Чим вони відрізнялися?
Як, за словами дідуся, його бджоли ставилися до
людей?
На що перетворюють душу людини погані думки?
Що б ви порадили Гані молодшій?*

***

*Ангел Божий закриває очі людини на погане і показує
їй хороше; а диявол закриває очі людини на хороше і
показує їй погане.*

св. Іоанн Ліствічник

Розділ II.

РІД. РОДИНА. СІМ'Я

Заняття 10 **Любов і злагода – основа сім'ї**

Що таке сім'я?

Розкажу вам, друзі, я,
Що таке моя сім'я.
Разом дружно проживаємо
І пісні про це співаємо.

Люба матінко моя, –
Як пишаюсь нею я.
В неї руки золотії,
Серцем кожного зігріє.

Тато сильний і завзятий,
Він – господар в нашій хаті.
Все майструє, все ладнає,
Бо до всього хист він має.

Дід й бабуся у пошані –
Вони праці ветерани.
Всіх онуків міцно люблять
І як пташенят голублять.

Є у мене ще й брати –
Кращих в світі не знайти.
Ось і вийшло: всіх сім «я».
Знайте, це і є сім'я.

Н. Чемерис

Літературна сторінка

Злагода

Абхазька народна казка

Жив собі на світі старий дід. У нього було п'ятеро синів-соколів. Усі сини давно вже одружились, але жили спільно зі своїм батьком. Було в них у господарстві багато худоби. Люди милувалися щирою дружбою й злагодою, які панували між братами, їхніми дружинами та батьком.

Якось напередодні Нового року пішов густий сніг. До ранку намело високі кучугури. Рано-вранці старий батько пішов до хліва подивитися на свою худобу й помітив на снігу людські сліди. І надумав він дізнатися, куди ведуть ті сліди. Взяв дід у руки ціпок та й почав по слідах. Сліди привели старого до невеличкої хатинки, що стояла на широкому подвір'ї.

Дід відчинив двері й побачив кількох чоловіків, які грілися біля вогнища. Чоловіки запросили діда до гурту, і він також присів біля вогню.

Це були не прості люди, а особливі. Що вони замислять собі, все завше збудеться. Ось один і каже дідові:

– Ти, діду, багатий чоловік. Всього у тебе вдосталь. Отож, годі тобі розкошувати. Ми заберемо все твоє багатство. Залишимо щось одне – те, що ти сам вибереш.

– Я мушу обдумати це, – сказав дідусь, – і порадитися з синами.

Невідомі чоловіки дозволили дідові піти додому й там обміркувати все, що йому сказано.

Довго думав-гадав дід, як прийшов додому. Сини довідались від батька, чого він журиться, і обурились з намірів невідомих людей.

– Нічого ми нікому не віддамо! Це наше майно! Ми самі його власними руками набували! – схвильовано вигокували всі.

У сім'ї зчинилася суперечка, найстарший син сказав:

– Нехай забирають все, а нам залишать худобу.

– Нехай забирають все, крім коней, – висловив свою думку середній син.

– Про мене, нехай усе беруть, тільки будинок та подвір'я залишать, – промовив найменший син.

Довго сперечалися брати між собою, ображали один одного, але так ні до чого й не домовились. Невістки і дід у їхню суперечку не втручались.

Трохи згодом до свекра підійшла найстарша невістка і сказала йому:

– Ідіть, тату, завтра до тих чоловіків і скажіть: хай забирають усе наше майно, всю худобу, двір, будинок – усе, що маємо, тільки хай залишать нашу дружбу, злагоду, які досі були в нашій сім'ї. Я бажаю, щоб наша сім'я знову жила в мирі, як і колись.

На другий день уранці пішов дід до тих невідомих чоловіків і висловив їм своє бажання.

Один чоловік голосно засміявся і мовив до діда:

– Ти мудро надумав, діду. Ще б пак! Якщо твоя сім'я житиме в мирі й злагоді, то ми ніколи не зможемо відібрати у тебе твого багатства. А якщо вже ти так розумно вирішив, то ми нічого в тебе не візьмемо. Повертайся додому й живи собі на здоров'я.

Дідусь дуже зрадів тій мові й заквапився додому. Сини й невістки також дуже зраділи звістці, яку він приніс.

І знову всі зажили мирно й дружно.

Переклав Євген Іщенко

Розкажіть, як жила родина діда. Чому люди милувалися нею?

Чого захотіли невідомі чоловіки?

Як повелися брати? Що порадила найстарша невістка?

Поясніть мудрість такого рішення.

Так що ж є основою сім'ї?

Хвилинка святості

Євстафій і його сім'я

У древньому Римі є невелика площа. Тут стоїть церква. Коли ви підходите ближче до церкви, то побачите головний вхід, який прикрашає голова оленя, а поміж його рогами піднімається хрест. Це церква святого Євстафія. Там почивають моці святих мучеників Євстафія Плакиди, його дружини і двох їхніх синів.

Святий Євстафій був найкращим полководцем римського імператора Траяна. Його ім'я наводило страх на ворогів імперії. Хоробрий і непереможний в боях, він, водночас, був людиною доброго серця і разом із своєю дружиною часто допомагав бідним. Однак, вони не були християнами і поклонялися несправжнім богам – ідолам.

Якось Плакида (так його тоді називали) поїхав на полювання. Там він погнався за оленем, але не зміг його наздогнати, хоча і мав найпрудкішого коня. І раптом на високій скелі побачив Плакида того ж оленя. А посеред рогів сяяв хрест з розіп'ятим на ньому Господом Ісусом Христом. І почув Плакида голос Божий: «Я Ісус Христос, Спаситель світу. Я знаю про твої добрі справи і милостині. Я не хочу, щоб людина, яка творить правду, загинула. Я з'явився тобі, щоб наставити тебе на шлях спасіння. Охрестися в ім'я Отця і Сина, і Святого Духа.»

Повернувшись додому, Плакида розповів усе дружині. Згодом вони дізналися, де живе християнський священник й охрестилися всією сім'єю. Вони продовжували творити милостиню. Піст і молитва стали супутниками їхнього життя, радісного й спокійного в ту пору.

Та прийшли й скорботи: від страшної хвороби померли слуги, загинула худоба, злодії обікрали їхню оселю. Тож вони вирішили покинути батьківщину й переселитися до Єгипту. «Господу завгодно випробувати нас скорботами. Він знає наші сили і не пошле нам випробування, якого б ми не винесли», – сказав Євстафій. А дружина, яка була справжньою християнкою, відповіла на це так: «Раніше ми розділяли радість. Тепер поділимо і горе. Будемо терпіти і сподіватися на милість Божу. Він дуже милосердний і співчутливий.»

Проте випробування на цьому не завершилися. Під час подорожі у Євстафія розбійники відібрали дружину. Його двох синів схопили звірі. Невимовним було горе батька, який водночас позбувся і дружини, і дітей.

З того часу Євстафій жив сам, заробляючи собі на прожиток своїми руками і благаючи Господа прожити решту своїх днів у терпінні та вдячності.

Та Господь ніколи не залишав своїх вірних. Синів Плакиди від лютих звірів врятували пастухи. А розбійник, який відібрав дружину, невдовзі помер, не причинивши їй ніякого зла.

Пройшов час, і в Римі згадали про колишнього воєначальника Євстафія Плакиду. Адже тільки він міг захистити країну від ворогів, які напали. Знову повертається Євстафій до свого краю, щоб дати відсіч ворогам. І тут Господь влаштовує так, що він знаходить свою дружину і вже дорослих синів, які за Господнім

промислом врятувалися від лютих звірів і поступили на службу зброєносцями у власного батька.

Тож у сім'ї Євстафія, після стількох років розлуки й випробувань, знову запанувала любов, радість і злагода.

Як Євстафій і його родина стали християнами?

Чим сім'я Євстафія догоджала Богу?

Які випробування випали на їхню долю?

Як Господь винагородив їх за терпіння і віру?

***

Де згода в сімействі, там мир і тишина,
Блаженні там люди, блаженна сторона.
Їх Бог благословляє, добро їм посилає
І з ними ввік живе, і щастя їм дає.

Де згоди немає, там мир не царить,
Там Бог не вітає, добро їм не дарить.
Руйнуються пожитки, добро їх, їхні дітки,
Все марно пропаде... все марно пропаде...

Пошли нам, Боже, згоду, і мира Твій покров,
Щоб жити в Твоїй волі, і щиру дай любов!
Пошли нам щастя й долю, щоб жити в Твоїй волі,
Ти нас благослови! Ти нас благослови!

І. Котляревський

Заняття 11

Обов'язки дітей у сім'ї. Брати і сестри

Хвилинка святості

Притча про двох синів

Одного разу розповів Ісус Христос таку притчу.

Один чоловік мав двох синів. Прийшовши до першого, він сказав: «Піди-но, дитино, попрацюй сьогодні у винограднику!»

Син вислухав прохання батька і відразу ж відповів: «Так, батьку, я піду до виноградника, як ти мені й сказав». Проте пройшов час, а син так і не пішов виконати волю батька.

З таким же проханням звернувся батько й до другого сина. А той відповів йому: «Я не хочу». Та згодом розкаявся і пішов працювати у винограднику. То котрий же з двох синів виконав батькове прохання?

І відповіли Йому люди: «Останній» (Мф. 21:28-32).

З яким проханням звернувся батько до синів?

Як дослухався перший син до слів батька?

Як поставився другий син до батькового прохання?

Кого з синів можна назвати «глухим» і чому?

Християнський словничок

Притча – коротке оповідання, в якому приховано глибокий зміст. Через притчі Ісус Христос відкривав людям таємниці Царства Небесного.

Мама просить

Мама просить: – Мий посуду.

Ну а я кажу: – Не буду.

Бачиш, зайнята я трішки,

Шию шапочку для кішки.
Мама просить: – Мий підлогу.
Та мені тут не до того.
– Бачиш, я розводжу фарби,
Намалюю ляльку Барбі.
А ще хочу погуляти,
Часу в мене не багато.
Мама просить мене: – Доню,
Вистав квіти на осоння,
Дай водички їм напитися.
– Хочу мультики дивитись.
Знову я причину маю,
Мамі не допомагаю.
Може, так було б ще й досі,
Розлінилася б я зовсім,
Та Христос прийшов до мене,
У моє життя щоденне.
Розповів про Царство Боже –
В ньому жити може кожний,
Тільки слухатись потрібно
Того, хто годує хлібом,
Хто пільму розвіяв світлом,
Став Спасителем для світу.
А тепер скажу вам щиро:
Маму слухаю завжди я,
Беручись до праці змалку,
Стала справжня християнка.

С. Рачинець

Братик

В мене братик малий народився,
Йому буде вже рік навесні.
Він вже трошки ходити навчився,

Вміє повзати, бігати – ні.
Вчу його я з тарілочки їсти,
Потім граюся з ним цілий день.
Колишу я його у колисці
І співаю тихенько пісень.
А коли час йому засинати,
То до Бога вже молиться він,
Бо вже вміє долоньки складати
Та казати зі мною «амінь!»

Олена Мікула

Літературна хвилинка

До наших домашніх обов'язків входить не тільки робота по господарству. Надзвичайно важливо підтримувати один одного добрим словом, не образжати близьких, під час розмови добирати добрі слова, не забувати вибачатися за провини і вчасно визнавати свої помилки.

Любов між дітьми

Один батько мав двох дітей, яких виховував добрими і чесними. Одного разу він захотів зробити їм приємність і віддячити за їх доброту і слухняність.

«Діти, – звернувся він до них, – нині відвезу вас на луг, щоб ви там набігались і награлись з іншими дітьми досхочу, лише піду переодягнусь».

Малий син був дуже жвавим хлопчиком, бігав весело по кімнаті, радів. З тієї радості чи неуважності штовхнув глечик, що стояв на столі. Сестричка була старша і завжди пильнувала свого меншого братика, проте цього разу не встерегла. Глечик упав на підлогу й розбився. Сестричка скочила зараз же і почала збирати черепки. Тут надійшов батько, побачивши це, розгнівався й почав кричати до доньки: «Що ж ти зробила?» «О милий батечку, – мовила

перелякана дівчинка, – не гнівайтесь, не гнівайтесь». «Я не гніваюсь, – відповів батько, – але за те, що була неуважною, глечика не вберегла, залишишся вдома». «З охотою залишуся вдома, – відповіла добра дитина, – лиш би тато не гнівався».

Почувши це, не втерпів малий брат. Із заплаканими очима став перед батьком і признався: «То я розбив глечик, а не сестра. Тому повинен лишитися вдома я».

Батько, радіючи із взаємної любові й чесності своїх дітей, обняв обох і сказав: «Ви обоє любі для мене діти, ви обоє підете зі мною!»

Тому втіха для батька тепер була більша.

З народного переказу

За що батько хотів віддячити своїм дітям?

Який обов'язок мала дівчинка стосовно свого братика?

Чому розбився глечик?

Чому дівчинка взяла провину на себе?

Чому батько вирішив не карати дітей?

Літературна хвилинка

Народна мудрість говорить: «З родини іде життя людини». Тут людина робить свої перші кроки, звідси вона виходить у широкий світ. Саме в сім'ї вона навчається любові та добра, у сім'ї вона вчиться шанувати свій рід, свою землю, берегти пам'ять народу. Оскільки сім'я об'єднує кілька поколінь, ми маємо змогу навчитися спілкуватися зі старшими й молодшими від нас, любити й поважати їх.

Ось перед вами оповідання про двох братів, яким батьки передали в спадщину не тільки навички до праці, але й бажання піклуватися один про одного.

Два брати

Жили собі неподалік один від одного два брати, обоє жонаті. Молодший мав четверо дітей, а у старшого дітей не було. Після смерті батька вони землю не ділили, а сіяли разом. Дозрів хліб, зібрали і поділили порівну між собою.

Настала ніч. Ліг старший брат, але не спиться йому – думає собі: «Недобре ми хліб поділили... Брат має сім'ю більшу, йому на діток хліба більше треба. Піду-но зараз відсиплю йому зі свого зерна так, щоб він не знав».

А молодший брат прокинувся вночі та й собі думає, чи правильно вони хліб поділили. І спало йому на думку: «Ми з жінкою обоє молоді, здорові, та й діти на поміч ростуть, є кому працювати, а брат один, слабший за мене: треба йому хліба від себе прибавити». Устав він вночі й переніс хліб в засіку брата. Вранці дивляться брати – в обох порівну зерна. Подивувалися вони, але нічого один одному не сказали. На другу ніч знову так само зробили, але в різний час, тому не зустрілися. Й знову зерна в обох залишалося порівну. Так вони декілька ночей хліб один одному носили, доки не зустрілися.

Тоді зрозуміли вони, чому в них завжди порівну хліба залишалося.

(З журналу «Божа нивка»)

То чому ж у братів завжди залишалося порівну хліба?

Не забуду

Не забуду мамину пораду,
Як з роками більшим підросту:
Говорити людям тільки правду
І молитись Господу Христу,
Берегти у серці рідне слово,
Що мене до Бога привело,

Жити з кожним в мирі і любові,
Хліб навпіл ділити і тепло.
Не забуду мамину пораду...

С. Рачинець

Заняття 12

Слово про батьків: наші небесні та земні покровителі й захисники

Літературна хвилинка

Вернулася від дверей раю

– Стук-стук-стук!... – почув святий апостол Петро, що сидів за Небесними Воротами.

Але стукіт був такий тихенький, що дехто його і не почув би. Та апостол Петро почув. Недаремно ж він відмикає й замикає Небесні Ворота довгий час. Правда, й інші апостоли його інколи заміняють, проте він найдовше.

Тому знає він, як хто стукає. Прийде, наприклад, коваль до небесного порога, то так заग्रимає в двері, ніби там десять возів приїхало. А прийде хтось несміливий, то годину стоїть перед тим, як відважитись, а потім так стукає, що ніби метелик крилом зачепив.

Пішов св. апостол Петро, відімкнув широчезні двері і виглянув.

За порогом стояла втомлена, збідована, ще молода жінка – така виснажена, що ледве на ногах стояла.

Дивиться на неї хвильку святий апостол Петро і мовчить. Дивиться також жінка, не знає, що казати.

– Хто знає, з чого тут починати – думає вона, – нехай апостол Петро починає, йому не вперше говорити з такими, як я.

– Ви звідки, молодиче? – запитав через хвилинку святий апостол.

– Я із Карпатської України, – відповідає жінка.

– А з села?

– Із Залужанки.

– Із Залужанки? – і Петро почав приглядатися.

– Ми тут про Вас вже знаємо, багато люду там від біди вмирає.

Похитала жінка головою:

– Не може бути, – каже жінка, – бо мене і там на землі не багато людей знало. Жила, працювала, бідувала, нікуди далеко не ходила...

– Еге, – говорить апостол Петро, – ми все знаємо. Адже ж Ви навіть хвору мачуху доглядали три роки, ніби рідну матір, а вона тепер тут у нас і все нам розповіла. Ми багато про Вас знаємо. І Вашу терпеливість, і Вашу побожність, і Вашу мовчазливість. Ви не любили нікого осуджувати – лихого слова Ви ні про кого не сказали. І тому я маю наказ впустити Вас до раю без усяких допитів.

– О, дякую Вам, дуже дякую, – каже жінка. – Які Ви добрі! Я завжди Господа молила, щоб прийняв мене до Свого світлого раю.

– Отже ходіть, – каже апостол Петро ще раз. – Тут будете такі щасливі, що там на землі ніхто таким щасливим не буває.

І апостол Петро відчинив широко ворота.

Вже жінка хотіла переступати небесний поріг, як зупинилася. Ніби щось пригадала. Святий апостол Петро не знав, чому вона не може відважитись увійти в середину.

– Ходіть, ходіть! – почав її заохочувати.

– Та я ... Я хотіла би Вас ще раз запитати...

– А що таке?

– Я хотіла би знати, чи прийдуть сюди і мої діти, Василько та Маланя. Вони без мене гам залишились сиротами. Подумав апостол Петро хвильку та:

– Прийдуть, прийдуть, – каже, – коли заслужать собі Небесне Царство, однак, як тепер буде, хто знає...

– А це чому? – запитала мати з поспіхом.

– А тому, що нема їх там кому вчити так, як добра матуся може вчити. Попадуть між лихе товариство, всякого зла навчаться...

– То вони можуть сюди не прийти? – допитується перелякана мама.

– Можуть і не прийти, каже апостол Петро, – коли не знайдеться когось, хто дав би їм добру материнську науку і турботу.

Задумалась жінка:

– Я знаю там кожного... Про них не буде кому турбуватися і вони пропадуть...

За хвильку відвела вона очі, глянула через двері до прекрасного раю і обличчя її засяяло. Однак турбота про дітей не дозволила їй переступити небесного порога.

– Святий апостоле, – заговорила вона, – дозволь мені повернутися до моїх дітей. Я буду ними опікуватися, я буду їх всього доброго вчити. Я виховаю їх добрими людьми і приведу сюди.

Апостол здивувався.

– Хочеш вертатися на землю? Адже ж там самі клопоти. А тут – зробиш один крок, і ти навіки щаслива. А там гірке життя...

– Так, гірке, гірке, – каже жінка, – Але я і в раю не буду щаслива, коли буду знати, що там мої діти ходять грішними дорогами.

– А може прийдеться там тобі від власних дітей терпіти...

– Може! Та я на все готова. Зроблю, що зможу, а чого не зможу, то ласкавий Господь простить.

Похитав Петро головою. Зворушила його така щира турбота матері про дітей. А тоді каже:

– Не моя в тім воля, я мушу запитати про тебе нашого Отця Небесного.

За хвильку повернувся і мовить:

– Добре! Вертайся! Господу Богу сподобалася твоя материнська турбота про дітей і Він дозволяє тобі на землю повернутися. Господь сказав, що будеш там багато терпіти, але Він допоможе тобі привести твоїх дітей сюди. А коли терпіти буде несила, то завжди згадуй те, що ти тут чула і бачила. Ім'я твоє вже нині тут записуємо між іменами найкращих матерів.

– Дякую вам, дуже дякую, – сказала жінка і змученими ногами пішла на землю, щоб там дбати про своїх дітей, щоб не зійшли на бездоріжжя.

Довго вслід за нею дивився святий апостол, дивуючись всьому тому, що чув і бачив. Аж коли вона була так далеко, що його старечі очі не могли її бачити, замкнув Небесні Ворота.

(З читанки для недільних шкіл «Струмочок»)

За кого найбільше хвилювалася мати?

Чому вона за них хвилювалася?

З яким проханням звернулася мати до апостола Петра?

Хто вирішив долю матері? У кого запитав апостол Петро дозволу відпустити жінку?

Християнський словничок

Благословення – це надання Божої сили для здійснення добра. Благословляють священники – усіх віруючих, батьки – дітей, старші – молодших. Перед будь-якою справою потрібно помолитися: Господи, благослови! А вже тоді братися до діла.

Благо – добро, яке веде до вічного щастя.

Благодатний – добрий, потрібний для спасіння й життя вічного.

Благодать – Божа милість, якою Господь обдаровує щирих і смиренних християн.

Літературна сторінка

Казочка про хлопчика та Янгола

Бджілка бджілці казку каже, бджілка губи медом маже... Чує татко, чує ненька, чує дівчинка маленька про ліси і про гаї та про хлопчика малого, та про Янгола святого, про зірничку у росі... Й ви послушайте усі!

Лісом йшов малий хлопчина, й прикра трапилась причина: заблуdivся він. Стежка вилась, та урвалась... Вже не ліс, а чорний праліс на стонадцять гін... Десь далеко дзвін...

Хлопчик стрів мале Зайчатко:

– Йди до мене, в мене – хатка, в ній привітно, в ній не пусто – є морквина, є капуста, коржик на меду!

Й каже хлопчик той маленький:

– Там нема моєї неньки, отже, не піду! Із кринички він напився, чемно Зайчику вклонився й мимо Зайчикової хати пішов стежечку шукати, а її нема, й падає пітьма.

Переліз глибокий рів і Лисичку там зустрів:

– заблуdivся-заблукався, може, Вовка ти злякався... В мене є сосна висока, в мене є нора глибока, в ній і проживеш. Чом же ти не йдеш?

– Не життя там – посиденьки. Мені ж хочеться до
неньки, до бабусі і до татка... – так промовив він.

Й знову чує дзвін.

Хлопчик дзвону уклонився, тричі він перехрестився
та з-за листя, з-за гілляччя раптом Янгола побачив. При
берізці, при ліщині усміхався він хлопчині:

– Коли хрестишся до неба, йти тобі зі мною треба,
твій знайдеться дім.

Взяв за руку і повів через хащі, через рів...

Їм цвіли зірничі-квіти, нахилялись пружні віти до
травиці, до землі...

Далечінь обох манила, й церква солодко дзвонила за
переліском в селі.

І забув той хлопчик втому, бо без зайвих слів Янгол
вів його додому, до матусі вів.

Андрій М'ястківський

Яка пригода сталася з хлопчиком?

Хто його запрошував до себе?

Чому хлопчик не залишився у Зайчика й Лисички?

Хто йому допоміг?

*Чи звертаєтеся ви до свого ангела-охоронця? Коли і
чому?*

Молитва до ангела-охоронця

Мій ангеле святий,
Небесний друже мій,
Веди мене до Бога,
Бо то моя дорога.
Щодня мене пильнуй,
Від злого все рятуй,
Я хочу свято жити
І Богові служити.

(З народного)

Благослови нас, Божа Мати!

До тебе, Пресвята, з квітками
Ідем ми, діти, мов до мами,
Схиляємось до ніг твоїх,
До шати білої, мов сніг.
Благослови нас, Божа мати,
На славу Богові зростати,
На радість людям і батькам –
Допомагай, Пречиста, нам!
Не просим скарбів-самоцвітів,
Від них немає щастя в світі –
Та силу подаруй нам ти
У чеснотах, доброті зрости.
Знання і мудрість дай здобути,
Збороти всяке лихо люте.
І ласку нам святу подай
Розвеселити рідний край!

Р. Завадович

Хвилинка святості

Велике свято

Стояло побіч ліса невеличке село, всього сімдесят хат.
І церковця була посеред села – невеличка, присвячена Діві
Марії Почаївській.

Священиком тут був старенький отець Дмитро. Жили
вони двоє: тільки він та жінка. Бувало, каже отець
Дмитро:

– Господь не залишив мене без дітей... От скільки
дітей в селі, то треба мені про них дбати...

Та й справді дбав отець Дмитро про всіх дітей дуже
широ. Вони до нього сходяться, а він вчить їх читати (а
школи там не було) і співати, і всякі історії розповідає та
на добру дорогу наставляє.

Жив у тому селі селянин, Пилип Граб з жінкою, і було в нього четверо дітей: два сини і дві дочки.

Але нещастя було в тому домі, бо найстарший 12-літній хлопець Івась вже три роки на ноги не встає. Вдарив його кінь, і від того часу хлопець став калікою. Сидіти може, але ногами не ворухить. А хлопець гарний. Щойно навчився в священника гарно читати, як така нещасна пригода сталася.

На Великдень обдарував отець всіх дітей біля церкви, а до Івася приніс подарунок додому. Адже ж про нього ще треба більше дбати, ніж про здорових.

Подарунком для Івася була книжка. А в ній оповідання про святих та про інших добрих та розумних людей, а особливо про те, як ікона Почаївської Діви Марії допомагала тим, хто з щирою молитвою до Неї звертався.

Тішився Івась книжкою, тішився і тим, що сам священник відвідав його з дарунком у такий святий день. Дуже тішився. Читає Івась ту книжку і думає:

– Коли Діва Марія іншим допомагала, то вона й мені допоможе. Тільки треба в щирій молитві до Неї звертатися і про свою біду їй розповідати.

І так він щиро молиться та сподівається, що Діва Марія йому допоможе.

Минула весна, прийшло літо, настали жнива, а Івась все надіється.

Находило свято Почаївської Божої Матері. Івась чекав нетерпляче того свята. Але чому? Він до церкви не піде. Може тому, що з церкви зайдуть гості з другого села, рідня батькова та мамина, і він їх побачить. І тому він радий. Але найважливіше в нього було те, що цей день присвячений тій Почаївській Богородиці, яку він вважає своєю Небесною Покровителькою.

Днина була гарна. Всі домашні раненько зібралися до церкви, залишивши Івася самого. І сумно йому...

Прочитав він свою книжку, помолився і спати йому захотілося. Він заснув.

І сниться йому, що він лежить, як раптом відчиняються двері й до хати входить Пресвята Діва Марія Почаївська – така, як він бачив її на образі, і каже до нього:

– Твої щирі молитви вислухані, і я принесла тобі здоров'я. Вставай!

Івась почав вставати, і вже він йде, щоб подякувати... як зразу ж прокинувся.

Але сон був такий незвичайний, що Івась не міг зрозуміти, чи це був сон, чи дійсність. Йому навіть тепер здавалося, що ось Мати Божа виходила з хати і двері за собою зачиняла. Не задумуючись, він зірвався і вибіг надвір, щоб ще раз побачити дорогу Гостю. Але там не було нікого.

Аж тепер він зрозумів, що він ходить і що ноги його здорові. Але може це лише сон? – запитав він себе. Та ні! Ні! І він здивований та радий, накинувши на себе якусь одежину, біжить до церкви. А тут ледве ступив на поріг як крикнув: «Мамо, я вже здоровий!» – і побіг до ікони Богородиці. Але не молився: він всі молитви позабував. Він лише стояв і плакав. І це була найбільша молитва, яку може людська душа висловити.

Цей день був великим святом для всіх. Ціла громада дивувалася тому, що сталося. Раділи родичі Івасеві, та найбільше радів сам Івась.

Були гості в усіх хатах села, та тільки й мови було, що про чудесну поміч Діви Марії. Це був день Великого Свята для всіх, і він лишився найсвятішим днем у подальшому Івасевому житті.

(З читанки для недільних шкіл «Струмочок»)

Яке нещастя спіткало хлопчика?

*Яки подарунок отримав Івась від отця Дмитра на
Великдень?*

Від чого Івасю стало легше жити?

Хто допоміг йому зцілитися?

Як Івась виразив свою вдячність Матері Божій?

*За що ми можемо подякувати нашій Небесній
Заступниці?*

Покрова – козацька мати

Вона усе на світі може –
Поправить вчинки і слова,
У ризи вдягне образ Божий,
Догляне вольності права.
Ізцілить рани і образи,
Одягне в золото ліси,
Усе покриє, всіх розважить
І сповнить – що б не попросив.
Свята Покровонько, як мати,
Ти нам дитинство зігривай,
І українську нашу хату,
І наш веселий рідний край!

Богдан Чепурко

***

*Бо Він ангелам своїм на́каже, щоб охороняли тебе на
всіх путях твоїх (Пс. 90:11).*

Заняття 13

Іменини. Хрещені батьки

Літературна хвилинка

Ми звикли, за традицією, всією родиною святкувати день народження. Це той день, коли ви з'явилися на світ. Проте протягом року є й інші дні, коли ми святкуємо іменини. Це – день пам'яті того святого, чие ім'я ми носимо. Цікаво те, що іменини ми можемо святкувати не один раз на рік: скільки разів Церква вшановує пам'ять цього святого.

Іменини

Ліза з мамою, татком і тітонькою Ганною жили на дачі. Стояла тепла погода. Часто йшли короткі дощі, і, коли виглядало сонце, особливо сильно відчувалися пахощі свіжої зелені й польових квітів.

Наближався день іменин Лізи. Що їй подарують у цьому році? Увечері мама покликала Лізу:

– Ти тепер велика дівчинка, – сказала вона. – Ти повинна знати, що означає день іменин. Адже це день твого святого – небесного покровителя, день, коли церква прославляє святу Єлизавету, ім'я якої ти носиш. У цей день твоя свята буде особливо молитися за тебе перед престолом самого Господа Бога, і ти повинна дуже старатися не засмутити її поганими вчинками й недобрими почуттями. Завтра в церкві перед Причастям згадай про все погане, що ти зробила, постарайся набратися рішучості ніколи більше так не робити і попроси свого ангела допомогти тобі в цьому. А ти знаєш, що означає слово «ангел»? Воно означає – вісник. Так

називають ангелів тому, що вони прилітають до людей з дорученнями від Бога.

Перед сном у своєму ліжечку Ліза довго дивилась на зорю, що заглядала в її віконце. Коли Ліза примружувала очі, то між нею і цією зірочкою простягався тоненький-тонесенький зелений промінець. «От, напевне, по такому промінці й сходять ангели на землю,» – думала Ліза.

Вона прокинулася раніше, ніж завжди. Штори золотились від сонця і надувалися, як вітрило, у тому місці, де була відчинена кватирка. Мама ще спала, а поруч з Лізиним ліжечком стояло щось таке, при вигляді чого її серце так і затремтіло від радості! Це був столик з подарунками, застелений зверху чистою білою скатертиною. Вимальовувались якісь кути, якісь тверді й м'які незрозумілі предмети. Ліза схопилася, розбудивши цим маму, і вони разом стали розглядати подарунки. Там був крендель від тітоньки Ганни, велика лялька від татка, чайний посуд на підносику від мами, лото від Феді, Лізиною двоюрідного брата, і кілька книжечок із малюнками. Ліза пригорнула до себе ляльку й танцювала навколо столика.

Потім Ліза в білій сукенці і з білими бантами в кісках була в церкві. Церква стояла на горі за білою огорожею, а бані в неї були блакитні із золотими зорями. Вікна були відчинені, і через бокове верхнє вікно на іконостас лився потік сонячних променів. Раптом у вікно влетіла пташка і стала літати перед віттарем. Спочатку Ліза слідкувала за променями й пташкою, але згадала, що в церкві не можна думати про стороннє, і стала слухати спів.

Коли вона причащалась, то дуже хвилювалася й намагалася затамувати подих, щоб хоч на хвилиночку не мати ніяких грішних думок. «Якщо я зможу ні про що не думати хоч пів хвилинки, то я буду в цей час безгрішна,

як сама свята Єлизавета!» – казала собі Ліза, але зробити це їй ніяк не вдавалось. Від того, що вона причащалась, од сонячного світла і вогників свічок, од співів і синіх хмарок ладану Ліза почувала себе так святково, так урочисто й радісно, що вона стала від душі молитися до свого ангела.

«Напевне, він зараз тут, – міркувала Ліза. – Якщо дуже швидко обернутися, може, я його побачу.» Тому й усі люди в церкві стали такими милими й так ласкаво на неї дивляться. Лізі хотілось усім їм зробити щось приємне, подарувати що-небудь. Вона попросила вибачення, коли штовхнула якусь товсту тітоньку, і старанно дала дорогу старенькому з палицею. Усіх-усіх вона жаліла й любила в цю хвилину...

Коли вийшли з церкви, довелось перечекати короткий сильний дощ. Він ішов при сонці і коли скінчився, усе навколо – хмари, дерева, птахи – раділо і співало, як Лізина душа.

Весь цей день був прекрасним. Були гості, був солодкий пиріг, потім гралися в саду. Лізі було дуже весело. Але лягаючи спати і згадуючи свої іменини, Ліза відчула, що все-таки найкраще було в церкві, коли вона любила всіх людей, і коли їй здалося, що вона ледь-ледь не побачила свого ангела.

(За збіркою «Ангел-Охоронитель»)

Ім'я якої святої носила дівчинка?

Як порадила мама провести іменини?

Кого найбільше хотіла дівчинка побачити в храмі?

Де, на думку дівчинки, їй було найкраще в цей день?

Які подарунки отримала Ліза до своїх іменин?

Заняття 14

Нехай привітність і гостинність дарує радість спілкування. Поспішаймо робити добро

Літературна хвилинка

Гостинний Сергійко

Якось вирішив Сергійко влаштувати гостину для своїх товаришів. Заздалегідь почав ретельно готуватися до події: узяв у бабусі кулінарну книгу, перечитав усі рецепти і приступив до приготування смакоти. І ось уже на білій скатертині з'явилися і пиріг з полуницями, і пиріжечки з різною начинкою, і смачнучі тістечка. Окремо на тарілці красувалися червонобокi яблучка, апетитні грушки, соковитий виноград, духмяні сливки. А ще край столу іскрився у пляшках солодкий лимонад. Сергійко не міг нарадуватися – так йому подобався його святковий стіл. Друзям теж неодмінно сподобається!

Коли все вже було готово для гостини, Сергійко сів до телефону і почав терміново запрошувати до себе товаришів. Однак, вони чомусь не поспішали прийти до нього. У кожного знаходилась якась поважна причина, щоб відмовити Сергійку: до Іринки приїхала бабуся, Андрійко поспішав на заняття гуртка, Тетянка піклувалася про меншу сестричку доки батьки були відсутні вдома. А дехто просто відмовляв, нагадуючи Сергійку, що він і сам до них не приходив у гості.

Сергійко був у розпачі: виходить, він даремно старався, і ніхто не оцінить його гостинності й уміння готувати. І тут він побачив на вулиці Миколку, що мешкав у сусідньому домі. Він саме повертався з

футбольного матчу і, як здалося Сергійкові, дуже зголоднів. Адже ж набігався там за своїм м'ячем!

Сергійко зачекав доки той зайде в дім і зателефонував. Миколка з радістю погодився, адже сусід так смачно описував святковий стіл. А ще він пообіцяв, що Миколці обов'язково буде весело і цікаво в нього. Ну як тут не погодитися!

Святковий стіл перевершив усі сподівання Миколки. Минула вже не одна година, а Сергійко все пригощав і пригощав його, підносячи то пиріг, то тістечка, то пиріжечки, то вазу з фруктами. Ніби вже й наситився Миколка, та якось ніяково було відмовити гостинному товаришу, який так наполегливо пригощав: «Я ж все це тільки для тебе готував. А ти такий невдячний, навіть скуштувати не хочеш!»

Та у Миколки від такої кількості з'їденого аж живіт розболівся. І він, навіть не подякувавши товаришу, прямісінько з-за столу вискочив у двері й побрів сумний додому. Ото вже запам'ятається йому Сергійкова гостина!

До кімнати зайшла бабуся, і Сергійко розповів їй, як він старався, пригощаючи товариша. А він навіть не оцінив його гостинності!

Та бабуся лише похитала головою: «Запам'ятай, онучку, свято – це не тільки святково накритий стіл. А це й радість спілкування з друзями. Ти наситив тільки його шлунок. Та душа від цього ситою не стала. От і не подякував він тобі».

Якою повинна бути гостина, щоб вона принесла радість і задоволення всім?

Хвилинка святості

Дякувати Богу потрібно за все. Але часто люди забувають про це і не дякують ні Богу, ні своїм ближнім.

Давайте згадаємо біблійну історію.

Вдячність

Одного разу Ісус йшов до міста Єрусалим. Він саме проходив через місцевість, яка називалася Самарією. Здалеку Він побачив десять хворих чоловіків. Вони не могли підійти близько до Ісуса, бо їхня хвороба була дуже небезпечною. І щоб не заразити інших, їм заборонено було наблизитися до людей. Тому вони стояли і здалеку гукали: «Ісусе, помилуй нас!»

Ісус відповів їм: «Ідіть і покажіться священикам.» Промовивши ці слова, Він їх зцілив, навіть не підходячи до них.

По дорозі до міста чоловіки побачили, що стали здоровими. І лише один із них повернувся до Ісуса і подякував Йому.

І сказав йому Ісус: «Іди, віра твоя врятувала тебе.» (Лк. 17:12-19)

Це говорить про те, що цей чоловік зцілювався і душею, і тілом. Решта були невдячними. Вони зцілювалися тільки тілом, а душею залишилися нечистими. От бачите, як багато значить вдячність.

***

Не забороняйте дітям приходити до мене (Мр. 10:14).

Заняття 15

Християнські свята. Святий Миколай Чудотворець.

Турбота про бідних та справи милосердя

Літературна хвилинка

***

Сипле з неба перший сніг
Зіроньками білими,
Тихо стелить по землі
Ніжно-пишні килими.

В білі шати одяга
Дерева безлисті,
Проти сонечка горить
Іскрами барвистими.

Вся природа стала вмиль
Зовсім-зовсім новою –
І здається все мені
Казкою чудовою.

Ірина Наріжна

Ціна грошам

Василько з Надійкою ніколи не мали грошей; зрозуміло, що вони не вміли ними користуватися. І взагалі, чи варто говорити, навіщо дітям гроші: про них дбають батьки і дають їм усе необхідне.

Якось гостював у батьків Василька та Надійки заможний родич і подарував їм по золотому. «Ось, – каже, – вам, дітки, грошенята; купіть собі, що сподобається».

Діти розуміли, що на гроші можна придбати будь-яку річ, та скільки заплатити потрібно – того не знали. Ось Василько і каже:

– Я куплю собі гнідого коня, такого, як у нашого сусіди, осідлаю його та їздитиму верхи.

– А я, – сказала Надійка, милуючись своїм червінцем, – куплю золотого годинника, точнісінько такого, якого тато подарував мамі на Різдво. Приємно мати годинника – прикладаєш до вуха, а він знай собі відбиває своє «тік-так».

– Звичайно, приємно, – погодився Василько, – але ж і мій гнідий кінь не гірше твого годинничка. Якщо не побоїшся, дозволю тобі якимось на ньому покататися.

– Не турбуйся, хоробрості у мене вистачить, – відповіла сестра, – а за те, що ти дозволяєш мені покататися на своєму коні, дам тобі погратися моїм годинничком, тільки гляди ж, не розбий його.

– Будь спокійна, залишись цілим! – самовпевнено відповів Василько, взяв Надійку за руку, і вони побігли до батьків розповісти, що хочуть придбати на свої гроші.

Як же засмутилися діти, коли дізналися, що за один золотий не купити ані коня, ані годинничка з ланцюжками, і що на придбання цих речей потрібно багато-багато грошей! Так прикро їм стало, що й дивитися не хочуть на свої золоті. Пішли вони у сад, усілися поруч і почали розмірковували про свої нездійсненні мрії.

Йшла мимо саду жінка, поганенько зодягнена, із сумним виразом на обличчі. Побачила дітей, зупинилася і так благально поглянула на них, ніби хотіла сказати: «Пожалійте мене, милі діти, допоможіть!»

Підбіг Василько до хвіртки, гукнув жінку та, показуючи їй золотого, запитав: «Скільки можна купити на цей золотий хліба?»

– Багато, – відповіла жінка, – мені з дітками вистачило б на цілий тиждень.

– Ну так візьміть його та купіть собі хліба, — сказав Василько.

– Візьміть і мій золотий, – промовила Надійка, протягуючи їй свого червінця.

Зраділа жінка, хотіла подякувати, та від хвилювання у неї обірвався голос, і вона заплакала радісними слізьми – такими, якими давно не плакала. Дивлячись на неї, просльозилися і діти... Тільки тепер вони пізнали ціну грошам.

А. Нейолова

Як би ви вчинили на місці дітей із оповідання?

Як ви гадаєте, чи схвалили вчинок Василька та Надійки їхні батьки?

Якщо вам дарують гроші, на що ви їх витрачаєте?

Хвилинка святості

А давайте дізнаємося про те, як прожив своє життя святий Миколай і чим він заслужив у Господа такої честі, що люди намагаються наслідувати його добрі справи і звертатися до нього у своїх молитвах.

Святий Чудотворець Миколай

Святителя Миколая знають і шанують в багатьох країнах. Люблять його й на Сході, і на Заході, навіть в тих країнах, де він ніколи не бував, визнають його своїм покровителем. Звертаються до нього учні, щоб послав добрі успіхи в навчанні, матері моляться до нього про долю для своїх дітей, хворі просять допомоги. І цей Святий для всіх є близьким, доступним і надійним помічником. Але найбільше знають і люблять святого Миколая діти, бо за свого життя він особливо любив дітей і допомагав їм.

Народився святий Миколай в кінці III століття в Малій Азії. Батьки його були добрими і благочестивими християнами і прагнули таким же виховати свого сина, який, як з доброго дерева бувають добрі яблука, засвоїв від батьків християнські чесноти. Він з дитинства любив молитись вранці і ввечері, відвідував богослужіння.

Після смерті батьків, будучи вже дорослим, Миколай успадкував їхнє майно, але тратив його не для своїх розваг, а для допомоги бідним. Він ніколи не запізнювався на богослужіння, а старався приходити завчасно.

Забуваючи про себе, святий став батьком для сиріт і знедолених. Він не тільки щиро молився, але був щирим до всіх тих, хто потребував допомоги. Особливістю його життя є те, що святий Миколай допомагав не явно, а таємно, тобто, щоб ніхто не знав, звідки надійшла допомога.

Зберігся переказ, про те, як він врятував від біди сім'ю бідного чоловіка. У того чоловіка було три дочки і святий Миколай, дізнавшись про їхню біду, вночі таємно через вікно підкинув йому гаманець з грішми. Так було тричі, поки той чоловік не побачив святого. Він упав на коліна і слізно дякував Миколаю.

Святий закінчив своє життя в глибокій старості, але після смерті його допомога і чудеса не зупинились. Він і надалі є добрим помічником тим, хто до нього звертається з щирою молитвою. Він ніби продовжує своє служіння тут, на землі, перебуваючи вже з Богом й усіма святими на небі.

Особливо добрий святий Миколай до маленьких дітей в день його пам'яті (19 грудня): діти пишуть листи до святого, а потім знаходять гостинці від Миколая під

подушкою. Та найбільше допомагає святий Миколай
людям своєю молитвою до Бога.

(За збіркою «Струмочок»)

***

Свята жде чемненька доня.
Міцно стиснула долоні,
На колінця доня стала,
До святого промовляла:
«Я вже, отче Миколаю,
Про горобчиків подбаю,
Кину їм насіння жменьку.
Нашу киценьку маленьку
Напою і нагодую.
І сама не вередую,
З'їм усе, що дасть матуся,
Потім Богу помолюся.
Бути чемною я хочу
І не хочу пустувати.
Чи не можна, добрий отче,
Подаруночок дістати?»
А на ранок – два пакунки,
Два пакунки – прямо в ліжко!
А в пакунках подарунки:
Лялька, м'яч і гарна книжка.

Галина Чорнобицька

Заняття 16

Різдво Христове – радість для всіх людей. Дари волхвів.

Літературна хвилинка

Розмова дітей

1. Друже, прошу, розкажи,
Як і де Христос наш жив?
  2. Народився Він не в домі,
А у хліві на солоні.
1. Хто тоді був поруч з Ним,
З любим Господом моїм?
  3. Мабуть, вівці та телята,
Віслючок і мама з татом.
1. Його Матері ім'я
Дуже хочу знати я.
  4. Його Мати – Діва красна,
Благодатна та прекрасна,
Увесь світ її леліє,
А ім'я її – Марія.
1. Ну а далі що було,
Як життя Його ішло?
  2. Він у грішнім світі жив,
Та ніколи не грішив,
Безліч Він чинив чудес,
Вбитий був, але воскрес.
1. Він воскрес? Він не помер?
Розкажи, де Він тепер?
  3. З Батьком Він – на небесах
Та у люблячих серцях.
В Царство Боже кличе всіх:
І дорослих, і малих.

1. Чутиме мене Ісус,
Якщо зараз помолюсь?

4. Він для того народився,
Щоби ти Йому молився,
І для того Він воскрес,
Щоби чути нас з небес!

Віктор Фрідрік

Хвилинка святості

Різдво Христове

На стомлену землю спускалася ніч, якась особлива – така дивна і свята. Якось особливо щебетали птахи, вітер був такий м'який і лагідний, а зорі, як ніколи, яскраво виблискували, ніби дорогі перли. Поважно вплив із-за хмарин повний місяць, щоб освітити дорогу до Віфлеєму стомленим мандрівникам. А в той час їх було багато.

Римський імператор Август видав наказ зробити перепис населення. Усі нащадки святого царя Давида йшли у Віфлеєм – у місто, де цар Давид народився. Тому сюди й поспішали Пречиста Діва Марія та її чоловік Йосиф. Прибули в місто вони пізно, і не змогли знайти притулку на ніч, тому й зупинилися за воротами Віфлеєму в печері, куди в негоду заганяли пастухи овець.

Саме у цьому бідному вертепі сталося чудо із чудес: Пречиста Діва Марія народила Сина – Ісуса Христа. Сама Його сповила і поклала в убогі ясла.

Недалеко у полі пастухи стерегли свої отари овець. Дивна, не схожа на звичайну, опустилася на землю ніч – здавалося, вся природа зустрічала свого Творця! Пастухи ще не знали цієї таємниці, але це відчували їхні прості душі... Раптом перед ними з'явилися Ангели, співаючи дивну неземну пісню «Слава в вишніх Богу і на землі мир: в людях благовоління». Один із них сказав: «Не

лякайтеся: ось сповіщаю вам добру звістку про велику радість. Бо народився сьогодні в місті Давидовому вам Спаситель, що є Христос Господь.» Пастухи з великою радістю поспішили до вертепу і в дар принесли чисту від серця молитву.

За дивним Божим Промислом Господь відкрив цю велику таємницю на сході трьом царям-волхвам. Вони, не вагаючись, пішли у далеку подорож за незвичайною зіркою, яка йшла попереду них, показуючи шлях до Віфлеєму. Мудрі царі поклонилися Божому Дитяті і Пречистій Його Матері і принесли дари: золото – як для Царя, ладан – як для Бога, і смирну, тобто пахуче масло, як людині. Побачивши на власні очі істинного Бога, вони понесли благу звістку про народження Христа до своєї рідної країни – далекої Персії.

(За збіркою «Днесь Христос рождається»)

Літературна хвилинка

Різдво Христове – одне з найулюбленіших свят в Україні. Це свято народження Христа, свято подарунків та запаху ялинки, свято зимової краси та любові один до одного. І дорослі, і малі чекають це свято з великим нетерпінням. А яке дерево є символом цього свята?

Струнка красуня-ялинка приносить різдвяну радість у наші серця. І в ці святкові дні ми повинні поділитися цією радістю з іншими, зробивши добрі справи: і людям, і всьому Божому творінню.

Пташина ялинка

Привезли дві ялинки: одну – таку велику, пухнасту і високу-превисоку, а другу – маленьку, але також досить красиву.

– Це, напевно, дочка старої ялинки, – сказала Тетянка.
– Я прикрашу її для своїх ляльок!

– Знаєш, Тетянко, – порадила мама, для ляльок прикрашати ялинку нецікаво, вони все одно нічого не зрозуміють. А ось для пташок і звірят прикрасити ялинку – це чудово! Завжди люди дбали про тварин – у лісах ставили годівниці з сіном, вівсом. Для птахів на дахах своїх осель ставили жердину, на яку надівали необмолочений сніп. Птахи зліталися і дзьобали зерно. Ось і їм свято також. Адже ще Адам у райському саду турбувався про всіх тваринок, що створив Господь.

– То що ж ми зробимо? – запитала Таня.

– А ось що. Давай на ялинку повісимо шматочки хліба, сала; внизу під ялинкою насиплемо крихт і зерна та й виставимо її на ганок. Голуби, горобчики й інші птахи позлітаються і будуть дзьобати. Як цікаво буде спостерігати за ними.

Таня радісно засяяла. Так і зробили. Навішали на гілки ялинки шматочки білого й чорного хліба, кетяги калини, шматочки сала. Під ялинкою поставили мисочку з зернятками й крихтами хліба – і виставили на ганок.

Спочатку птахи боялися ялинки. Та коли, напевно, найсміливіший горобчик прилетів під ялинку й почав дзьобати зерно, то й інші птахи злетілися на святкову вечерю: цвірінькали, щебетали, підстрибували, навіть у вікно зазирали. З усього було видно, що ялинка їм сподобалась. Тетянка, мама, всі гості стояли біля вікна й спостерігали за птахами. На душі було приємно і радісно.

(За збіркою «Днесь Христос рождається»)

Для кого Тетянка хотіла прикрасити маленьку ялинку?

Що порадила їй матуся?

*Чим прикрасили ялинку?
А як ти можеш поділитися своєю різдвяною радістю
з навколишніми?*

Заняття 17

Святки. Колядуємо разом

Дитячий вертеп

***Дійові особи:** 1-й пастушок, 2-й пастушок, Ангел,
Козак, Хлопчик, Цар Ірод, Охоронець, Біда*

На сцену виходять пастушки, одягнені в білі вишивані сорочки та штани з грубого полотна. На головах – солом'яні брилі. У руках – довгі ціпки з дзвіночками.

1-й пастушок

Добрий вечір, господарю!
Мир у вашу хату.
Вас і вашу всю родину
Будем віншувати.

2-й пастушок

Славте Бога! Хай віднині,
Буде злагода в родині!
Ми іздалеку прийшли,
Вам новину принесли.

1-й пастушок

Ми бачили у ніч ясну й морозну
Сіяння зірки радісне й тривожне.
Ми зрозуміли: Бог родився в світі,
Щоб нам усім вказати шлях до світла

Від самого початку й до кінця!
Йому у дар ми віддали серця.

2-й пастушок

Ми були у тій хатині,
Де Ісус лежав на сні.
Ніжним світлом і теплом
Все снувалося кругом.
А святая Мати-Діва,
Що Ісуса народила,
Сина в ясла укладала,
Щось тихесенько співала.

1-й пастушок

Скільки там людей зібралось!
Диво славлять те, що сталося,
І багаті, і убогі,
І каліки, і здорові –
Славлять всі Дитину-Бога,
Душі гріючи в любові.
Вірять, що святую силу
Ця Дитина воплотила.

2-й пастушок

Тихо! Я чую з вулиці якийсь гамір!.. *(Виглядає у віконце)*

Ой, браття, то цар Ірод з охороною! Ховаймося!

Пастушки ховаються за лаштунки. Входить Ірод з охоронцем. На Іродові корона, у руці царський жезл. Одягнений у чорні штани й накидку. На охоронцеві – звичайна сорочка та короткі штани. На лівому боці – меч.

Охоронець

Новина, царю, у царстві є:
Скінчилось царствіє твоє,
Бо новий Цар у світ прийшов,
В серцях людей любов знайшов.
Це Богом послане Дитя
Для всіх є символом життя!

Ирод (гнівно)

Я – цар юдейський, і ніколи
Я царювати не дозволю
Нікому в світі, щоб ти знав!..
Мені здалось, чи ти сказав:
Свята Дитина народилась?
А може, це тобі наснилось?

Охоронець

О, ні!...

Ирод

Тоді увесь мій край,
Куточок кожен обшукай!
Візьми побільше вояків
І всіх маленьких хлопчаків,
Які сягнули вже дволіття,
Скарай на смерть, зведи зі світу,
Щоб не минути те Дитя,
Бо не видать і вам життя!..

Ирод з охоронцем виходять. Входить маленький хлопчик у довгій білій сорочці із запаленою свічкою.

Хлопчик

Нас, діточок маленьких,
До Ирода від неньки,
Від батька нас забрали,
На смерть лиху скарали.

Батьки ламають руки,
Ридають од розпуки.
А ми ж – невинні діти,
Не встигли ще й пожити...
Хлопчик виходить, загасивши свічку. Знову
з'являються Ірод з охоронцем.

Ірод

Які для мене є новини?

Охоронець

Твоя жорстокість меж не знає,
О, царю Іроде!..
Віднині твоєї влади не приймаю!
Мій меч дітей не скривдить, ні!
Ти горітимеш в огні!..

*Охоронець зриває меч і кидає його на підлогу.
Виходить геть. З'являється козак у вишиваній сорочці та
атласних шароварах. На голові – смушева шапка, при боці
– шабля в піхвах.*

Козак (до Ірода)

Ісус – не ти. Він – вічний Бог!
Той, хто панує без тривоги.
І ти боїшся того Бога,
Тому лиха твоя тривога.
А за свої страшні злочинства
Ти згинеш, Іроде, навек,
Бо справедливий чоловік
Той, Хто у вертепі народився!

Ірод (злякано)

Ти що намислив?!

Козак

Іроде, тремти!
Твою жорстокість проклинає кожний!
А зараз од меча загинеш ти,
Якого нагострив Дитині Божій!..

Козак, вихопивши шаблю, підступає до Ірода й карає його. Той падає. З'являється біс, одягнений у все чорне. На обличчі – маска. Чорні рукавиці, дерев'яні вила. Підперезаний іржавим ланцюгом. Біс підхоплює тіло Ірода й тягне його геть.

Козак (бісу навздогін)
Моїм мечем сам Бог водив,
Щоб цей (Вказує на Ірода)
За злочин заплатив!..

Чується стуку двері Із-за лаштунків, озираючись, виходять пастушки.

1-й пастушок

Хто там?
На сцені з'являється Біда. У руці — костур. Одяг жебрачки

Біда

Я – твоя Біда!
Йду по твоїх слідах,
Забираю всі достатки,
Не лишаю навіть латки!
Лиш один мене б здолав,
Якби в світі панував:
Той, хто вчора народився...
Але Ірод розізлився
І його сьогодні знищить!
Адже Ірод – мій дружище!..

1-й пастушок

Не сміши, Бідо проклята!
Він – у біса, твого брата,
Тож спіши туди, сестрице,
Та хутчіш, щоб не спізниться!

Пастушок штовхає Біду. Та знесилено падає додолю

2-й пастушок (показує на вікна)

Гляньте, браття, – світло є!
Як у вікна сильно б'є!..
Щоб вам щастя квітло
Вінком калиновим.

1-й пастушок

Щоб над вашим домом
Любов розквітала,
А у вашім домі
Слава панувала!

1-й та 2-й пастушки

Щоб Ісус із того світу
Слав нам щастя –
На многії літа!

Усі разом

Христос рождається! *(тричі)*

Входить Ангел у білій з блискітками сукні. На голові корона, на плечах накидка. На короні – восьмикутна зірка.

Ангел

Хай ваш дім добром панує!
Хто тут світла потребує?

1-й пастушок

Щоб не стало всім нам гірко,

Засвіти нам, ясна зірко,
І подай нам добру раду, (вказує на Біду)
Цій Біді на смерть за зраду!

Ангел

На Біду є спосіб певний:
Ум свідомий, ясний, ревний.
А Біду я поконаю –
Світлом я її злякаю! (*Змахує рукою в бік Біди*)

2-й пастушок

Добре слово, мудре слово!
Все на радість нам готово.
Так і там нам говорили:
В Віфлеємі – Божі сили!
Забирайсь, Бідо, із хати,
Ми тебе не хочем знати!
Біда слухняно, кречучи й зітхаючи, виповзає геть.

Козак

Хай нам світить світло Боже,
Що живе у нас в серцях!
Хай всі біди переможе
І покаже світлий шлях!
А тепер – пора рушати.
Треба лиш повіншувати.

1-й пастушок

В день Різдва Христового
Ми прийшли в ваш дім,
Щоб добра, і злагоди
Побажати всім.
Щоб від нас вам, люди,
Додалось тепла,
Бо в цей день Марія

Сина родила!

2-й пастушок

Українцям нашим
Побажаєм волі,
Щоб скосили дружно
Бур'яни у полі.
А потім зорали
І заволочили,
І зерно добротне
В землю положили.
Хай нашої єдності
Вороги лякаються,
А ми скажем дружно:

Усі разом

Христос рождається!

Звучить колядка «Нова радість стала». Усі учасники дії виходять на сцену.

1 дитина

Різдвяна зірка на небо вийде.
Малий Ісусик до дітей прийде.
Малий Ісусик, Божа Дитинка –
Буде Свят вечір, буде ялинка.
Буде колядка в кожній хатині,
Настане втіха на Україні.

2 дитина

Темної ночі зорі засяяли
Ангели людям радість звіщали:
«У Віфлеємі, в стайні, на сіні,
Христос родився всім на спасіння».
Люди, радійте, Христа вітайте,
Божому Сину славу віддайте.

Слава на небі Богу святому,
На землі спокій роду людському!

3 дитина

Добрий вечір вам у дім,
Добрий вечір вам усім!
Всіх вітаєм, прославляєм,
З нашим святом золотим.
Срібна зірка промениста
Сяє кожному із нас.
Хай же серце буде чисте
В цей святий різдвяний час.
І кого вона торкнеться,
Той весь серцем розцвіте,
І для того усміхнеться
З неба сонце золоте.

1 дитина

Сієм, сієм, посіваєм,
З Новим роком вас вітаєм!
Сієм зерном ваговитим
Добрим людям працьовитим.
Не з сівалок, а з долоні,
По долівці, по ослоні.
Посіваєм в кожній хаті —
Будьте радісні й багаті.
Сієм густо перехресним
На добробут людям чесним.
Примовляєм з кожним кроком:
З Новим щастям
З Новим роком.

2 дитина

З Новим роком!

З добрим роком!
Хай на крилах лине час!
Хай же буде з кожним роком
Більше радощів у Вас!
Христос рождається! (3 р.)

З дитина

Широкими дорогами
З рясними перемогами
Відходить рік Старий.
Зима навкруг порошокиться,
У кожну хату проситься
Веселий рік Новий.

1 дитина

Колядки всім співаємо,
Христа ми прославляємо.
Щедруємо, вітаємо,
Усіх поздоровляємо
У новорічний день.
Всім щастя, долі зичимо,
Співать нових пісень.
Земля хай миром повниться,
До серця серце горнеться,
До брата брат іде!
Хай світ увесь братається,
А небо хай не хмариться
Ніколи і ніде.

Усі разом

Христос рождається! Славимо його!

*Савченко-Гнатюк О.І. Музичні п'єси
для дітей: Карнавал
Нікітіна Л.С. Ой весела в нас зима*

Різдвяна пісня

Дзвони Різдва лунають,
Лине, звучить колядка, –
Радість для світу звіщають,
Славлять Ісуса-Дитятка.

Бачиш – засніжена нічка
В небі розкинула зорі.
Чуєш – небесна вічність
Тихо до тебе говорить:

– Знаєш, що Божого Сина
Людям вродила Діва?
Будь Його добра Дитина,
Чесна, розумна, правдива.

Славмо Христа-Дитятка,
Віру й надію єдину!
Линь до небес, колядко,
І звесели Україну!

Валентина Юрченко

Заняття 18

Рід. Родина. Сім'я

Літературна хвилинка

Добре бути чарівником

Учора мама пекла пиріжки з сиром та каже:
– Колю, віднеси гостинця тітці Ганні. Тітка живе поруч – лише вулицю перейти. У невеличкому будинку.

– Пригощайтесь, тітонько Ганно, свіжими пиріжками, мама прислала, – каже Микола, ставши на порозі.

– Ох ти ж, мій племінничку любий, дякую тобі. От колись спечу, то й тебе почастую.

– Я, коли йшов до вас, то мало не перечепився. У вас сходинки біля ганку поламані.

– Оце все хотіла попросити твого батька, щоб полагодив, та все забуваю.

– Я перекажу йому, що ви просили, – пообіцяв хлопчик і вибіг із хати.

Вранці, коли всі пішли на роботу, Микола взяв молоток і цвяхи та й пішов до тітчиної хати. Оглянув сходинку, прилаштував дощечки й кожну прибив.

Увечері до них зайшла тітка Ганна та хвалиться:

– Хтось так гарно відремонтував мені сходинки. Чарівник якийсь.

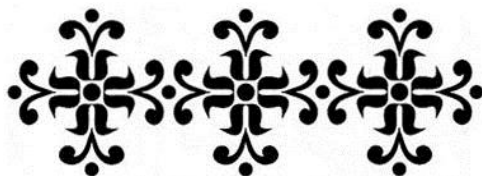
Микола глянув крадькома на маму й тітку і сам собі усміхнувся.

Григорій Поволоцький

Що можна сказати про Колю?

Якими людськими чеснотами наділений хлопчик?

Чи сподобався такий вчинок Господу? Чому? Доведи свою думку.

Розділ III.

ДОБРОТОЛЮБІЄ

Заняття 19

Ми і наші вчинки. Наші гріхи і чесноти

Літературна хвилинка

Чудовий день

На календарі листопад, але надворі справжня зима. Снігу випало багато. На вулицю виходиш – і ніби опиняєшся у казці. Дерева, як справжні красуні у білосніжному вбранні, чекають запрошення на казковий бал.

Вітя вдихнув декілька раз повітря. Яке воно свіже і легке! Настрій чудовий, піднесений. Йому так захотілося поділитися своєю радістю, своїм почуттям із кращим другом Андрійком. Намилувавшись красою зимового пейзажу, Вітя швиденько побіг до однокласника. Андрій був уже на вулиці, катав велику кулю зі снігу. Друзі разом узялися до роботи. Вони скатали три кульки: велику, середню і маленьку, і прикріпили одну до одної. Зробили очі з камінців, намалювали вугликом рота, ще й ніс із морквинки причепили. Встромили гілочки замість рук та одягли старе відерце на голову.

Справжній красень-сніговик привернув увагу всієї малечі на подвір'ї. Вони тягли мам за руки до сніговичка, роздивлялися, гомоніли. Товариші залишили снігового героя малятам та пішли на гірку.

Життя тут бурлило повним ходом. Санчата, лижі, ковзанки, гірки з трамплінами були до вподоби і

дошкільнятам, і школярам, і підліткам. Хлопці каталися на ковзанці: і сидячи, і лежачи, і на картонці, і робили великий паровоз, тримаючись один за одного. Але очима захоплено поверталися до гірки з трамплінами. «Де ж узяти санчата?» – міркували вони. Андрійко знає, що в цьому році батьки йому знову не зможуть купити санчата. Їхня сім'я – багатодітна, тож мама попередила хлопчика, щоб почекав ще рік, може в наступному році зможуть їх придбати. А у Віті є лише мама і сестричка, бо татко загинув, коли визволяв людину з вогню, він був пожежним. Старі санчата поламані лежали на балконі, а нові мама купити не в змозі.

І ось на радість друзів до гірки з санчатами поспішав їх однокашник Олег.

«Олегу, ти даси нам санчата з'їхати з цієї гірки з трамплінами?» – запитав Вітя. Олег був діловий хлопчина, він трохи задумався і погодився, але зажадав від товаришів, щоб ті принесли йому якусь цікаву річ на обмін.

«Якщо я буду просто так давати свої речі, я ніколи не стану бізнесменом», – зауважив він. Поки хлопці обмірковували, що ж можна віддати Олегу, повз них проїхала Оленка, сусідка Віктора. Її санчата були зовсім новенькі, свіжа фарба блищала яскравими кольорами. Вітя допоміг дівчинці забратися нагору. І попросив: «Оленко, ти даси нам свої санчата, щоб ми проїхали через трамплін? Хоч би по-разочку?»

«Ой ні, мене мама буде сварити. Вона наказала нікому не давати, вони ж новенькі. А як будуть старі, я вам обов'язково дам», – випалила Олена.

«Пішли додому», – запропонував Андрій. Друзі почали спускатися з гори. Коли вони прощалися, почувся тріск, а згодом – дитячий крик і голосний плач. Хлопці

побачили Оленку, яка лежала на снігу, і тріснуті санчата, що були поруч. Дівчинка з жахом дивилася на них і плакала.

Вітя підняв її, почав струшувати сніг з її одягу та заспокоювати. А Андрій тримав санчата. «Що ж робити, як їх полагодити?» – міркував він. А потім дитина підняла очі до неба і тихенько почала благати, як це робила його бабуся: «Боже, допоможи їй, вона так страждає».

І поки Андрій міркував, як закріпити цей брусок, почувся голос дідуся: «Не плач, маленька, це не біда, поруч моя майстерня, я їх полагоджу. І хлопці мені допоможуть. Ну як, згода?»

Діти зразу погодилися. Вони впізнали в дідусеві колишнього вчителя праці, який працював багато років у їхній школі, а тепер був пенсіонером.

У майстерні чого тільки не було. Оченята в хлопців блищали від захоплення. Вони ще ніколи не бачили такої кількості інструментів: тут є і для різьби по дереву, і по металу.

Андрійко закотив рукава і заходився допомагати. Через декілька хвилин Оленка тримала свої санчата. Вона дякувала і запрошувала друзів на гірку.

Але Андрій вже домовився з дідусем, щоб полагодити і санчата Віктора. Біля трьох годин поралися хлопці у майстерні.

І ось друзі зі своїми санчатами стоять біля гірки з трамплінами. Андрій відштовхується, впевнено перестрибує подвійний трамплін, долає перешкоди і всю дистанцію першим і зупиняється біля переможного дерева.

Вітя обводить поглядом все навкруги. Серденько аж вискакує із його грудей. Така радість, така радість переповнює душу.

Який же сьогодні чудовий день!

Л. Цой

*Кому Вітя й Андрійко залишили сніговичка?
Чому хлопці не каталися з гірки на санчатах?
Чому їхні приятелі не дозволили їм з'їхати з гірки на
своїх санчатах?
Як друзі допомогли дівчинці?
А як би ви поступили в цій ситуації?
Де хлопці взяли санчата?
Чому цей день був таким чудовим для друзів?*

Літературна хвилинка

Іванко – царевич Іван

Ведучий: У якомусь царстві жив собі Іванко, парубок непоганий. Та були у нього троє друзів: Жирко, Жадко і Важнуха. І так ці друзі йому надокучали, що життя не давали. Ось, наприклад, настав Великий піст. Думає Іванко:

Іванко: Ось я вже помолюся! Уже я попощуся! Ні за що не буду їсти морозива і частіше стану до церкву ходити.

Продавець морозива: Морозиво, дуже смачне морозиво! Купуйте морозиво!

Іванко: Ні! Ні! Іде Великий піст. Не буду!

Жирко: Та що ти, Іванку. Лише шматочок маленький з'їж.

Іванко: А як же піст?

Важнуха: Так це ж для некультурних, а ти, Іванку, парубок культурний.

Продавець морозива: Морозиво закінчується! Купуйте швидше! Останнє морозиво!

Жадко: Швидше купи, Іванку, а то он дивися, дівча біжить. Зараз твоє морозиво купить.

Ведучий: Так у них завжди й ставалося. Тільки збереться Іванко добру справу зробити, як Жирко в ньому ласолобство розпалює, Жадко – жадібність, а Важнуха – гордість. Зовсім вони Іванка заплутали.

Дівча: Дайте мені три пачки морозива.

Продавець морозива: Три немає, залишилася одна пачка.

Іванко: Ну і добре, що мені не дісталояся.

Жирко, Жадко і Важнуха: Ти ж раніше прийшов, це твоє морозиво!

(Іванко кидається до продавця, дівча хапає морозиво і втікає.)

Ведучий: Дівча втекло з морозивом, Іванко – за нею. Вулицями побіг та провулочками. Вибігло дівча з міста – та в лісову гущавину. Іванко – за нею.

Іванко: Ой, куди це я попав? І дівчинки з морозивом немає... Обідрався весь... Ох! Все тіло болить. І друзі кудись поділися...

(Хитається і засинає, притулившись до дерева.)

Ведучий: А у них завжди так бувало: Жирко, Жадко і Важнуха Іванка до гріха доведуть, а в біді кидають.

Іванко (пробуджується): Де це я ? Темний ліс... Як я сюди потрапив? А-а-а! Пригадую...

Ангел: Що, Іванку, погано тобі? А чи знаєш ти, як тебе звати? І зовсім ти не Іванко, а царевич Іван. І друзі твої – зовсім не друзі, а розбійники. Коли ти був маленьким хлопчиком, вони виманили тебе з царського палацу...

Важнуха: Іванку! Який ти хороший! Ти найрозумніший і найкращий хлопчик.

Жирко: Вийди до нас, ми дамо тобі цукерочку.

Жадко: У нас багато цукерочок про запас!

Ангел: Ти повірив їм, а вони тебе вкрали і переконали, що вони твої друзі.

Іван-царевич: Так, тепер я пригадую.

Ангел: Повернися, царевичу, до свого Батька.

Іван-царевич: Але де ж він? Як знайти до Нього дорогу?

Ангел: Ось дивися. (*Вказує на Молитву.*) Це наречена твоя, звать її Молитва. Якщо ти її полюбиш, вона з'єднається з тобою. А хто з'єднається з Молитвою, того вона введе в царський палац.

Іван-царевич: Пішли швидше!

Ангел: Не квапся, послухай ще. Жирко, Жадко і Важнуха так просто від тебе не відчепляться, знову спробують тебе одурити. Не бійся їх, але й не слухайся їх. Ось тобі меч духовний – Слово Божий, не випускай його з рук і не забувай своєї нареченої – Молитви.

Іван-царевич: А хто ти, добра людино?

Ангел: Я – твій Ангел-охоронець. І ще знай, царевичу Іване, що в царський палац твого Батька ти зможеш увійти, лише якщо розшукаєш свої сестер: Чистоту, Простоту і Смирення.

Іван-царевич: А де мені їх знайти?

Ангел: Шукай і знайдеш. Але, найголовніше, не забувай про свою наречену – Молитву.

Ведучий: І Ангел-охоронець став невидимим. Побачивши перед собою стежину, Іван-царевич з Молитвою пішли нею.

Іван-царевич: От як чудово! Тепер у мене меч духовний, і Молитва зі мною. Нічого не боюся, всіх ворогів здолаю й увійду до палацу Батька мого.

Ведучий: Так він розмовляв сам до себе, а Молитва й відійшла від нього.

Іван-царевич: Ліс кінчився, куди ж далі йти?

Жирко: Ох, Іванку, як ти схуднув, як обдерся. Та ти ж зовсім себе не жалієш!

Іван-царевич: Відійди від мене, Жирко, мені ніколи.

Жирко: Ні, приляж відпочинь, не ходи нікуди, пожалій себе.

Іван-царевич (намагається піти): Пусти!

Жадко: Та як же ти підеш? А будинок, а господарство? А про пенсію ти, Іванку, подумав?

Іван-царевич (замахуючись мечем): Сказано в Писанні: «Сподівайтесь на Господа!»

Важнуха: Молодець, Іванку! Ти – хоробрий і могутній воїн!

Іван-царевич (опускаючи меч): Повтори, що ти сказав?

(Всі троє кидаються на Івана-царевича і починають зв'язувати.)

Жадко: Ну все, попався.

Жирко: Тепер ти від нас не втечеш!

(Всі троє регочуть.)

Важнуха: «Могутній воїн!» Де твій меч? Зараз ми ним тобі голову відрубасмо.

Іван-царевич: Гину! Гину! А про молитву я й забув... Господи, допоможи мені!

(З'являється Молитва, розв'язує Івана-царевича і проганяє Жирка, Жадка і Важнуху.)

Іван-царевич: Слава Богу! *(Бере меч з рук Молитви.)*
Піду шукати своїх сестер: Чистоту, Простоту і Смирення.
Тільки як мені впізнати їх?

Ангел: А ось познайомся.

Чистота: Я – Чистота. Кожного разу, коли ти перемагаєш у собі ласолюбство, я наближаюся до тебе.

Простота: А я – Простота. Доки ти сподіваєшся на Бога, ти насправді мій брат, але коли сподіваєшся лише на свій розум, то втрачаєш мене.

Смирення: А я – твоя третя сестра Смирення. Борися, Іване-царевичу, з гордістю, і я завжди буду з тобою.

Іван-царевич: Ходімо ж швидше до Батька в палац!

Ангел: Пішли. Але дорога буде довгою і важкою.

Чистота: Адже Жирко ще живий.

Простота: І Жадко ще живий.

Смирення: І Важнуха ще повний сил.

Ангел: І в тобі, братику Іване-царевичу, ще багато чого від колишнього Іванка залишилося.

Молитва: Отже, тримай меч міцніше; мене, Молитву, не покидай. Будь вірний Богові до смерті, і Він дасть тобі вінець життя!

Священик Костянтин Островський

Як звали товаришів Іванка, які йому так набридали?

Чи можна їх побороти?

Хто допомагав Іванку на шляху до Батьківського палацу?

Яким чином Іванко зберіг образ Божий у собі?

Заняття 20

Надія, віра і любов

Хвилинка-цікавинка

Прочитай уважно віри. Як знайдеш «цікавинку», яка сховалася у віршику, зможеш прочитати його назву.

***

Він Сином Божим був – Помазаник з небес.

І сил не жалкував. Помер, але воскрес.

Рабом себе назвав, хоч справді був Месія,

Амінь – Його ім'я. Він – досконала дія.

Народ любив Христа, чекав Його приходу,
А врешті Він, Господь, – слуга став для народу.
Дух мудрості почив з дитинства на Святому,
І приклад дав життям ізраїльського дому.
Я низько так вклоняюсь до самої землі,

Люблю Христа Ісуса і віддаю жалі
Юдейському цареві, який ось-ось прийде,
Бо ж обіцяв, що Церкву святу увись візьме.
О, друже мій, гріхи усі Творцю віддай.
Він все простить, очистить. Лиш часу ти не гай.
Віталій Бондарчук

Віра, надія, любов

Не досягнеш без Віри нічого.
І якщо вже поставив мету –
То працюй! З допомогою Бога
Ти здолаєш вершину оту!

Має Віра сестричку Надію,
Що потрібна усім, як вода.
Вона кожного з нас розуміє
Й до останнього не покида.

Хоч про третю сестричку всі знають,
Але ми нагадаємо знов:
Усі труднощі вільно долає
Наша ніжна й прекрасна Любов.

Петро Романенко

*Чи може людина досягти поставленої мети
самостійно?*

*Що не покидає людину до останнього подиху?
Що допомагає долати труднощі?*

Літературна хвилинка

Віра, надія і любов – ці три чесноти настільки тісно пов'язані між собою, що стають нерозлучними. Вони досконалі й угодні Богові тоді, коли діють разом. Віра допомагає знайти в житті головну мету – жити по правді. Надія підтримує людину, додає їй сил. А любов до Бога й до ближнього дарує нам радість і натхнення.

Тож прочитайте розповідь про дівчинку, яка вірила, сподівалася, молила Бога, щоб Господь послав їй таку подружку, яка б її розуміла, поважала й любила.

Нова подруга

У маленькому містечку, яке називалося Щастя, жила сім'я: тато, мама і донечка Іринка.

Дівчинка гарно вчилася у школі, любила ходити до церкви, чудово малювала і дуже любила бавитися. Та от бавитися їй не було з ким. Коли Іринка підходила до гурту дівчаток, що гралися неподалік, вони від неї тікали.

Чому? Не раз запитувала себе Іринка, але відповіді не знаходила. Вона часто молилася за те, щоб Бог подарував їй подругу, яка б підтримувала її, ходила з нею гуляти і ніколи не ображала. Минали дні, а дівчинка все не втрачала надії і терпляче чекала і продовжувала молитися. Настала осінь. Задощило. По небі блукали важкі сірі хмари. Вітер зривав пожовкле листя із зажурених дерев.

Якось, повертаючись зі школи, Іринка помітила, що в сусідній хатині поселяється нова сім'я. «Ну і що мені з того?» – сумно подумала Іринка. Однак увечері в їхні двері постукали. Мама відчинила. До кімнати увійшли чоловік, жінка і дівчинка – ровесниця Іринки. Це були нові сусіди. Вони прийшли познайомитися.

Мама Іринки зраділа гостям і запросила їх до столу. Попивши чаю, Іринка пішла до своєї кімнати. Їй дуже хотілося поговорити із новою сусідкою Танею, але вона

не насмілювалася, боячись, що і та відвернеться від неї. За кілька хвилин вона почула легенький стукіт у двері. До кімнати увійшла Тетянка. Вона сіла біля Іринки і простягнула їй іграшкового зайчика: «Це тобі. Прийми, будь ласка, мій подарунок. Хочеш, будемо дружити?»

На Іринчиних очах з'явилися сльози. Вона вперше почула такі слова. «Дуже хочу», – відповіла Іринка, обіймаючи Тетянку.

Дівчатка дружили багато років. Їхня дружба була щира і вірна. Іринка більше не знала, що таке самотність, а Тетянка не знала, що таке образа.

За Аллою Сідор

Хто допоміг дівчинці знайти подругу?

Яка з чеснот не полишала дівчинку?

Хвилинка святості

Щороку 30 вересня православні християни вшановують пам'ять святих мучениць Віри, Надії, Любові та їхньої матері Софії, які все своє життя присвятили Богу.

Віра, Надія, Любов і їхня мати Софія

Колись дуже давно жила в Римі вдова-християнка. Звали її Софія. (Ім'я Софія у перекладі з грецької мови означає мудрість). Було у неї три дочки – Віра, Надія і Любов. Найстаршій з них, Вірі, було тоді 12 років, Надії – 10 років, а найменшій, Любові – 9 років. Мати виховувала їх у вірі в Господа Ісуса Христа, навчала їх читати Євангеліє. У Римі чимало людей знали про християнські чесноти цієї родини.

Але то були лихі часи для християн, їх переслідували і карали за те, що вони не хотіли поклонятися ідолам язичницьким. От імператор довідався, що Софія з дітьми – християни, і викликав їх на суд. У призначений час

прийшли вони до імператора. Побачив він юних дівчат і почав умовляти їх поклонитися ідолам. Та сестри відмовилися зробити це. «У нас є Бог Небесний, – відповіли вони. – Його дітьми ми бажаємо залишитися, а в твоїх богів ми не віримо і погроз твоїх не боїмося. Ми готові постраждати і навіть померти заради дорогого нам Господа нашого Ісуса Христа.»

Тоді наказав імператор катувати сестер. Та навіть серед страшних мук вони молилися і славили у молитвах єдиного Бога. Розлючений імператор побачив, що не здолає віри дівчат, і наказав відсікти їм голови.

Софію, їхню матір, не катували. Але, коли вона бачила страждання своїх дітей, її серце розривалося від болю. Імператор дозволив їй забрати тіла дочок і поховати їх. Три дні невтішна мати плакала гірко на могилі своїх дочок і там же тихо померла. Святі мучениці Віра, надія, Любов і мати їхня Софія терпіли тяжкі муки, але залишилися вірними Богу до кінця.

Як виховувала вдова Софія трьох своїх дочок?

За що переслідували християн у ті часи?

Розкажи, яка доля чекала матір з дочками?

Які почуття і думки викликали у тебе образи святих мучениць?

За що люди-християни пам'ятають їх?

Християнський словничок

Євангеліє – книга, у якій описано життя Ісуса Христа.

Ідол – несправжній, вигаданий бог.

Язичник – людина, що поклоняється ідолам.

***

Улюблені, любім один одного, бо від Бога любов, і кожен, хто любить, народився від Бога і знає Бога. Хто не любить, той Бога не пізнав, бо Бог є любов (1 Ін. 4:8).

Заняття 21

Не сотвори собі кумирів

Літературна хвилинка

Хочеш бути королем?

Біля вітрини канючить малюк:

– Купи це! Купи це!...

Мама послухає, послухає, а потім не втримається і купить. Принесуть нову іграшку додому, дитина пограється трохи і закине її в куток. А там уже ціла гора «купи-купи» валяється.

Іде вулицею бабуся з Олесею. Побачить дівчинка що-небудь цікаве, попросить купити, а бабуся спокійно пояснить:

– Зараз у нас грошей немає. Тільки на молоко.

Олеся – розумниця, подумає-подумає і скаже:

– Ну, добре, потім.

Згодом про своє бажання вона забуде, а про те, що грошей мало, пам'ятає. І, якщо їй захочеться чого-небудь, сама собі каже:

– Потім, потім...

Зовсім крихітка, а своїми бажаннями керує.

Одного разу король Фрідріх, втомившись від важливих справ, вийшов на прогулянку. На темній алеї він зіткнувся зі сліпим.

– Хто ти? – запитав Фрідріх.

– Я – король! – відповів сліпий.

– Король? – здивувався монарх. – І ким же ти керуєш?

– Собою! – сказав сліпий і пройшов мимо.

Фрідріх задумався.

Можливо, дійсно легше керувати цілою державою, аніж собою, своїми бажаннями.

А от Олесі це зовсім неважко. Побачить у вітрині гарну іграшку чи шоколадку – і махне рукою:

– Потім, потім...

Хіба вона не королева?

Борис Ганаго

Скільки історій ви почули?

Що ми можемо сказати про малюка? А про Олесю?

Як ви вважаєте легко керувати собою, своїми бажаннями?

Чи можна сказати, що почуті вами історії про кумирів, яких створили для себе люди?

Християнський словничок

Кумир – зображення, статуя язичницького божества, ідол, істукан або бовдур. Предмет нетямущої любові, сліпої прихильності, об'єкт поклоніння. Не можна сліпо комусь чи чомусь поклонятися як ідолу, бо це є гріхом.

Літературна хвилинка

Пихата літера

Жив на світі Мудрий Чоловік. Він придумав літери. Вирізав їх із березової кори, поклав до козубця й думає: «Ось піду завтра до людей, навчу їх писати і читати.»

Минула ніч. Зібрався Мудрий Чоловік йти до людей. «Треба, – думає, – розмістити літери так, щоб легко було вчитися читати», розкладає літери: А, Б, В... Усі літери спокійно чекають своєї черги. Тільки одна «Я» не може стерпіти. Все сунеться Мудрому Чоловікові в руки, нагадує про себе: «А я куди?» Розгнівався Мудрий Чоловік і каже:

– А з тобою буде немало біди. Сиди, будь ласка, й чекай своєї черги.

Та літері «Я» не терпиться. Вона сама лізе Мудрому Чоловікові в руки й каже:

– А мене чому забуваєш?

Подумав мудрий чоловік і сказав:

– «Я» буде на останньому місці.

В. Сухомлинський

Навіщо Мудрий Чоловік придумав літери?

Як поводитися літера «Я»?

Чому Мудрий Чоловік поставив літеру «Я» на останнє місце?

Чи приємно вам спілкуватися з хлопчиками чи дівчатами, які постійно окрім себе нікого не бачать і не чують?

Чи не впізнає хто себе?

А може й ти пишався перед друзями за свої досягнення в навчанні чи спорті, за перемогу у грі? Тоді ти сам з себе робив ідола. Пам'ятай, що всі твої здобутки – у руках Божих. І як ти сьогодні перший – так завтра можеш бути останнім. Краще подякуй Богу за свої здібності, а тим, кого ти переміг, скажи, що наступного разу переможцями можуть стати вони.

Літературна хвилинка

Ігровий автомат

Побачив один хлопчик ігровий автомат, який виблискував на сонці і манив до себе:

– Ну, підійди, торкнися, пограй зі мною...

А в душі хтось шепнув:

– Не звертай уваги. Це його тато називав одноруким бандитом!

Автомат, переливаючись вогниками, твердив своє:

– Чого задумався? Це ж море задоволень? Купу грошей отримаєш.

– Чому б не зіграти? – подумав хлопець. – Я тільки спробую. У мене і гроші є – мама на булочку дала.

– Ну, давай! – нашіптує автомат.

Кинув хлопчик монетку і вмить програв. Постукав по апарату – раптом гроші назад вискочать. Де там: автомат міцно їх ухопив, не віддає. Відігратися захотілося, та в кишенях пусто. Як завтрашнього дня дочекатися?

Лише ранок наступив, попросив у мами на булочку – і знову в ігровий зал. Знову продув. Уже з силою стукнув по однорукому, навіть зі злістю: віддай назад мої гроші! Той не віддає і немов шепоче:

– Іншим разом повезе.

– Гаразд, завтра знову прийду, – вирішив хлопчик. – Погано, що мама всього на одну гру, тобто булочку, дає.

Мама, до речі, одного разу спитала:

– Що було в школі на сніданок?

Він сходу щось вигadaв. Раніше ніколи не обманював, а тут якось само по собі вийшло, навіть оком не моргнув. Збрехав і не помітив, а сам весь час думав, де б гроші дістати і ще разок зіграти. Засинав і вставляв з цією думкою. Усе вірилося, що тепер-то він точно виграє. Колись має поталанити.

Повісив якомсь тато піджак на стілець. З кишені гроші виглядали. Перед очима хлопця відразу автомат виник і став нашіптувати:

– Візьми кілька папірців. Тато не помітить. Він навіть не пам'ятає, що там у нього валяється.

– Що ти робиш? Хіба можна лізти у чужу кишеню без дозволу? – запитує хтось усередині.

– Завтра виграєш – віддаси, – заспокоює інший голос.

Так поселився однорукий в думках хлопчика і привчив його у тата рідного красти, зробив злодюжкою, слугою бандита невидимого – сатани.

Ось що значить допустити погану думку, не прогнати вчасно, повірити їй.

Борис Ганаго

Як звичайний хлопчина перетворився на злодюжку?

Служіння кому він обрав?

Який внутрішній голос весь час розмовляв із хлопчиком?

Вибір

Прийшовши зі школи, Матвійко швиденько пообідав і побіг вмикати комп'ютер. Однокласник приніс йому нову комп'ютерну гру. Як давно Матвійко мріяв про неї!!!

– Сьогодні ні на крок з дому, – вирішив він.

Лише хлопчик сів коло комп'ютера, щоб полинати в захоплюючий світ пригод, задзеленчав телефон.

– Привіт, Матвійку, – сказав Петрик, – ти не забув, що сьогодні п'ятниця, а отець Вадим просив навести лад на церковному подвір'ї. Якщо пообідав, виходь, ми чекатимемо тебе на вулиці. (Хлопці ходили до недільної школи.)

– Сьогодні? – неохоче перепитав Матвійко. – А я не можу... Ну, ніяк...

Хлопчиків незручно було признатися, чим саме він зайнятий, тому почав вигадувати причини відмови.

– Ну, дивись, як хочеш, ми за півгодини виходимо. – Петрик не мав часу слухати оправдання товариша.

– Ну й добре, – подумав Матвій і з азартом взявся блукати таємничими лабіринтами та відбивати атаки монстрів. Однак, бавлячись у таку бажану гру, хлопчик чомусь не отримував задоволення і весь час поглядав на годинник.

І ось уже вкотре відвівши погляд від екрана комп'ютера, Матвій помітив на канапі розгорнуту книгу. Побачив також і малюнок із зображенням чоловіка, що сидів за столом, на якому було повно грошей.

Матвійко вчора читав цю біблійну історію і знав, що той чоловік – це митар Матвій. До нього прийшов Ісус і сказав: «Іди за мною!» Матвієві дуже важко було прийняти рішення: він, збирач податків, дуже любив гроші, і от тепер Ісус пропонував йому покинути це заняття і піти за ним.

Однак Матвій зробив правильний вибір: пішов за Ісусом, став апостолом, а потім написав Євангеліє.

А сьогодні Матвійкові чомусь здавалося, що це до нього звертається Ісус: «Іди за мною!» Хлопчик зрозумів, що перед ним так само, як і перед митарем Матвієм, стоїть вибір. Матвійко швиденько виключив комп'ютер і побіг на вулицю, де його вже чекали товариші.

(З журналу «Стежинка»)

Чим для Матвійка був комп'ютер спочатку?

Чи завжди ви легко можете вимкнути, встати і піти від комп'ютера займатися корисними справами?

Що допомогло Матвійкові?

У житті людини завжди є вибір. Знайомство з кумиром розчаровує, яким би той кумир не був: чи то

їжа, чи то людина, чи то гроші, чи вихваляння. Рано чи пізно воно набридне. А Христос не розчаровує. Він завжди поруч і хоче для нас лише добра.

Хвилинка святості

Господь нас повчає завжди бути стриманими у своїх бажаннях, прагнути здобути лише те, що дійсно потрібно людині для життя. І в цій притчі розповідається про те, як Господь через праведника вказав мисливцю правильний шлях у житті.

Притча старця Силуана

Колись давно в монастирі на Афонській горі жив старець Силуан. Проводячи дні й ночі в молитві, він зрозумів, що корінь усіх гріхів – це гордість, і що Бог є Смирення. Ось яку притчу розповів старець Силуан:

«Один мисливець любив ходити в ліс і в поле за здобиччю. Одного разу довго піднімався він на високу гору, вистежуючи звіря. Втомившись, присів на великому камені відпочити. Побачивши зграю птахів, що перелітали з однієї висоти на другу, він задумався: «Чому Бог не дав людині крил, щоб вона могла літати?»

У цей час біля нього проходив смиренний старець-пустельник. Він знав думки мисливця і сказав:

– Ось ти думаєш, чому Бог не дав тобі крил? Але якщо тобі дати крила, ти однак не будеш задоволений і скажеш: «Крила мої слабкі, і я не можу долетіти до неба, щоб побачити, що там є». Якщо тобі будуть дані такі сильні крила, щоб ти міг піднятися на небо, то й тоді ти будеш незадоволений і скажеш: «Я не розумію, що тут відбувається». А якщо тобі буде дано розум, то ти знову не будеш задоволений і скажеш: «Чому я не ангел». І якщо тебе зроблять ангелом, то ти знову будеш

незадоволений і скажеш: «Чому Бог не дав мені керувати небом?» І якщо дадуть тобі керувати небом, то й тоді ти не задоволишся і, як дехто інший, самовпевнено забажаєш більшого. Тому завжди смиряй себе і будь задоволений тим, що тобі дається, і тоді будеш жити з Богом.

Мисливець побачив, що пустельник сказав істину, подякував Богові, який через ченця врозумив його і вказав шлях до спасіння».

(За збіркою «Заповіді Божі в оповіданнях»)

Про що мріяв мисливець?

Кого послав Господь мисливцю для повчання?

Що порадив чернець мисливцю для спасіння?

Заняття 22

Слухняність і непокора

Літературна хвилинка

Вибір

Зима. Снігу намело – не пройти. Увечері після заняття в недільній школі група дітей із батьками поверталася додому. Попереду через замети пробиралися дідусь і внучка. Дівчинка була зовсім маленькою, ледь досягала її голівка дідусевого коліна. Він намагався йти по освітленій доріжці, а вона весь час тягнула його в темноту. Навіть зробила зауваження:

– Вічно ти мене не слухаєш!

Педагог, який йшов за ними, запитав:

– А хто кого повинен слухати – дідусь внучку чи навпаки?

Дівчинці ця думка здалася несподіваною, і вона нічого не відповіла. Педагог сказав:

– Ми тільки-но говорили, що всі людські біди почалися через непослух. Адам не послухався Бога Отця. Вчинив, як самому захотілося...

І тут дівчинка висловилася:

– Так то Адам. Це нас не стосується.

– Як це не стосується? Зараз ти не слухаєшся дідуся...

Добре, поговоримо іншим разом.

Але дівчинка більше не прийшла. Чому? Злякалася, що в школі спробують відучити її керувати і все робити по-своєму? Будуть вчити якихось Божих заповідей?

Малятко вибрало свій шлях. Куди він приведе?

Б. Ганаго

Що сталося з Адамом і Євою?

За що їх було вигнано із Раю?

Чому дівчинка не прийшла до недільної школи?

Адам

Шкода, що Єва із Адамом,
Гуляючи Господнім садом,
Плід заборонений спожили.
Страшений гріх вони вчинили,
Послухалися змія злого,
А ти, дитино, слухай Бога.

Василь Беличенко

Літературна хвилинка

Кожен наш непослух віддаляє нас від Бога, забруднює нашу душу. Свої непослухом ми спричиняємо прикрість усім, хто нас оточує. Та, найперше, собі. Бо саме через

непослух ми можемо потрапити у халепу. Та, головне, вчасно усвідомити свій гріх і виправитися, попросивши, обов'язково, пробачення у тих, кому ми завдали прикрощів.

Так як це зробив хлопчик Михась.

Про неслухняного Михася

Михась вийшов з хати рано-вранці, веселий і щасливий. Сьогодні ж вихідний день! Не треба йти до школи, сидіти довгими годинами за партою і думати, скільки ж буде 7 додати 8 або писати диктант і боятися, скільки помилок він зробить цього разу? Ні, сьогодні про все можна забути! Він буде бігати, розважатися, гратися досхочу. На Михасеві чиста біла сорочка. Зовсім недавно він дістав її в подарунок на день народження, ще майже не вдягав. Він ще чує мамині слова: «Дивись же мені, поведься добре, не розбишакуй, повертайся додому таким, як ідеш!»

Повернувся Михась через кілька годин. Уже невеселий і нещасливий. Мокрий, подряпаний, з підбитим оком, замузаний увесь. А його сорочка-обновка – вся у плямах і брудних смугах, маленького чистого клаптика на ній не знайти.

– Ой, горенько моє, що за непослух! – сплеснула руками мама, коли Михась боязко став у дверях. – Та де тебе носило, гайдамако ти несусвітній? Подивися на себе! Та на тобі живого місця немає! А сорочка яка – де ж я тобі їх настачу!..

У сльозах кинувся Михась до мами. Жаль йому стало і її, і себе самого. Для чого було йому задиратися до старших хлопців? Нащо було дражнити Бровка у дворі старого Хмари? Навіщо було лізти на дерево над ставком, та ще й так високо, що гілка не витримала?

Плачучи, розповідав мамі про свої нещасливі пригоди. Шкодував, що не слухав її попередження. Просив вибачити. Обіцяв, що більше не буде так робити, що буде слухняним – таким, яким вона хоче, щоб він був. І зм'якло любляче серце матері. Вона погладила малого Михася по голові.

– Ну, що ж я з тобою зроблю?.. Вибачаю, але будь мені людською дитиною, а не розбишакою. Йди, вимію тебе і перев'яжу.

священик Андрій Ротченков

Чому Михась вранці був щасливим?

Які настанови дала Михасеві матуся?

Які нещасливі пригоди трапилися з Михасем?

А чому вони трапилися саме з ним?

Як Михась загладив свої провини?

Як після кожної Михасевої пригоди на його сорочці залишався брудний слід, так і в нас кожен гріх, кожна наша неслухняність забруднює душу.

Згадайте, що буває, коли не слухаєшся Господа, його Заповідей?

Що потрібно робити, щоб боротися з гріхом?

Хвилинка святості

Гріх починається з непослуху. Не послухався свого серця, своєї совісті і нагрішив. У Святому Письмі наводиться багато прикладів, які ілюструють непослух щодо батьків, старших, Господа. Ось біблійна розповідь про Йону, який теж на початку не дослухався до слів Бога.

Пророк Йона слухає Бога

Одного разу Бог промовив до свого пророка Йони: «Збирайся в дорогу. Йди до Ніневії, столиці Асирійського

царства, і скажи всім жителям, що Я їх покараю за їхні гріхи і непослух». Але Йона не хотів іти до того міста. Він утік на корабель, що мав далеко плисти. Він вирішив утекти далеко від Бога, що не виконувати Його прохання.

Та Господь наслав бурю на море, і сколихнувся корабель на хвилях. Усі злякалися, і кожен став молитися до свого бога. Лише Йона спав у каюті корабля і не молився. Один із моряків його розбудив і вигукнув: «Як ти можеш спати? Проси свого Бога, може Він врятує нас».

Моряки вирішили кинути жереб, щоб дізнатися, хто винен у їхній біді. І жереб випав на Йону.

Тоді Йона почав їх благати: «Киньте мене в море і врятуєтесь. Бо це з моєї вини найшла на вас ця буря».

Моряки виконали прохання Йони, і буря відразу вщухла.

Та Йона не загинув у морській безодні. Господь послав до нього велику рибину, яка його проковтнула. Три дні й три ночі перебував Йона всередині рибини. Він молився там до Бога і просив пробачити його непослух. Господь почув його молитви і пробачив. Риба підпливла до берега і Йона зміг вибратися на землю цілим і неушкодженим.

І вдруге наказав Бог Йоні: «Іди до Ніневії, великого міста. Проповідай там усе, що я скажу». Йона послушав Бога й пішов до Ніневії й став закликати, щоб люди покалися і слухалися Бога.

Люди в Ніневії послушали Йону. Вони повірили Богові, почали великий піст. Усі – великі й малі, бідні й багаті, увесь народ. Бог побачив послух мешканців Ніневії і не зруйнував міста.

Слухайся Бога

Бог до Йони промовляв,
Дуже чітко наказав
До Ніневії рушати,
Волю Божу сповіщати.

А пророк послухав Бога,
Й вирушив мерщій в дорогу,
Та поплив у інший бік,
Думав, що від Бога втік.

Він пливе на кораблі,
Бачить хвилі немалі,
Грім гримить у чорних хмарах:
«Це на мене Божа кара!»

Люди, що пливли із ним,
Кажуть: «Що робити з цим?» -
«Викиньте мене у море,
Божий гнів ущухне скоро»,

Кинули у хвилі Йону –
Буря вщухла, Йона тоне.
Йде на дно, з життям простився,
Темно, слизько...зупинився.

«Боже, що це? Риби шлунок?
Дякую за порятунок!»
Три доби пророк молився,
Плакав, дякував, винився.

Бог, почувши ці молитви,
Вирішив його звільнити.
Риба виплюнула Йону,
Він пішов...Куди? Додому?

Ні! В Нінею одразу,
І за Господа наказом
Проповідував усім,
І великим і малим:

«Бог велику силу має,
За гріхи людей карає,
Але Він молитви чує,
Тих, що каються, рятує!»

Степан Загорулько

*За що був покараним Йона?
Де опинився Йона за свій непослух?
Чому помилував Господь Йону? А мешканців Ніневії?*

***

*Перед лицем сивого встань і вшануй лице старого, і
бійся Господа Бога твого (Лев. 19:32)*

Заняття 23

**Неділя – свято в житті кожної людини.
Маленька добра справа краща за велике
неробство**

Літературна хвилинка

Пам'ятай свята

– Я такий бідний, – говорив один робітник, – що змушений працювати навіть у свята.

– Якщо ти працюєш у свята, – сказав йому священик, – то немає нічого дивного, що ти бідний. Як Бог буде

благословляти твій труд, коли ти порушуєш його святу заповідь? Перестань працювати у свята і проводи ці дні благочестиво. Якщо ж ти понесеш якусь втрату за ці дні, то я обіцяю цю втрату тобі повернути.

Через п'ять місяців священик знову зустрівся з робітником.

– Я виконав вашу пораду, – сказав робітник.

– Скільки ж я повинен тобі заплатити? – запитав священик.

– Ніскільки, – відповів робітник, – з тих пір, як я припинив працювати у свята, я став щасливим і не поніс ніякої втрати. П'ять місяців тому я ходив босоніж, а тепер взутий і маю все необхідне. Ніколи я ще не був настільки радісним і тепер вірю, що надбане працею у свята ніколи на користь не піде.

(Зі збірки «Заповіді Божі в оповіданнях»)

Чому чоловік був нещасним та бідним?

Яку пораду дав йому священик?

Чи змінилося щось у житті бідолахи?

Якими ж справами ми можемо займатися в неділю та святкові дні?

Хвилинка святості

Пам'ятка

Перш, ніж в храм зайти,
Шапочку зніми,
Хрест на себе наклади,
Тихо двері відчини.
Людей в церкві не штовхай –
До порядку привикай.
До ікони прикладись
І гарненько помолись.
І скажу я від душі:

Вийти з храму не спіши,
Стій на службу до кінця,
Слухай проповідь отця.
(За збіркою «Заповіді Божі в оповіданнях»)

Дитяча любов до Божого храму

Преподобний Феодор Сикеот з ранніх літ мав велику любов до храму Божого. Особливо він любив ходити у храм великомученика Георгія, який стояв на мальовничій горі далеко від його рідної домівки.

Коли Феодору виповнилося вісім років, то він, навчаючись у школі, не йшов додому обідати, особливо в дні Великого посту, а поспішав до свого улюбленого храму на молитву. Мати декілька разів наказувала йому приходити на обід, але хлопець більше приділяв уваги духовній їжі, аніж тілесній.

Бувало, що вся сім'я спить глибоким сном, а Феодор з першою зіркою встає і йде на службу Божу. З великим захопленням він слухав кожне слово Богослужіння і повторював молитви, а потім, взявши благословення у священника, відправлявся до школи.

Після закінчення школи Феодор залишив свій рідний дім і поселився поблизу свого улюбленого храму, щоб зручніше було його відвідувати.

Пізніше він став священником, хорошим і благочестивим пастирем.

Так пройшли дитячі та юнацькі роки святого Феодора. Це добрий урок для сучасних дітей, які лінуються ходити у храм Божий, відшуковуючи собі різні відмовки, знаходячи різні причини: малий вік, слабкість, далека дорога до храму, негода тощо.

(За збіркою «Заповіді Божі в оповіданнях»)

Літературна хвилинка

Про мале та велике добро

Валя поверталася зі школи додому. Настрій був гарний, у кишені шелестіли цукерки. Минулого тижня батьки вирішили, що Валя може сама вибирати й купувати собі щось у шкільній їдальні. Татко виділяв кишенькові гроші. І тепер, у п'ятницю, назбиралася здача за тиждень.

– Ти б краще батарейки мені купила, – надувся Богданко, зустрівши сестру на перерві.

Валя весело мчала додому, мріючи про те, який вони сьогодні з Тонею влаштують солодкий стіл. Вони з подружкою робили із стільців та ковдри невеличку халабудку, забиралися в неї і ласували чимось смачненьким. Але цього разу мама не зраділа Валиним льодяникам.

– Твоїм зубкам небезпечні такі цукерки.

– Але ж в мене лишається здача, куди ж її подіти? Можливо, відкладати на подаруночок? – намагалися пом'якшити розмову дівчинка.

– Ні, Валю, мені це зовсім не подобається. Тобі ж гроші дають на їжу. Хочеш, купи собі трохи більше.

– Там, мамо, шматочок курочки продається. Така смакота!!! – втрутився у розмову Богданко.

Але татко, як завжди, вніс у суперечку трохи мудрості. Він покликав до себе Валю й запитав:

– Ти коли у церкві кладеш на тарілочку чи бідним подаєш, то чийі копійчки даєш?

– Таткові, – прошепотіла дівчинка.

– А тепер у тебе є своя жертва, особиста.

Валя замислилась. Дійсно, те, що вона тепер може робити, буде її особистим вибором.

Весь наступний тиждень Валя збирала копійки. У неділю дівчинка побігла до церкви першою. Вона зайшла у хлібний ларьок і купила ще тепленьку здобну булочку. Біля огорожі церкви сиділа бідна старенька. Валя дала їй булочку і швидко кинулася до церкви, побоюючись почути слова вдячності. Їй так хотілось, щоб це було її добре діло, яке бачить лише Господь, за яке подякує лише Він. І це маленьке діло невидимо єднало її з Господом, несло світлу радість. Валя поклонилась у церкві і прошепотіла:

– Слава Тобі, Господи, що дав мені... –, тут вона запнулася і вмить згадала із вечірніх молитов: «положити начало благоє».

Останні копійки посипалися на тарілочку. Ніякі льодяники, ніякі курячі ніжки її тепер не манили. Було світло й радісно на душі.

Ксенія Кулібаба

Від чого було так світло і радісно на душі у Валі?

Який вибір зробила дівчинка?

Чому оповідання називається «Про мале та велике добро»?

А які маленькі добрі справи доводилося робити вам?

Тож, діти, не все одразу дається, а потроху та помалу, та зробиш користі чимало.

Літературна хвилинка

Мурашка-мандрівниця

У мурашнику вирує життя. Тисячі мурашок щось роблять. Одні будують кімнати малесенькі, в яких ховаються від негоди. Другі несуть додому крихітки картоплі, буряків, зернинки, насінинки – все, що знайдуть у полі. Треті полюють на комах – жучків, мух.

Аж тут до мурашника прибїгла Мурашка-мандрівниця. Вона втекла зі свого мурашника, бо не хотїлося їй працювати. Думає, піду в чужий мурашник, мене там нагодують.

Мурашки зараз же впїзнали чужу. Бо кожна трудівниця чимось пахне – хлїбом, картоплею, буряком... А Мурашка-мандрівниця нічим не пахла.

– Нероба! – закричали десятки мурашок і збїглися до мандрівниці. – Іди геть від нас.

Ледве втекла волоцюга від трудівниць. Побїгла до свого мурашника, але й там її прийняли за чужу, бо лапки її не пахли працею.

В. Сухомлинський

Чим займалися мурашки в мурашнику?

Чому мурашка-мандрівниця втекла зі свого мурашника?

На що вона сподївалася?

Як поставилися інші мурахи до нероби?

Він став трудівником

У матері троє дітей – дочки Наталочка, Оля й маленький-маленький син Олег. Йому тільки два роки. Він часто питається мами й сестричок: «А це що? А чому голуб літає, а курка не літає?»

У суботу мама сказала дочкам:

– Давайте підметемо подвір'я. Багато назбиралося смїття.

Мама, Наталочка й Оля взяли віники й стали підмітати подвір'я. Смїття зїбрали в купу, віднесли на город і запалили.

Горить смїття. А малий Олег побачив на подвір'ї соломинку. Узяв її і понїс до вогнища. Віддав матері й каже:

- Ось я підібрав соломинку.
Мати взяла з рук Олега соломинку й кинула у вогнище.
– Сьогодні в нашого Олега велике свято, – каже мати дочкам.
– Яке свято? – дивуються Наталочка й Оля.
– Він став трудівником.

В. Сухомлинський

Чому в родині настало велике свято?

Заняття 24

Шануй свого батька й неньку. Бажання стати кращим

Хвилинка святості

Неповернутий борг

Один багатий купець розпочав будівництво кам'яного храму. Проте тричі, із незрозумілих причин, стеля храму обвалювалася. Що тільки купець не робив, як не старалися будівельники, та роботу ніяк не можна було закінчити. Врешті-решт, купець, знаючи про святість і прозорливість блаженного Василя, звернувся до нього за порадою, як закінчити храм.

Знав блаженний про причину невдачі купця, але не вказав прямо на неї, а відправив до Києва:

– Поїдь до Києва і знайди там убогого Іоанна. Він тобі допоможе добудувати церкву.

Довгою та важкою була в той час дорога від Москви до Києва. Що тільки не передумав купець, але ніяк не міг зрозуміти, чому обвалюється стеля.

У Києві він відшукав убогого Іоанна, який сидів за дивною роботою. Він гойдав порожню колиску. З подивом купець запитав:

– Кого ти колишеш?

– Рідну матусю, – почув у відповідь. – Віддаю їй неповернутий борг за своє народження і виховання.

Тільки тоді купець згадав про свою матір, яку вигнав з дому, і зрозумів, чому не може закінчити будівництво храму.

(За збіркою «Заповіді Божі в оповіданнях»)

А як ви гадаєте, чому купець не міг довести до кінця розпочату роботу по будівництву храму?

Які поради можна дати купцю?

Літературна хвилинка

Подарунок для батьків

Одного разу діти вирішили зробити святковий Різдвяний вечір для батьків. У цей вечір кожна дитина мала принести якийсь подарунок для своїх мами і тата.

Діти збиралися групами і обговорювали, що хто купить для своїх батьків. У призначений день одна група дітей зібралася й пішла від крамниці до крамниці, вибираючи різні речі, які можна було б придбати в подарунок. Між ними була й семирічна Юля. Вона з дитячою заздрістю дивилася, як кожна дівчинка щось купувала. Як їй хотілося купити таку хустку, яку Наталочка купила для своєї мами, чи краватку для тата. Юліні очі розбігалися, серце щеміло. Вона ходила від крамниці до крамниці, захоплювалася і тут же розчаровувалася.

Коли дівчатка закінчили свої покупки і йшли додому, кожна з них хвалилася подарунками.

– Юлю, а що ти купила? Чому нічого не несеш? – хтось запитав її. Юля знизала плечима і, намагаючись не видати свого душевного болю, сказала: «Я нічого не купила, бо не маю ні копійки грошей».

Дівчатка з жалем поглянули на неї.

– Усі батьки отримають подарунки від своїх дітей, а твої батьки не матимуть нічого, – зауважила Оля.

Юля знову знизала плечима і мовчки похилила голову. У неї були добрі батьки. Вона їх дуже любила. Але що ж зробити, коли вони були дуже бідні й заощаджували кожну копійку.

Прийшов довгожданий вечір. Усі діти були гарно одягнені. Вони весело бігали, розмовляли і нетерпляче чекали того моменту, коли будуть вручати подарунки. Нарешті, прийшов цей час. Радісні вигуки захоплення і похвали, оплески і сміх наповняли зал.

Дівчатка одна за одною йшли з гарно упакованими подарунками. Прийшла черга також і Юлі. Вона вийшла на середину залу з порожніми руками. Настала тиша, бо всі знали, якою бідною була її родина. І тепер, побачивши Юлю з порожніми руками, всі з співчуттям і жалем дивилися на неї. Юля тихенько йшла. Її ясні, сяючі очі з любов'ю дивилися на батьків. Коли Юля наблизилася до них, вона обняла однією рукою за шию маму, а другою тата, притиснула їх до себе і голосно сказала: «Мамо і тату, за вашу любов і турботу про мене я хочу подарувати вам подарунок, – моє покірливе, любляче серце». Увесь зал вибухнув оплесками і радісним сміхом. А Юліні батьки, витираючи сльози радості, чули, як з усіх боків доносилися слова: «Це найкращий подарунок!»

За Христиною Приходько

*Чим хотіли діти порадувати своїх батьків на святі?
Чому Юля не могла вибрати подарунка для батьків у
крамниці?*

*Як відреагували подружки на те, що Юля йшла
додому з порожніми руками?*

Який подарунок приготувала Юля своїм батькам?

*А які подарунки до свята можете ви підготувати
своїм батькам?*

Хвилинка святості

Молитва дітей за батьків

Всемиловитий Боже! Дякуємо Тобі за наших батьків та за все добре, що Ти нам подав через них. Вони виховують нас, навчають виконувати Твої святі заповіді, не грішити. Ми любимо їх і хочемо завжди шанувати й бути слухняними. А Ти, Господи, поможи нам у цьому Твоєю ласкою. Благослови їх, Господи, добром, здоров'ям та довгим і щасливим життям, хорони від злого, дай їм силу перемогти всі труднощі і діждатися втіхи від своїх дітей. Амінь.

Молитва за рідних

Богородице-Мати! О Пречиста Діво!

Тобі дяку складати я беруся несміло.

Я молюся до Тебе за татуся і неньку,

За дідуся старого, за бабусю рідненьку.

Даруй, Матінко Божя, їм життя довге й миле,

Кожна днина погожа додає хай їм сили.

Хай ніколи рідненькі мої горя не знають,

Поможи їм, молюся, Пречиста, Тебе я благаю!

Любов наша до рідних завжди світла і чиста.

Молю серцем, душею, будь же з ними, Пречиста!

Проблемні ситуації

1. Кашу варила, дітей годувала

У сороки було семеро дітей. Прилетіла вона додому, а діти кричать:

– Їсти хочемо!

– Подождіть, любі, я вам каші наварю.

Наварила сорока гречаної каші. Пахне каша, аж слинка у діток тече. Наклала мати каші у сім тарілок, дала дітям ложечки, їдять дітки, мовчать. А сорока сидить біля столу, їй і не вистачило каші, всю віддала дітям.

– Хай їдять, щоб не були голодні, а я полечу й щось собі їсти знайду.

Порівняй ставлення матері до дітей і дітей до матері.

Як би ти поступив, будучи на місці сороченьат?

2. Помічниці

Оля і Ліда гуляли у дворі. Побачила Оля, як сусідка тітка Дарія розвішувала білизну, і сказала подрузі:

– А я сьогодні мамі допомагала.

– Що ж ти робила? – запитала Ліда.

– Тарілки витирала, ложки, виделки.

– А я, – похвалилася Ліда, – черевички почистила.

– Мамі? – поцікавилася Оля.

– Ні, собі.

– Хіба ж то допомога мамі?

– Звичайно, – відказала Ліда. – У мамі ж тепер роботи менше буде.

А ви як гадаєте?

Чим ви допомагаєте мамі?

Літературна хвилинка

Нас оточують найрідніші люди. Бабуся – наша мудрість, матуся – наша підтримка, татусь з дідусем – наша допомога, брат із сестрою – наш гарний настрій.

Розкажи мені, матусю

Втомлені руки, посмішка щира твоя,
Дай тобі Боже років щасливих життя,
Як мені гарно, коли ти, ріднесенька, з нами.
Хто може бути краще на світі від мами.

Розкажи мені, матусю, казку добру,
Розкажи мені, матусю. казочку свою.
Я запам'ятаю все надовго:
Голос твій і посмішку твою.

Там метелик золотий
Над трояндовим кущем,
А волошки синьookі
Під зоряним дощем.

Там і радість, і тепло,
І надія, і любов.
Слухаю, а ти розкажуй
Знов і знов.

Ввечері сідає сонечко за хати,
Ти зігрій мене теплом своїм,
А коли сама я стану мати
Твою казку дітям розповім.

Ю. Турчина

Родина

Коли засніжить осінь скроні
Й настане непогожа днина,
Пригорне у свої долоні
Промінчик сонця – це родина.

Самотності не треба знати,
Сльозини жодної краплини.
Всіх зігриває ніжно мати
Й домашній вогник – це родина.

Ви не зростіть, як десь у полі
При тій дорозі дві биліни.
Хай не терзає вітер долі,
Зігріє хай тепло родини.

Хай смуток душу не лоскоче
Печалі миті і хвилини,
Зустрінуть вас завжди ці очі
І руки рідної родини.

Людмила Яцура

* * *

*Ніколи не стане великою, благородною людиною той,
хто змалку не міг бути хорощим сином, ніжною дочкою.*

Олексій Дорохов

Заняття 25

Відповідальність

Літературна хвилинка

Лист від Микити

«Добридень усім. Хочу розповісти вам історію, яка трапилася зі мною. Одного разу до нас прилетіли голуб та голубка. Сіли на ганку та й воркочуть. Ніби дивляться на мене й щось просять. Я поліз на дах, відчинив маленьке віконце. Голуби заховалися в нього. Я виніс їм зерна, вони поклювали й знову сховались у віконці.

Наступного ранку я знов погодував їх і поставив коритце з водою. А потім було так – коли погодую, а коли забуду. Більше було таких днів, що я забував погодувати голубів. Вони сидять на ганку, дивляться на мене, а я все кудись поспішаю. Коли це йду, а голуб летить наді мною, немов збирається на плече мені сісти. Я думав, що голуб грається. І не здогадався, що йому їсти хочеться.

А то якось уранці бачу – голуби сидять на подвір'ї сусідів, і маленька дівчинка Оля їх годує. А батько ставить на стовпі маленьку хатку – голубник.

Боляче мені стало. Кликав я голубів, кликав, але вони більше до мене не прилетіли. Поселилися в голуб'ятнику. Оля щодня годує їх – і вранці, й увечері. Вони полюбили дівчинку: сідають їй на плечі, даються в руки.

І чому таке зі мною трапилось?»

Як Микитка зустрів птахів?

Як поводити себе голуби, коли Микитка забував їх погодувати?

За що птахи полюбили Олю?

Що збудував для голубів татко Олі?

Яких якостей не вистачає Микитці?

Літературна хвилинка

Чесне слово

Нажаль, я не можу вам назвати ім'я цього хлопчика, і, навіть, де він живе, і хто його тато й мама. Було дуже темно, і я не встиг розгледіти обличчя малюка. Тільки пам'ятаю, що ніс у нього був увесь у ластовинні, і штанці на ньому коротенькі.

Я засидівся в саду, читаючи цікаву книжку. Сад вже спустів. Я боявся, що його зачинять, і швидко направився до виходу. Звернув на бокову дорогу – там білів у темноті невеликий будиночок, схожий на сторожку. А коло стіни стояв маленький хлопчина, років 7-8, і, опустивши голову, голосно плакав.

Я підійшов до нього й покликав:

– Що з тобою, хлопче?

Він відразу, як по команді, припинив плакати, підняв голівку, подивився на мене й сказав:

– Нічого.

– Як це – нічого? Тебе хтось образив?

– Ніхто.

– Так чого ж плачеш? Ходімо, – сказав я йому. – Дивися, вже пізно, сад зачиняється.

– Не можу я йти.

– Як? Чому? Що з тобою?

– Нічого, – сказав хлопчина.

– Ти нездужаєш?

– Ні, я здоровий. Я – вартовий, – сказав він.

– Як вартовий?

– Ну що Ви, не розумієте? Ми граємось.

– Та з ким же ти граєшся?

– Не знаю. Я на лавочці сидів, підійшли хлопці і кажуть: «Хочеш грати у війну?» Я кажу: «Хочу». Стали грати. Мені говорять: «Ти сержант». Один хлопчик – він

маршал був... Він привів мене сюди й наказав: «Тут порохований склад. Ти будеш вартовим. Стій, доки тебе не зміню».

Я кажу: «Добре». А він відказує: «Дай чесне слово, що не підеш».

– Ну?

– Ну, я й сказав: «Чесне слово, що не піду».

– А де ж вони тепер?

– Я думаю, вже пішли.

– Так чому ж ти стоїш?

– Я чесне слово дав...

Я вже хотів розсміятися, але потім подумав, що смішного тут нічого немає, і хлопчина правий. Якщо дав чесне слово, так потрібно стояти, щоб не трапилось – хоч лусни. А гра це чи ні – все одно.

І тут на мене найшло просвітління, що звільнити хлопчика від чесного слова і зняти з варти може лише військовий. Тоді я швидко побіг шукати військового, крикнувши хлопчині: «Зачекай хвилиночку».

На зупинці трамвая я помітив майора, і коли пояснив йому, в чому справа, він, не роздумуючи, відповів:

– Йдемо швидше!

Коли ми підійшли до саду, сторож саме збирався замикати замок. Ми попросили його трохи зачекати і стали шукати білу невелику будівлю. Знайшовши хлопчину, я гукнув його. Він дуже зрадів нашому приходу.

– Товаришу, вартовий, – сказав йому майор, – яке звання Ви носите?

– Я – сержант, – сказав хлопчина.

– Товаришу сержанте, наказую залишити ввірену вам варту.

І тоді хлопчина приклав руку до широкого козирка своєї сіренької кепки й сказав:

– Слухаюсь, товаришу майоре.

Майор простягнув хлопчині руку.

– Молодець! – сказав він. – До побачення!

Я також попрощався з хлопчиком і потиснув йому руку.

– Може тебе провести? – запитав я в нього.

– Ні, дякую, я близько живу. Я не боюся, – сказав хлопчина.

Я подивився на його маленького в ластовиннячку носика й подумав, що йому дійсно нема чого боятися. Хлопчик, у якого така сильна воля і таке міцне слово, не злякається хуліганів, не злякається й більш страшних речей.

А коли він виросте... Ще невідомо, ким він буде, коли виросте, але ким би він не був, можна ручатися, що це буде справжня Людина.

Я подумав так, і мені стало дуже приємно, що я познайомився з цим хлопчиком.

Л. Пантелєєв

Як ви вважаєте, можливо хлопчина даремно стояв?

Чому майор сказав хлопцю: «Молодець!»?

Чи є у вас друзі, які можуть тримати слово?

Чи доводилось вам зустрічати людей, які не тримали свого слова?

За що ніс відповідальність хлопчина?

Чи хотілося б вам мати такого друга?

За що ви відповідаєте вдома?

Хвилинка святості

Уміння слухати і почути

Наталочка зі своїм братом Степанком любила слухати розповіді вчительки про те, як Ісус творив чуда, розповідав, як люди повинні чесно жити, як вони любили слухати Його науки.

Одного разу діти на уроці слухали про те, як Ісус творив добро, прощав погані вчинки тим людям, котрі не любили Його.

Коли діти ввечері мали лягати спати, то почали сперечатися.

– Я рада, що сьогодні твоя черга поскладати все в кімнаті, де ми гралися, – сказала Наталя.

– Не моя черга! Я вже вчора ввечері прибрав іграшки, – відповів Степанко.

– Ну і не моя, – вигукнула дівчинка. – Я в обід все поскладала.

Їхню суперечку почула мама:

– Чому ви сперечаєтеся? Невже ви забули, про що Ісус розповідав людям.

Наталя зі Степанком притихли. Вони згадали те, що чули, але чого не хотіли виконувати.

– Я допоможу тобі поскладати, Наталю, – сказав Степанко.

– А я допоможу тобі, – усміхнулася сестричка.

Наталя і Степанко знали, що потрібно виконувати вказівки вчителів, допомагати один одному, але не робили того. Проте вони згадали слова Ісуса, котрий сказав, що ми повинні почути і виконувати Його слова, а не тільки бути слухачами.

Л.Кучма

Чому Наталя зі Степанком сперечалися?

Чому вони змінили свою поведінку і вирішили допомогти один одному?

Яким чином ми можемо виконувати слова Ісуса Христа?

Бог у Святому Письмі дав нам певні правила. Якщо ми будемо дотримуватися їх, то будемо найкращими Його учнями.

Літературна хвилинка

Соромно перед соловейком

Оля й Ліда, маленькі першокласниці, пішли до лісу. Після втомливого шляху вони сіли на траві відпочити й пообідати.

Витягли з сумки хліб, масло, яєчка. Коли дівчатка вже пообідали, недалеко від них сів на дерево соловейко й заспівав. Зачаровані прекрасною піснею, Оля й Ліда боялись поворухнутись.

Соловейко перестав співати.

Оля зібрала недоїдки й шматки газети, кинула під кущ.

Ліда забрала недоїдки, загорнула в газету й поклала в сумку.

– Навіщо ти забрала сміття? – запитала Оля. – Це ж у лісі... Ніхто не бачить...

– Соромно перед соловейком... – тихо відповіла Ліда.

Василь Сухомлинський

Чому дівчатка відправилися у ліс?

Що вони робили в лісі?

Кого із дівчаток можна назвати відповідальною?

Чому?

Не відкладай

- Я зроблю це в понеділок!
Так собі сказав Тодось.
Але взятися до діла
Щось охоти не знайшлось.
- Хай зроблю це у вівторок. –
Але знов серед забав,
Повних сміху, співомовок,
День немов у воду впав.
- Середа - гарніша днина!
Це півтижня. Та – біда:
Не оглянувсь ще хлопчина
Вже й минула середа.
- Ну, напевно вже почну я
Цю роботу у четвер.
Але все, що не візьму я,
З рук летить. І що ж тепер?
- Може п'ятниця допоможе?
Мушу конче вже почать.
Проминає тиждень... Боже!
Треба хутко поспішать!
- Ні, найліпше – це субота!
Вільний день і вільний час.
Та субота – не робота!
Ввесь порив чогось погас...
- Ось прийшла й свята неділя.
Чи робити? Буде гріх! –
І з того усього діла
В хлопця вийшов просто... сміх!

Що, ж порадити хлопчині?
Наш Тодосику! Ти знай!
Все зроби, що можеш, нині,
А на завтра не лишай!

Микола Щербак

*Що ми можемо порадити хлопчині?
А ви не залишаєте свої справи на потім?*

***

Будьте виконавцями слова, а не лише слухачами, самі себе обманюючи. Бо хто лише слухає слово, але його не чинить, той подібний до чоловіка, що розглядає у дзеркалі обличчя, яке має від природи: ледве поглянув на самого себе, відійшов і зараз же забув, який він. (Послання апостола Якова 1:22-23.)

Заняття 26

**Поняття стриманості та вседозволеності.
Заохочення до стриманості у своїх вчинках
та бажаннях. Скромність і добропорядність**

Літературна хвилинка

Казка про Мар'янку й ангелика

У село до бабуні часто приїжджала онука Мар'янка. Якось зібралася бабця на город копати картоплю. Дівчинка з нею не захотіла йти.

– Я буду лялькою бавитися, – сказала вона.

– Добре, тільки гляди – з двору ні на крок, – наказала бабуся.

– Гарзд, – кивнула Мар’янка, і дві кіски з рожевими стрічками весело тріпнули на знак згоди.

Але за якийсь час дівчинка занудьгувала:

– Може, піти до бабусі?

А хитрий злий дух тут як тут: «Чому б тобі, Мар’янку, не вийти погуляти?»

– А й справді, – подумала дівчинка, але відразу відмахнулася від цієї думки. – Бабуся лаятиме.

«Та ти швиденько, вона й не знатиме», – підказує злий дух. «Бабусю треба слухати», – озвався ангелик. Дівчинка подумала і вирішила:

– Я тільки на лавці біля воріт посиджу.

Навколо не було ні душі – ніколи людям осінньої днини на лавках сидіти. Дівчинка трохи спостерігала за сріблястими павутинками бабиного літа, та згодом їй це набридло.

А злий дух, звісно, не дрімає, знову нашіптує: «Прогулялася б ти, Мар’янку, до ріки».

– Справді, – вигукнула дівчинка, – це ж зовсім близько. «Що ти надумала? – розхвилювався ангелик. – Не можна тобі самій до річки ходити».

Знову Мар’янка стоїть перед вибором. А злий дух не вгаває: «Хіба ти маленька? Дорогу знаєш, одна нога тут, друга там».

Покинула Мар’янка ляльку і побігла знайомою стежкою. А засмучений ангелик непомітно розплів їй одну кіску і почепив рожеву стрічку на штахетину.

Дівчинка постояла на кладці, полічила рибок і знову занудьгувала. Втішився злий дух: «Пам’ятаєш, Мар’янку, які гарні аплікації ти робила з осіннього листя? А на тому

березі листочки, наче з чистого золота. Бабуся зрадіє, якщо ти зробиш для неї картинку».

«Краще уяви, як вона злякається, коли не застане тебе вдома», – прошепотів ангелик.

Похнюпилася Мар'янка: як вчинити, коли знаєш, що робиш не зовсім правильно, хоча наміри якнайкращі?

«Але ж бабуся насправді буде рада. І не розсердиться, коли побачить подарунок», – вирішила Мар'янка і перейшла на протилежний берег.

Ангеликові нічого не залишилося робити, як розплести другу кіску і почепити стрічку на перила місточка.

Дівчинка збирала на узліссі листочки, коли раптом з'явився барвистий метелик і закружляв перед Мар'янкою.

«Лови його», – заволав злий дух.

Дівчинка лишила на стежці листя і побігла за метеликом. «Мар'янку, куди ти?!» – намагався її стримати ангелик. Але дівча бачило перед собою лише барвисті крильця.

Тоді ангелик непомітно розв'язав поясок від її суkenочки і повісив його на кущ калини.

Зненацька метелик щез, мабуть, причаївся у якійсь схованці. Мар'янка оглянулася довкола. Серденько злякано закалатало, бо вона опинилася на незнайомій галявині.

По щічках потекли струмочки сліз. А злий дух зловтішається та страху наганяє: «Зараз прийдуть вовки і з'їдять тебе, неслухняне дівчисько».

Тут згадала Мар'янка про свого ангела-охоронителя і зашепотіла: «Ангелику, рятуй мене».

Підхопив ангелик Мар'янчин плач і поніс до бабусі.

Пораючись на городі, старенька почула плач дитини. Прислухалася: тихо довкола, лише вітер у кукурудзі забавляється. Але на душі у бабуні стало тривожно. Покинула вона роботу і пішла подивитися, що онука робить. Обійшла двір, хату – нема дівчинки. Бачить – хвіртка відчинена. Вийшла бабуся на вулицю, а на штахетині вітер рожевою стрічкою тріпоче. Зрозуміла вона, що Мар'янка до ріки подалася і що було сили у старечих ногах й собі туди поквапилася. На місточку вгледіла другу стрічку.

Вийшла на узлісся, а там на калині поясок гойдається. Добре, що бабуся знала ліс, як своїх п'ять пальців. Вона скоро знайшла свою зарюмсану, розпатлану, але живу і здорову онуку.

Мар'янка обняла бабуся і, схлипуючи, сказала:

– Пробачте, тепер я завжди слухатимуся Вас і свого ангела-охоронителя.

А ви, дітки, кого слухаєтеся?

(З посібника «Стежками Божих заповідей»)

Який наказ дала бабуся онучці?

Хто нашіптував дівчинці не дотримувати свого слова?

Хто застерігав Мар'янку від необдуманих вчинків?

Як ангел допоміг дівчинці повернутися додому?

Яку обіцянку дала Мар'янка?

Заняття 27

Чесність і правдивість. Ніколи не бери чужого

Літературна хвилинка

Маленька брехня

Ганнуся впала і зламала ногу. Довелося в гіпсі лежати вдома. Вона дуже переживала, що багато в школі пропустить, а тоді зовсім відстане від однокласників.

Друзі вирішили виручити однокласницю: домовилися щодня носити їй уроки і пояснювати, коли вона щось не зрозуміє.

Коли настала черга Наталки провідувати Ганнусю, вона не пішла до однокласниці. У класі збрехала, що в неї бабуся захворіла.

– Як тобі не соромно!– обурилася Надійка. – Та ти ж учора цілий день через скакалку на вулиці стрибала.

– Подумаєш, злочин великий, – трохи зашарілася Наталка. – Я зовсім трішечки збрехала.

Г. Кирпа

Чому однокласники вирішили щодня провідувати Ганнусю?

Як поступила Наталка, коли настала її черга?

Чи визнала Наталка свою провину?

Чого їй забракло?

А як ви гадаєте, чи може бути брехня малою і великою?

Мала брехня спричиняє таку ж шкоду, що й велика. Адже і мала брехня – це вже неправда. Здавалося б дрібниці. Аж ні! Мала брехня з часом переростає у велику брехню, якій немає прощення.

Християнський словничок

Чеснота – це схильність постійно чинити добрі справи; позитивна якість характеру людини, що визначається сумлінним ставленням до своїх обов'язків, щирістю в стосунках з людьми, моральною стійкістю.

Совість – критична оцінка людиною власних вчинків, усвідомлення і почуття моральної відповідальності за свою поведінку перед самим собою, людьми, суспільством.

Літературна хвилинка

Твій гріх знайде тебе

Діточки, чи ви пробували коли зробити щось недоброго, чи якусь шкоду і заховатися від мами чи тата? Якось важко. Здається, їхні очі все бачать, їхні вуха все чують і вони все знають. Недобрі вчинки взагалі тяжко заховати.

Одного дня Вітя з татом відвідали одного багатого чоловіка. Цей чоловік мав маленького папугу, який умів говорити. Його звали Віва. Вітя, коли побачив його, був у захопленні від цієї пташки. І коли цей чоловік вийшов із татом з кімнати, Вітя узяв пташку й заховав собі до кишені. Повернувшись назад, чоловік зауважив, що пташки не було в клітці.

– Що сталося з пташкою? – запитав він.

– Я не знаю, – відповів Вітя.

– Але ж вона була в клітці перед тим, як ми виходили. Де ж вона поділася? – турбувався чоловік.

– Може, дверцята клітки були відчинені й вона вилетіла, – пробував приховати свій вчинок Вітя.

– Може, – усміхнувся чоловік і гукнув: «Віво, де ти є?»

– Тут я, – відізвалася Віва з кишені хлопця.

Вітя почервонів.

Христина Приходько

Літературна хвилинка

Чесність вимагає від людини бути мужньою і сміливою. Це означає – уміти знайти в собі сили не чинити гріх, а якщо гріх уже скоєний – вчасно визнавати свою провину і виправити скоєне.

Обманщик

Федір був тихим і сором'язливим хлопчиком, але страшенно обманював. Він говорив своїм товаришам у дворі, що йому не п'ять років, а шість і один місяць. Казав, що у нього вдома є дуже старовинна шабля, якої нікому не можна показувати. Що він одного разу побував на Північному полюсі, але там йому стало дуже холодно, і він попросився додому.

Якось восени, під час золотого листопаду, занедужала його бабуся. Приходив священник і причастив її. Їй стало легше, вона навіть піднялася з постелі. Сівши на крісло напроти кутка з іконами, вона то читала потроху, то молилась, ледве ворущачи губами. Мама приносила їй поїсти і підбадьорювала її. Одного разу мамі прийшлося відлучитися на весь день. Ліки і все, що потрібно, вона поставила на тумбочку біля крісла.

– Якщо бабуся щось попросить, – сказала мама Феді, – то принеси.

З часом бабусі стало погано. Вона прийняла ліки, посиділа так із заплющеними очима, а потім сказала: «Федю, мама забула поставити мені святої водички. Піди на кухню, вона в пляшечці, налий мені в чашку трохи».

Федя пішов на кухню і там подивився: пляшечок багато, але всі не ті. Не роздумуючи, він взяв чашку і налив у неї трохи холодної води з крана.

– От, бабусю, свята вода, – сказав він. Бабуся шанобливо взяла чашку і почала хреститись. На очах в неї

з'явилися сльози: «Хай буде, Господи, свята вода Твоя, мені, рабі Твоїй, на здоров'я». Випила і задрімала.

Коли прийшла мама, бабуся сказала:

– Ти знаєш, Катю, мені значно краще. Федя вдень приніс мені святої води, я випила і, здається, заснула. І от я бачу ангела світлого. «Вірний Господь, – сказав він, – не залишає чад своїх, якщо навіть їх обдурюють їхні близькі!» Слава Богу! Тільки, що це таке сказано про обман? Хіба хто є у нас обманщик?

Федя почервонів, але нічого не сказав і вийшов. Зовсім поруч сиділа на березі ворона і дивилася на нього. «Бре-е-ехун!» – сказала вона. Федя переступив з ноги на ногу, підлога скрипнула: «Брехун!» У будці закрутився, брязкаючи ланцюгами, пес і прогарчав: «Брехун!» Він злякався і заплакав: «Тепер мене Бог покарає», – майнуло в нього в голові. Він дуже злякався і кинувся в будинок.

Бабуся йшла з кухні з пляшечкою з-під квасу повною святої води до самого верху... Брови її здивовано здіймалися. Федя кинувся до неї, обхопив і міцно ткнувся носом у її фартух.

– Бабусю, вибач! – з плачем сказав він. – Більше не буду обдурювати! Тільки помолись, щоб Бог не покарав мене.

– Значить, ти каєшся?

– Так.

– Ну, Бог милостивий, а особливо до дітей. Не плач. Але не обманюй, бо це погано, далеко зайти може. А воду твою Господь однак зробив святою і допоміг мені.

(За збіркою «Білі птахи»)

Яким гріхом вирізнявся Федір серед однолітків?

Яким чином він обманув бабуся?

Як виявилася неправда хлопчика?

Що пообіцяв Федір?

Хвилинка святості

Бажаємо чужого – втратимо й своє

У монастир преподобного Кирила пробралися злодії. Зняли вони дзвони з бідного храму монастиря. Вже хотіли втекти, але заблукали. Преподобний Кирил зустрів їх і запитав:

– Чому ви тут?

Злодії впали йому в ноги, покаялися і попросили прощення.

Преподобний почав їх навчати:

– Ще не було такої людини, яка могла б бути щасливою чужим добром. Бажаємо чужого – втратимо й своє. Тільки копійка, зароблена своїми руками – вічна. Зароблений кусень чорного хліба краще вкраденого короваю. Пам'ятайте цю мудрість і йдіть з Богом.

(Зі збірки «Заповіді Божі в оповіданнях»)

Ми повинні пам'ятати, що за кожен свій вчинок ми маємо відповідати перед Богом, перед батьками, старшими людьми і перед самим собою.

***

«І знайте, що ваш гріх знайде вас!» (Числа 32:23).

Заняття 28

Роби добро безкорисливо. Добрі вчинки приховуй. Не докоряй і не засуджуй

Хвилинка святості

Скупий чернець

В одному монастирі, що лежав у горах, був такий звичай: кожен чернець усі гроші, які приносили паломники в пожертву чи зароблені ним, він роздавав біднякам, які жили у навколишніх селах.

Та серед усіх ченців вирізнявся один, який не роздавав грошей, а ховав їх у себе в келії. Така поведінка ченця викликала нерозуміння, а, подекуди, й обурення братів. Адже всі вони давали обітницю не збирати собі скарбів на землі. І все, що вони мали в обителі, було спільним, і ніхто нічого не приховував від інших. Серед братії пішов поголос, що цей чернець скупий, і вони потай його так і називали.

Коли прийшов час, Господь призвав душу ченця до Себе. Братія зібралася, щоб провести його в останню путь і помолитися за його грішну душу. Увійшовши до келії покійного, вони сподівалися побачити там велику кількість грошей, які за все своє життя в монастирі повинен був накопичити їхній брат. Та яким же великим був їхній подив, коли вони не знайшли там нічого, крім речей, що потрібні ченцю для його молитви і життя в обителі.

З розгубленими обличчями стояли вони при відспівуванні брата, не розуміючи, куди ж поділися гроші. Аж коли раптом почули вони неголосну розмову селян, які у великій кількості прийшли на похорон ченця.

– Коли у нас пропала корова, ми дуже бідували. А цей чернець вночі привів мені до двору корову. Хай Господь згадає його доброту...

– А в нас украли коня і нічим було зорати землю. Так він купив нам коня і врятував нашу сім'ю від голодної смерті. Хай упокоїть Господь душу цього праведника...

– Минулої зими ми замерзали, бо не було грошей, щоб купити дрова. А цей чоловік дав нам грошей, ми купили на них дерева і змогли перезимувати. Нехай пом'яне його Господь у Царстві Своєму...

Слухали брати-ченці такі слова селян і соромно їм стало за своє ставлення до покійного. Зрозуміли вони, що їхній брат до останнього свого подиху виконував свою чернечу обітницю. Але не для людського ока, а для Господа.

Який звичай був у гірському монастирі?

Чим вирізнявся один чернець в очах своїх братів-монахів?

На що сподівалися ченці, коли увійшли до келії покійного?

Що почули ченці від селян навколишніх сіл.

Чому братам-ченцям стало соромно?

Літературна хвилинка

Царство Боже в нашому серці

Один невільник, по імені Самбо, привезений з Африки, був християнин і повадився так добре, що господар зробив його керівником.

Одного разу господар, маючи намір купити партію невільників, послав його на базар вибрати двадцять добірних молодців. Самбо, вибираючи рабів, зауважив серед них одного бідного, старого, понівеченого чоловіка і з особливою радістю купив його. Господар був дуже

здивований цим вибором і спочатку довго не погоджувався прийняти хворого і нездатного до роботи чоловіка, але Самбо так старанно просив за нього господаря, що той поступився його проханням і взяв старого.

Коли невільники були відведені на роботу, господар помітив, що Самбо надзвичайно дбайливо доглядав за старим африканцем. Він взяв його в своє житло, поклав на свою власну постіль і годував його зі свого столу. Коли було сиро, він виводив його на сонце, а коли було жарко, садив під тінь дерева. Господар подумав, що Самбо знайшов одного з своїх родичів, і запитав, не батько чи його цей старий.

– Ні, він мені не батько, – відповів Самбо.

– Ну так брат?

– Ні, він мені і не брат.

– Може бути, твій родич?

– Ні, пане, він мені не рідня і не товариш.

– Чому ж ти дбаєш про нього? – запитав здивований господар.

– Та тому, що він – мій ворог, – відповів Самбо. – Адже це він продав мене колись торговцю невільниками, а Христос велить платити за зло добром.

Протоієрей С. Остроумов

Звідки родом Самбо?

Що так сильно дивувало господаря?

Ким був старий хворий чоловік, яким так опікувався Самбо?

Чому ж він доглядав за старим африканцем?

Господь навчає нас, що не може бути благороднішої справи, ніж помилувати свого ворога.

Доброта

Доброта – вона єдина,
що єднає нас усіх.
Хочеш жити не тужити –
ти роби добро усім.
«Добрий день» скажи людині,
усміхнись і не сумуй.
Будь щасливий, будь добріший.
Друзів знайдеш так собі.
Поможи матусі, татку
і отримай від них ласку.
Поступись в трамваї місцем,
і тобі подякують за це.
Не кажи ніколи
ти поганих людям слів.
А скажи: «Будь ласка», «Добре»,
«До побачення», «Привіт».
І людині стане краще,
І тобі не гірше буде.
Роби справи добрі завше,
і живи на втіху всім.
Поспішай на добру справу.
І роби добро усім.

Андрій Нігай

Хвилинка повчального дозвілля

Незнайко допомагає

Дійові особи: Незнайка, Пілюлькін, Пончик, Сиропчик, Кнопочка.

Незнайко: Ти, Пілюлькіне, все трудишся, все допомагаєш іншим, а тобі ніхто допомогти не хоче. Давай я потовчу тобі ліки.

Пілюлькін: Будь ласка. Це дуже добре, що ти хочеш мені допомогти, ми всі повинні допомагати один одному.

(Підходить Сиропчик і Пончик).

Пончик: Дивись, Незнайка теж вирішив стати лікарем. Ось буде весело, коли він почне лікувати всіх.

Сиропчик: Ні, він, напевно, вирішив підлизатись до Пілюлькина, щоб той не давав йому касторки.

Незнайко (замахується і починає битися): Мовчи, а то ось як дам ступкою.

Пілюлькін: Стій! Стій!

Незнайко: Ах, ти, Сироп, противний! Я тобі покажу. Яка добра справа пропала дарма! І чому ж так постійно виходить: хочеш зробити добро, воно виходить навпаки.

Кнопочка: А може бути, ти не безкорисливо робив ці вчинки, а заради вигоди?

Незнайко: Як це – не безкорисливо? Розтирайку шапку допоміг знайти. Моя це шапка, чи що? Пілюлькину конвалії збирав. Яка мені вигода від цих конвалій?

Кнопочка: А для чого ж ти їх збирав?

Незнайко: Ніби не розумієш. Сама ж сказала: якщо я три добрі справи зроблю, то отримаю чарівну паличку.

Кнопочка: Ось бачиш! А говориш – безкорисливо...

Незнайко: А для чого ж я, по-твоєму, повинен робити добрі вчинки?

Кнопочка: Ти повинен робити їх так, з добрих намірів.

Яке правило доброти ви почули?

Складемо ще декілька правил творіння добра.

Літературна хвилинка

Непроста справа

Оленка дізналася від бабусі, що засуджувати людей – великий гріх і розповіла про це подружкам.

– Навіть того, хто тебе скривдив? – здивувалася Марина.

– І тих, хто неправий? – не повірила Таня.

– Нікого! – суворо сказала Олена. – Не можна навіть слухати, як при тобі погано говорять про когось. За це можна потрапити в пекло!

– Ніколи не буду тепер засуджувати! – пообіцяла Марина. – Навіть Сергійка з 1-го «Б», хоча він забіяка! Ой...

– Ех ти, обманщиця! – засміялася Таня і також ойкнула.

– Давайте хоч п'ять хвилин потерпимо! – запропонувала Оленка.

Дівчатка дочекалися, коли годинник показав 12.00, і почали.

Сидять вони, мовчать. Десять секунд пройшло, п'ятнадцять...

– А наша сусідка... – почала було Таня, але, пригадавши про домовленість, закусилла губу.

Пройшло ще двадцять секунд...

– У Тетянки Сидорової... – подала голос Марина і замовкла.

По телевізорі йшов фільм «Острів скарбів». Дівчинки уп'ялися на екран. Але один з піратів раптом закричав:

– Ах ви, дурні! Марина ледь встигла вимикнути телевізор.

Таня увімкнула магнітофон, щоб не так важко було мовчати.

– Дурачина ти, роззява! – почувся голос казкарки. Тоді Олена взяла книжку «Пригоди kota Леопольда» і почала читати вголос. Дійшовши до слів: «Виходь, підлий боягуз!», вона закрила книгу й обурилася:

– Так що ж це таке?!

А тут у кімнату вбіг Тетянчин брат Олексійко. Він глянув на подружок і здивувався:

– Чого це ви вдома сидите? От дурні!

– Сам дурний! – виштовхнула його за двері Таня.

– Зовсім не розуміє, що не можна засуджувати! – підтакнула Марина.

– Всі хлопчиська такі! – додала Оленка.

Вони в один голос зойкнули і, не змовляючись, подивилися на годинник. Пройшло 3 хвилини 17 секунд з початку їхньої домовленості.

(З журналу «Благовіст»)

Хвилинка святості

Будь поблажливий і лагідний

Людина, озлоблена проти нас, є людина хвора. Треба докласти до його серця пластир – любов; треба приголубити її, поговорити з нею з ласкою, з любов'ю, і якщо в ній не закореніла проти нас злість, а тільки тимчасовий спалах, – подивіться, як серце її або її зло розтане від нашої ласки і любові, як добро перемагає зло. Християнину потрібно бути завжди благим, мудрим на те, щоб благим перемагати зло.

Св. прав. Іоанн Кронштадтський

***

Стережіться виставляти свою милостиню перед людьми, щоб бачили вас; а як ні, то не матимете нагороди від Отця вашого Небесного. Отож, коли чиниш ти милостиню, не сурми перед себе, як то роблять оті лицеміри по синагогах та вулицях, щоб хвалили їх люди. ... А як ти чиниш милостиню, – хай не знатиме ліва рука твоя, що робить правиця твоя, щоб таємна була твоя

милостиня, а Отець твій, що бачить таємне, віддасть тобі явно (Мф. 6: 1-4).

Заняття 29

Добротолюбіє. Покликання людини – відчути й зберегти красу. Коли я щасливий...

Літературна хвилинка

Правда і брехня

Пішли троє друзів у двір погуляти. День стояв погожий. Хлопці гойдалися на гойдалці, грали у футбол, у піжмурки і не помітили, як стемніло. Пізно, батьки, мабуть, хвилюються, сваритися зараз будуть.

От зупинилися вони біля під'їзду та й думають, що краще: правду сказати чи збрехати?

– Я скажу, що тітоньку Марію зустрів і допоміг сумки важкі донести, – говорить перший. – Матуся зрадіє і не буде сваритися.

– А я скажу, – говорить другий, – що хулігани не пускали і хотіли набити. Тоді й мене не будуть сварити.

– А я скажу правду, – каже третій. – Правду завжди краще казати, тому що вона – правда, і вигадувати нічого не потрібно.

Розійшлися хлопці по домівках. Перший про тітоньку Марію розказав. А мамі саме тітонька Марія подзвонила. Розсердилася мама за те, що пізно повернувся, а за брехню покарала.

Тільки-но другий хлопчик розповів про хуліганів, як тут до тата сусід зайшов і говорить:

– Я сьогодні цілий день під під'їздом машину ремонтував, тільки піднявся. І ніяких хуліганів не було.

Розсердився тато. За запізнення розсердився, а за брехню вдвічі більше.

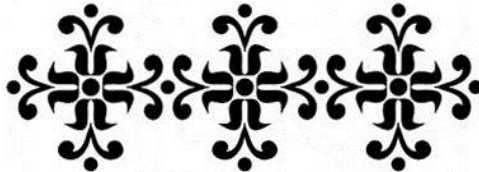
А третій всю правду розповів. Насварили трохи батьки, пояснили, як сильно засмутив їх син, але пробачили.

(З журналу «Благовіст»)

Хто з хлопчиків вчинив правильно? Чому?

Чи потрапляв ти в такі ситуації, коли доводилося стояти перед вибором: сказати правду чи збрехати?

Прочитай прислів'я. Чому так кажуть: У правді – сила!?

Розділ IV.

МУДРЕ СЛОВО КНИГИ

Заняття 30

«Спочатку було Слово». Слово – дар Божий. Дар слова, добре слово, мудре слово

Літературна хвилинка

Свято створення

Закінчивши створення світу, Бог на сьомий день вирішив зробити собі свято. Всі створіння захотіли піднести Богові найкращі подарунки.

Білочки принесли Йому горішки і мигдаль, кролик – моркву, вівці – теплу м'яку вовну, корови – густе пінисте молоко.

Мільярди ангелів вишикувалися півколом і почали співати божественні серенади.

Людина також, хвилюючись, чекала свого виходу. «Що я можу подарувати? Квіти мають запах, бджоли – мед, навіть слони обіцяли, що влаштують Господу Богу душ, а потім висують Його своїми хоботами».

Людина стояла в кінці черги і не припиняла журитися, тоді як інші створіння проходили перед Престолом Бога і складали Йому свої дари.

Коли залишилося лише кілька створінь: черепаха, слимак і лінивець, – людина запанікувала.

Нарешті прийшла і її черга.

Людина, якій здавалося, що вона не може подарувати Господу Богові нічого такого ж прекрасного, як інші, сіла

Йому на коліна, пригорнулася до Нього і промовила: «Я Тебе люблю!»

Обличчя Господа Бога просвітліло, і всі Його створіння зрозуміли, що людина подарувала щось таке, чого ніхто не в змозі подарувати.

Дозволь мені любити Тебе, Господи. Чи є щось – в небі або землі, – що б не було Тобою? Ти – Бог мого серця і моя вічна батьківщина.

Дозволь, щоб я завжди був з Тобою. Будь завжди зі мною. І навіть якби я хотів колісь Тебе відкинути, Ти, Господи, не відкидай мене ніколи.

Бруно Ферреро

То який дарунок може людина принести Богові?

Чим людина висловила свою любов до Бога?

Літературна хвилинка

Тримай язик за зубами

Влодко сидів за столом у кімнаті та писав домашню задачу. Передумував докладненько, щоб добре написати та по наробити помилок. Раптом рипнули двері, й у хату ввійшов якийсь бідак*. Хлопець нагадав собі, що тато завжди лишає вдома під склянкою на вікні по кілька сотиків* для жебраків*. Підійшов до вікна, добув п'ять сотиків і тицьнув їх жебракові.

Звичайно, за таку жертву жебраки дуже йому дякували, бажали, щоб виріс великий, був здоровий, щасливий, а після того молилися довгенько. Як же ж він здивувався, коли дідок тільки всміхнувся та став щось незрозуміло гудіти, вимахуючи при цьому руками. Влодко такого ще не бачив. Налякався і поволі став відступати до кухні.

Та в цій хвилині ввійшла до кімнати мати. Вона пригорнула Влодка до себе та каже: «Не бійся, дитино!

Він нічого тобі не зробить! Цей бідачисько – німий!» – І стала щось вимахувати руками до діда, а дід – до неї. Опісля пішла до кухні винесла йому мищину* каші.

Влодко стояв збоку та дивився. Йому здавалося, що коли дід не вміє говорити, то, певно, й язика не має. Та побачив, що голодний дідок дуже скоро випорожнив мищину. Щось погомонів, ніби подякував, й вийшов з хати.

– Який же страшний чоловік! – каже Влодко до мами.
– У нашому селі нема ні одного такого.

– Бо він німий, не може говорити! – каже мама. – Не всі мають від Бога дар мови. Правда, що камінчики ніколи не говорять?!

– Бо камінчики не живі та не рухаються! – каже Влодко.

– А квіточки вже живі та ростуть, а не говорять! – каже мама. – І кішечка жива, навіть нявкає, та не вміє говорити. Хоч язичок має і зубки. А соловейко ще й літає та тьохкає гарно, а ніхто його не розуміє.

– А чому цей жебрак не може говорити?

– Бо він німим уже вродився, або, може, в пізнішому віці втратив мову й онімів. Бачиш, навіть не всі люди говорять, бо мова – це дар від Бога!

– А чому Господь так страшно покарав тих людей, що не дав їм дару мови? – спитав Влодко.

– Ми не знаємо Божих планів, чому воно так є! – сказала мати. – Багато людей уже родяться німими. А багато самі собі є причиною, що втратили мову. Одні лягають на сиру землю та тратять мову, інші через страх або дуже велику злість гикають та німіють. Та ще багато інших причин. Але хто знає, чи німота не виходить людям на добро їхніх душ. Бо людський язичок може принести багато добра та зла. Як маленький сірничок зробить із

села попелок, так і язичок, як почне клясти, брехати, обмовляти, то наробить стільки кривди, що й не може її вирівняти. Чув, як не раз навіть маленькі пастушки таке виговорюють своїм язичком і так викривляють ним, що аж треба встидатися?

– Ай мамцю! – защебетав Влодко. – Цей сусідів Петрик так за кожним словом божитья та хреститья, аж лячно слухати. А ця гикава Настка забирає в нас у школі хліб, олівці, пера та все каже: «Присяй-бо* й присяй-бо! Це не я!»

– От бачиш! – каже мати. – Якби ці діти були німі, то стільки гріха не робили б і не ображали б Бога. Їхні душі були б чистенькі. Тому вже так Бог дав, що цей наш язичок схований аж за двома брамами. Першою брамою є губи, а другою – зуби. Треба добре знати, коли ці брами відмикати! Бог дав нам цей дар мови для того, щоб ми своєю мовою славили Бога, говорили правду та все те, що добре й гарне. Треба завжди пам'ятати, що наказує нам заповідь Божа.

Влодко взяв собі до серця мамину науку. І не тільки сам завжди пам'ятав про заповідь Божу, але й усіх своїх товаришів застерігав, щоб вони не говорили поганих слів.

(За посібником «Стежками Божих заповідей»)

Бідак – бідняк

Сотик – дрібна монета

Жебрак – людина, яка просить милостиню

Мищинка – миска

Присяй-бо – присягаюсь (клянусь) Богом

Чим займався Влодко, коли до хати зайшов бідак?

Як дякували жебраки Влодкові за його милість?

Чим налякав хлопчика останній відвідувач?

Як ви розумієте слово «німий»?

*Якого зла може наробити язичок?
То навіщо потрібно тримати язик за зубами?*

Літературна хвилинка

Погані слова

Коля був хлопцем, який постійно вживав погані слова. Мама розказувала, пояснювала, грозила, карала, але нічого не помагало. Він продовжував вживати погані слова, яких навчався на вулиці. Тоді вона вирішила, що кожного разу, як він скаже погане слово, вона помие йому язика милом. Поганий смак мила, може, зупинить його, думала мама. Але і це не помагало.

Мама тоді подумала, що не язик винен, а серце, бо з брудного серця виходять брудні слова. Христос сказав: «Добра людина із доброї скарбниці серця добре виносить, а лиха із лихої виносить лихе. Бо чим серце наповнене, те говорять уста його!» (Лк. 6:45). «Отже, не язик, а серце потрібно обмити. Це ж зробити може лише Господь Ісус Христос», – міркувала мама.

Тоді прийшла їй думка. Коля любив пироги. І мама спекла пиріг у формі серця. В середину, замість доброї начинки, поклала хрін, гіркий перець, цибулю і гірчицю, а поміж ними поклала кусочки шоколаду.

– Що за гарне серце! – побачивши пиріг, скрикнув Коля. – Чи я можу їсти тепер?

– Можеш, – відповіла мама.

Коля вкусив, але довго не тримав цього пирога в роті. Що це за пиріг? Його не можна їсти. Він розломив, щоб подивитися, що всередині.

– Мамо, чому ти таке гарне серце начинила цим? Хіба ж це можна їсти?

– Чому ні? – спокійно запитала мама.

– Хіба ж із цього печуть пироги? Ти перевела тісто і шоколад, – сказав Коля.

– Колю, а ти не те саме робиш? Господь Бог тобі дав добре серце, а ти все, що є добре в тобі, мішаєш із брудом. І так, як добре тісто і смачний шоколад у цьому пирозі втратили свій смак, так все добре, що Бог вложив у твоє серце, втрачає красу, коли ти вживаєш погані слова. Слухай, що слуга Божий Яків пише: «Із тих самих уст виходить благословення і прокляття. Не мусить, браття мої, так бути. Хіба витікає з одного джерела солодка і гірка вода? Не може, браття мої, фігове дерево приносити маслини, або виноградна лоза – смокви: так само й джерело одне не може виливати солону і солодку воду» (Як. 3:10-12). Колю, щоб добрий був пиріг, потрібно покласти добру начинку. Ось так само, щоб добре говорити – потрібно мати чисте серце, сповнене Святим Духом, в якому жив би Господь Ісус Христос, – пояснила мама.

– Он для чого ти спекла такий пиріг, щоб показати мені, що є в моєму серці. Якщо в моєму серці такі недобрі речі, як у пирозі, то я їх не хочу мати, – зрозумівши значення пирога, сказав Коля.

За Христиною Приходько

Як ми можемо очистити своє серце від бруду?

***

«Або виростить дерево добре, то й плід його добрий, або виростить дерево зле, то й плід його злий. Пізнається бо дерево з плоду! ... Бо чим серце наповнене, те говорять уста» (Мф. 12:33-34).

Заняття 31

Слово усне та слово писемне.

Слово Боже – найголовніша книга Біблія.

Хвилинка святості

Слово про Святе Письмо

Як до нас дійшла Біблія – Книга Книг, Святе Письмо?

Коли ми беремо в руки книгу, то насамперед дивимося на обкладинку – цікавимося назвою й автором. Що бачимо? «Біблія. Книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту». Тут кожне слово потребує пояснення, окрім, звичайно ж, «Книги».

А ось імені автора ні на обкладинці, ні на титульному листі не знайдемо. Хоча всі чули, що Біблія – це слово Боже, отже, Бог – її Автор. Але як це розуміти?

Перегортаємо сторінку, вивчаємо зміст. Знаходимо багато чого цікавого: Книга Іова, Премудрість Соломона, Євангеліє від Марка... Відразу розуміємо, що Біблія – це збірка книг, написаних різними авторами. Грецьке слово «Біблія» якраз і означає – «книги». Найчастіше імена їх авторів нам відомі, іноді ми не знаємо, хто саме створив ці тексти.

При цьому ми, християни, переконані, що це не просто звичайна людська література, написана виключно завдяки знанням, розуму і таланту тієї або іншої людини. Всі книги Святого Письма – богонатхненні. Через ці книги з нами говорить Сам Бог. Але це не означає, що люди-автори біблейських книг – царі, пастухи, воєначальники, філософи, рибалки, лікарі – були всього лише роботами, що механічно писали під диктовку Бога.

Спочатку всі біблійні події, все побачене й почуте передавали із вуст в уста, тобто усним словом. Але

проходив час, свідків тих подій ставало все менше, дещо почало губитися в пам'яті. І тому постала необхідність записати все для нащадків. Деякі з авторів Біблії були безпосередніми учасниками життя і розп'яття Господа нашого Ісуса Христа.

Біблія не виникла відразу. Книги, що увійшли до її складу, писалися впродовж півтори тисячі років, і саме створення цих книг відбувалося не випадково. Воно було нерозривно пов'язане з історією єврейського народу, а вірніше сказати, з історією стосунків вибраного народу зі своїм Богом. Біблія складається з двох частин.

Велика (і за об'ємом, і за тривалістю формування) частина Біблії називається Старим Заповітом. Менша – це Новий Заповіт.

Біблія для дітей – це збірка ілюстрованих дитячих оповідань. Саме Біблія покликана донести до вас усі найважливіші настанови та виховати справжніх християн на прикладі історій зі Старого та Нового Заповітів Святого Писання. Читаючи Біблію, ви навчитесь шанувати Слово Господнє, а також вивчите десять заповідей, які Бог дав Мойсею, які є основою щасливого життя на землі.

Літературна сторінка. Плутанинки

Бігла полем ковбаса

Бігла полем ковбаса –

Ковбаса шукала пса.

Сир шукав свою ворону –

Заглядав під кожну крону.

До ведмедя у барліг

Вулик з медом сам прибіг.

Он капуста – цілий ряд! –

Поспішає до зайчат.

А до мене через двір
Отакенний біг пломбір,
За пломбіром – ескімо, -
Ми з Оленкою з'їмо.

М. Петренко

Переплутанка

От так диво-дивина –
Виріс ріг у кабана.
Льоха вбралася у пір'я,
Пси порили все подвір'я.
А цаписько в курнику
Заспівав: «Кукуріку!»
Лізуть горобці під квочку,
Щоб сховатись в холодочку.
А ягнята, мов коти,
Геть обсіли всі плоти.
Віл на яворі пасеться,
Кіт у кошику несеться,
А індики на воді
Плавають, мов лебеді.
А тепер скажіть мені:
Де тут правда, а де ні.

А. Григорчук

Чудасія

Диво сталося у світі:
Помилився чарівник,
Пес гойдається на вітті,
Місяць був і раптом зник
Річка вгору повернула
Сів буланий на горбу
Жаба бусла проковтнула

Й полетіла на вербу.
Вовк капусту їсть в городі,
Заець ловить каченят,
Вбравшись гарно і по моді
Піч пішла в село гулять.
За котом погнались миші,
Ніби так завжди було,
І нарешті очманівши
Сонце ввечері зійшло.

В. Шевчук

Хвилинка святості

Притча про сіяча

Ісус Христос, знаходячись в одному місті, прийшов на берег озера. До Нього зібралось багато народу. Він увійшов у човен і сів, а народ стояв на березі, і з човна почав навчати народ притчами.

Ісус Христос сказав: «Ось вийшов сіяч сіяти зерно своє, і коли сів, то одне впало при дорозі, і було потоптане, і птахи небесні подзьобали його.

А інше (зерно) впало на кам'янисте місце (де було мало землі); воно зійшло, але скоро всохло, тому що не мало коріння й вологи.

А ще інше впало поміж терня (колючі бур'яни), виросло терня і заглушило його.

Інше ж упало в добру землю, і, коли зійшло, дало плід у стократ».

Потім учні запитали в Ісуса Христа: «Що означає ця притча?»

А пояснення таке:

Зерно – це слово Боже.

Сіяч – той, хто сіє (проповідує) слово Боже.

Земля – серце людське.

Земля при дорозі, куди впало зерно, означає неуважних, розсіяних людей, до серця яких слово Боже не має доступу. Диявол легко викрадає і виносить його від них, щоб вони не увірували і не спаслись.

Кам'янисте місце означає людей непостійних і малодушних. Вони охоче слухають слово Боже, та воно не утверджується в їхній душі, і вони при першій спокусі, скорботі або гонінні на Слово Боже відпадають від віри.

Терня означає людей, у яких житейські турботи, багатство та різні пороки заглушують у душі Слово Боже.

Добра, плідюча земля означає людей з добрим серцем. Вони уважні до Слова Божого, зберігають його в добрій своїй душі й з терпінням намагаються виконати все, чого воно вчить. Плоди їхні – це добрі діла, за які вони отримують нагороду від Бога.

Що символізує зерно?

Хто такий сіяч?

Що є символом ґрунту?

Притча про сіяча

Весняним ранком сонячний промінчик,

Пусту землю зігріває.

І от сіяч вже добру працю

На ниві Божій починає.

З любов'ю діло добре робить,

Зерно кидає в сиру землю

І піт з чола рукою обтирає

Поки не стріне аж вечірню зірницю.

Одне зернятко при дорозі впало.

І пташечкам у їжу знадобилось.

А інше – на каміння закотилось.

В густому терні ще одне пропало.

От в борозну пухнасту і вологу

Зернятко з радістю упало.
Тай проросло на диво швидко,
І колоском на сонці заблищало.

(Уривок з «Притчі про сіяча» І. Огородник)

Заняття 32

Святий благовірний князь Ярослав Мудрий. Створення бібліотеки при Софійському соборі у Києві

Хвилинка святості

Про перекладання книг З «Повісті минулих літ»

Любив Ярослав книги, читав їх часто і вдень, і вночі. І зібрав скорописців багато, і перекладали вони з грецького на слов'янське письмо. Написали книг вони велику силу. Ними повчаються віруючі люди і тішаються плодами глибокої мудрості. Начебто один хтось зорав землю, а другий посіяв, а інші жнуть і споживають багату поживу, – так і тут: батько цього всього Володимир, він землю зорав і розпушив її, тобто просвітив християнством. А син же його Ярослав засіяв книжними словами, а ми тепер пожинаємо, сприймаємо серцем книжну науку.

Велика-бо користь від навчання книжного. Книги – мов ріки, які наповнюють собою увесь світ; це джерело мудрості, в книгах – бездонна глибина; ми ними втішаємося в печалі, вони – узда для тіла й душі; в книгах – світло мудрості, а про мудрість сказано: тих, хто любить мене – люблю, а хто дошукується мене – знайде

благодать. І якщо старанно пошукати в книгах мудрості, то знайдеш велику втіху і користь для своєї душі. Бо той, хто часто читає книги, той веде бесіду з Богом і наймудрішими мужами.

Ярослав же, як ми вже сказали, любив книги, багато їх написав і поклав їх у церкві Святої Софії, яку сам збудував. Оздобив її золотом, сріблом і посудинами церковними, і возносить у ній врочисті співи в призначену годину.

І в інших містах і селах він ставив церкви, призначаючи туди попів і даючи їм від багатств свої плату, наказуючи їм учити людей.

Переказав Віктор Близнець

Як ви розумієте вислів «Книги – мов ріки, які наповнюють собою увесь світ»?

А з чим би ви порівняли книги?

Де зберігав князь Ярослав свій безцінний скарб – книги?

Як князь Ярослав собор збудував

Дуже давно (1036 р.) до Києва підійшло величезне військо печенігів, яким не було ні кінця, ні краю. Київський князь Ярослав вирішив дати бій степовикам у полі «поза градом», тобто за містом. Посеред своїх лав поставив він варягів, попереду – лучників, а з боків – власну дружину. Цілий день тривала битва, і тільки ввечері вдалося здолати печенігів. Після цієї битви печеніги відкочували в степи й ніколи більше не нападали на Руську землю.

На місці перемоги князь Ярослав звелів закласти храм на честь Софії – Божої премудрості. Так піднісся у височінь Софійський собор. Храм став символом

могутності Київської Держави, уславився чудовою архітектурою та живописом середньовічних майстрів.

У Софійському соборі була створена бібліотека Ярослава Мудрого – одна з найбільших у Європі. Сімнадцять років князь Ярослав створював бібліотеку, аж до своєї смерті. Саме створював, а не збирав, оскільки кожен книгу доводилося переводити із грецької, болгарської або іншої мови, а потім вручну переписувати й переплітати.

Саме слово «бібліотека» у Древній Русі майже не вживалося. У різних містах Русі приміщення для книг мали дуже різні назви: «книгохранительниця», «книгосховище», «книгохранильня», «книгохранилиця», «хранильна скарбниця», «книжкова кліть», «книжкова палата», «книжковий будинок» тощо. Уперше слово «бібліотека» зустрічається набагато пізніше.

Також у Софійському Соборі розміщувалася школа, де навчали дітей різних наук, мудрі книжники переписували й перекладали літературні та богослужбові твори, складали літописи.

Правила поводження з книгою

Не можна перегинати книжку .

Не можна загинати сторінки.

Не можна закладати в книжки олівці.

Не можна брати книжки брудними руками.

Не можна читати книжку під час їжі.

Не можна читати книжку на сонці.

Книжки бояться і бруду, і вологи, і сонячних променів – від цього псується папір. Ще книжки бояться пилу і комах-точильників.

Найбільше книги люблять чистоту і дбайливе ставлення.

Класти книги потрібно тільки на чисті столи і парти.
Перегортаючи прочитану сторінку, звикайте тримати її за верхній край. І ніколи-ніколи не слиньте пальців.

Літературна хвилинка

Перший бібліотекар

(Легенда)

Було в батька три сини. Перед смертю він подарував кожному по книзі й звелів розпорядитися подарунком як хто захоче, а розпорядившись, посадити на могилі батька по жолудю.

Поховали батька. Як він сказав, так і зробили. Старший син продав свою книгу і купив щось потрібне для господарства.

Середній поставив книгу на видне місце як пам'ять про батька. А молодший взяв свою і пішов до людей. Куди б він не заходив, в кожній хаті давав прочитати батькову книжку або читав і розповідав сам. І люди були дуже вдячні юнакові, годували його, давали притулок на ніч. А коли бували в його селі, то обов'язково відвідували могилу батька і дякували за хорошого сина, який за допомогою розумної книги подарував їм багато гарних думок, зробив добрішими їхні серця.

Пройшов час. Жолудь старшого сина згнив і пропав, середнього сина дав кволий росток, який пожовтів і засох. А із жолудя молодшого сина почав швидко рости молодий дубок, який перегнав берізки і сосни і пішов вгору, розкинув назустріч небу і хмарам свої могутні гілки.

Багато весен і зим сплило рікою часу. Люди забули імена синів того чоловіка. Але мудре насіння знань із батьківської книги дало міцні ростки. Залишилася й пам'ять про юнака, який приніс людям знання. Його

справа стала безсмертною. Він і був першим бібліотекарем серед людей.

Який спадок залишив батько своїм синам?

Перекажіть, як сини розпорядилися батьковими книгами. Що ви можете сказати про кожного з них?

Чому в пам'яті людей залишився тільки найменший син?

Як би ви розпорядилися книгою?

Хвилинка-цікавинка

А ось кілька див дивних.

У минулому цінні книги зберігалися в монастирях. Їх приковували довжелезними ланцюгами до столів та полиць.

Один король, якого звали Фрідріх Великий, карав за крадіжку книжки: злодія кидали до в'язниці на 20 років.

А любителів загинати сторінки в книжках карали трішки м'якше. Так, 1752 року за це у Лондоні били батогами і кидали до в'язниці на 7 років.

У відомому англійському університеті книги видавали додому лише королівській родині. Коли король Карл I послав до бібліотеки свого слугу, той повернувся ні з чим. І король змушений був сам іти за книгою.

Заняття 33

Свято жінок-мироносиць. День Матері

Хвилинка інформації

Жінки-мироносиці

Коли Господь ходив з проповіддю, навколо нього завжди було багато людей. Деякі підходили, слухали й відходили. Але серед численного народу була група жінок, що відрізнялися від інших. Вони супроводжували Божественного Вчителя не тільки для того, щоб слухати Його Слово, але й з любов'ю служити Йому. Вони піклувались про нічліг, їжу та пиття, «служили Йому з майна свого» (Лк. 8, 3). Саме ці жінки рано-вранці поспішали до гробу Спасителя з миром і ароматами, щоб помазати тіло свого Господа. Тому й названі вони мироносицями. Хто ж були ці жінки?

Марія Клеопова – була двоюрідною сестрою Діви Марії і матір'ю апостола Якова молодшого. (Він був першим єпископом Єрусалимським.) Чоловік Марії – Клеопа (або Алфей) – був одним з учнів Господа, якому воскреслий Христос явився на шляху в поселення Еммаус. Марія Клеопова стояла при хресті поряд з Богородицею, ходила з ароматами до Його гробу. Вона одна з перших побачила Воскреслого і почула Його слова: «Радуйтеся!» (Мф. 28, 9)

Саломія – теж була родичкою Божої Матері. Її чоловік Зеведей був простим рибалкою, а сини – Яків та Іоанн – найближчими до Господа апостолами. Христос покликав їх на апостольське служіння одними з перших. Саломія з синами ходить за Господом, слухає Його, служить Йому; вона присутня при Його похованні, приходять з ароматами до гробу.

Іоанна – дружина Хузи, домоправителя царя Ірода. Разом з іншими жінками вона служила Господу (Лк. 8, 3). Вранці в неділю вона теж ходила до гробу і бачила воскреслого Христа.

Сусанна – благочестива жінка, яка разом з іншими служила Господу. Але про її життя відомо дуже мало.

Марія – сестра Лазаря, якого воскресив Господь. Марія любила, коли до них приходив Спаситель: вона сідала біля Його ніг і уважно слухала Його Слово. За кілька днів до хресної смерті Ісуса Марія прийшла у дім, де Він перебував, з посудиною дорогоцінного мира, яким вона з любові до Христа полила Йому на голову і ноги. Потім вона витерла ноги Спасителя своїм волоссям. На обурення Іуди, – нащо, мовляв, таке марнотратство, – Господь сказав, що вона підготувала Його тіло до погребіння. І ще Христос сказав: «Де тільки буде проповідане Євангеліє по всьому світу, сказано буде в пам'ять її і про те, що вона зробила» (Мф. 26, 13). Ми не знаємо, чи ходила Марія з ароматами до гробу Господнього. Але знаємо, що, слухаючи Євангеліє, чинимо, як Марія, що «вибрала найкращу частку, яка не відбереться від неї» (Лк. 10, 42).

Марфа – сестра Лазаря й Марії. Про неї відомо тільки те, що вона піклувалася про частування для Божественного Гостя, Якого з любов'ю приймала в своєму домі. Вона дуже переживала, що не встигне все приготувати, і звернулася до Христа з проханням відпустити Марію допомогти. Господь похвалив Марфу за щире служіння, але наголосив, що сестра її Марія вчинила краще, слухаючи Слово Боже... Точно невідомо, чи ходила Марфа до гробу Спасителя. Але, цілком можливо, вона і тут послужила Йому серед інших, не названих в Євангелії по імені.

Марія Магдалина – найвідоміша з мирносиць. Походила вона з галилейського міста Магдали. Марія страждала від хвороби, а Ісус Христос зцілив її, вигнавши з неї сім злих духів. Жінка з вдячним серцем – Марія Магдалина – після цього не лишала свого Спасителя. Вона скрізь супроводжувала Його, з любов'ю служила Йому. Вона стояла з Богородицею біля хреста, оплакуючи Господа. Вона спостерігала, куди клали Тіло Господа Йосиф та Никодим. Вона так тужила, що раніше за всіх – ще вночі – прийшла до гробу. Магдалина перша побачила воскреслого Христа і повідомила про це апостолам.

(Джерело: velikden.ks.ua)

Літературна хвилинка

Молитва

Всі уже поснули,
Мати ще не спить;
На молитві довго,
Довго так стоїть.
Як одну скінчила,
Другу почина...
Щиро та сердечно
Молиться вона.
Бачу – на коліна
Рідная стає,
Рученьки здіймає,
Сльози нишком ллє.
І вони по виду
Котяться, біжать,
В сяєві лампади
Іскрами блищать.
І мені так сумно,
Жалко так її,

Що від сліз темніють
Очі враз мої.

Микола Чернявський

Посмішка матері

Ніколи не стане великою, благородною людиною той, хто змалку не вмів бути хорошим сином, ніжною дочкою.

Подумай тільки, як багато зробила для тебе твоя мама!

Скільки безсонних ночей провела над твоїм ліжком, коли ти був маленький! Скільки сил віддала вона тобі, поки ти підріс! Та й тепер, напевне, багато працювати доводиться їй на тебе. Адже вона готова пожертвувати всім, аби тобі було добре.

А чи завжди ти цінуєш її любов до себе?

Пригадай, скільки даремних хвилювань ти їй завдаєш, коли, засидівшись у гостях, не повертаєшся в обіцяний час додому! Коли б ти бачив, якою тривогою сповнюються тоді її очі, як насторожено прислухається вона до кожного кроку на сходах, то завжди намагався б повернутися вчасно або хоча б попередити її про своє запізнення.

Хіба вся її любов до тебе не варта такого маленького вияву уваги?

Ти спокійно спиш, а вона до пізньої ночі сидить, низько схилившись, і штопає твої панчохи або стоїть над ночвами і пере твої сорочки.

Невже тобі не хочеться також зробити що-небудь для неї, щоб відповісти на це піклування?

Почни з малого. Йдучи з мамою по вулиці, не дозволяй їй нести важку сумку, а неси покупки сам. Коли вона приходить додому, допоможи їй зняти пальто,

принеси домашні туфлі. Якщо вона впустить ножиці, наперсток, хусточку – підними й подай.

Намагайся частіше бодай чим-небудь допомогти їй по господарству: якщо в будинку нема водопроводу – принеси води, якщо опалення пічне – нарубай дров, допоможи підмести кімнати, витерти пил. Та й сам не сміти, щоб не змушувати її зайвий раз прибирати.

Тобі все це здається дрібницями. Але ти не уявляєш собі, якою великою радістю буде для неї будь-який вияв уваги з твого боку. Як вона пишатиметься, що в неї такий уважний син, така дбайлива дочка! Та ніколи не зловживай її любов'ю.

Не знаю, як для тебе, а для мене найогидніше видовище, коли в автобусі чи тролейбусі я бачу, як здоровий хлопчисько або червонощока дівчинка сидить, розвалившись на «дитячому» місці, а стомлена мати стоїть поряд, та ще й тримає в кожній руці по сумці з провізією.

Мати не дуже винна. Для неї ти завжди залишаєшся маленьким і кволим, і їй хочеться влаштувати тебе якнайкраще, не думаючи про себе.

Але ти в цьому випадку повинен виявити характер і посадовити її, хоч би як вона заперечувала.

Ніколи не лінуйся писати їй листи з табору відпочинку. Якби ти міг побачити, яке для неї щастя кожний написаний тобою рядок, з якою гордістю буде вона показувати твого листа сусідкам, ти писав би їй щовечора.

Олексій Дорохов

Щасливий «Мамин день»

Нуся мала приятельку Зеню. У Нусі були батьки, а Зеня була сирітка. Її батьки загинули при кінці війни в

Німеччині, а Зеня-сирітка опинилася з іншими бездомними дітьми в сиротинці в Америці. На просьбу Нусі сестри дозволяли часто Зені перебувати у родині Нусі, а під свято чи неділю навіть переночувати.

То ж була радість для обох дівчаток! Не було кінця грі, сміхові в дитячій кімнатці. Всі ляльки, ведмедики, паяцики мусили брати участь у цій грі.

Так було і сьогодні, напередодні «Маминого дня». Обидві дівчинки щось довго шептали, то вибігали до крамниці, то приносили якісь пакуночки під фартушком. Словом, у великій таємниці перед мамою приготувляли якусь надзвичайну несподіванку. А ввечері міг лише тато дещо про ці тайни довідатися. Перед мамою була дитяча кімнатка зачинена і вхід заборонений.

І прийшов цей великий день. Раненько схопились дівчатка з постелі. Помогли одна одній при вбранні і чесанні, а потім приготувляли для мами дарунки й повторяли віршики. Ждали нетерпеливо, аж тато Нусі дасть їм знати, що вже пора зложити мамі побажання. Нарешті відчинилися двері вітальні, й тато запросив дівчаток увійти.

І тут сталася велика несподіванка.

Крізь відчинені двері кімнати увійшла сама Зеня-сирітка. Нуся-доня зосталася за дверима і лише заглядала крізь шпарку відхилених дверей.

Зеня зложила побажання, сказала віршик і подала квіти. Мама, зворушена побажаннями сирітки, пригорнула її до серденька і щиро поцілувала.

Щойно тоді, на заклик тата, увійшла несміло Нуся. Вона спинилась зняковіло і мало що не заплакала. Мама простягнула до неї руки:

– Що з тобою, дитинко? Ходи ближче!

І пригорнула доню до себе. А вона крізь сльози:

– Мамусю! Я навмисне пустила Зеню першою, бо я хотіла, щоби мама обняла Зеню, а потім мене. Бо ви мене пестите щодня, і я вас маю цілий рік. А Зені нема кому попестити... вона не має матусі. Нехай і вона зазнає, як то любо, коли доню приголубить правдива, «рідна» мама. І це, це... моя велика несподіванка!

По цих словах хвилинку всі мовчали. Потім мама притулила обидві дівчачі голівки до грудей та гладила їх. А потім спиталася:

– Нусю, а ти дуже любиш свою подругу Зеню?

– Дуже! Так, що ніколи не хотіла б розлучатися з нею!

– І не будеш більше розлучатися, – сказав поважно тато. – Від сьогодні Зеня зостається в нас раз назавжди, як друга наша доня. Ти, Нусю, не маєш ні брата, ні сестрички. І от сам Бог посилає тобі сестричку, бо дав нам знак через твої слова!

Нуся вхопила свою нову сестричку за руки і давай на радощах стрибати, качатися по софі та викрикувати:

– Сестричка, сестричка! Моя, раз назавжди!

А мама встала й подала татові руку:

– Дякую тобі, мій друже! Сьогодні великий для мене «Мамин день».

Олена Цегельська

На свято матусі

Ой, яка ж бо Ти, Матусю,
Дорога та мила,
Того словечком сказати
Не моя ще сила..
Мов те сонечко на небі,
В лузі квітка красна,
Так Матуся в нашій хаті
Добра все та ясна...

Ясне сонце світить з неба,
Веселить та гріє -
В рідній хаті при Матусі
Кожне з нас радіє.
Під опікою Матусі
Весело гуляю -
Що то холод, що то голод,
Що біда - не знаю...
Над усіх, над все у світі
Матінку кохаю,
А в оце велике свято
Гараздом вітаю:
Без журби та й у здоров'ї
Жити дай Вам, Боже!
А віддячитись Матусі
Бог мені допоможе ...

Уляна Кравченко

Заняття 34

Вчимося творити добро

Я дякую Богу

Я дякую Богу за серце гаряче в грудях,
За чисте сумління і чисту прабатьківську кров.
Я дякую Богу за очі, з народження зрячі,
За те, що в душі розквітає братерська любов.
Я дякую Богу за сонячне тепле проміння,
За маки червоні на схилах козацьких степів.
Я дякую Богу, що стали ми тим поколінням,

Яке відродило духовність і віру батьків.
Я дякую Богу за поклик до доброї волі,
За дар і натхнення творити у світі красу.
Я дякую Богу за щедре колосся у полі,
За зорі вечірні, за мир, за ранкову росу.
Я дякую Богу за долю моєї країни,
Яку не зламали ні війни, ні голод, ні зло.
За рід наш прекрасний, що може піднятися з руїни,
Що вміє прощати, яким би життя не було.
Я дякую Богу, що щастям навчив дорожити,
Омріяну волю, як скарб найдорожчий, послав.
Я дякую Богу за сині волошки у житі –
Як неба шматочки у наших просторах серцях.
Я дякую Богу за хліба скоринку духмяну
Як символ любові моїх земляків до землі.
За батьківську хату, з дитинства багату піснями,
За ключ журавлиний у тихій небесній імлі.
Я дякую Богу за мужність, терпіння і силу,
За крик немовляти, за вранішній спів солов'я.
Я дякую Богу за посмішку кожну щасливу,
Щоб стала щасливою з Богом Вітчизна моя.
Я дякую Богу за світле Його воскресіння,
За істинне Слово, за приклад любові й добра.
Я дякую Богу за рідну свою Україну –
Щоб милість Господня навіки над нею була.

С. Рачинець

